

UNIVERZITA KARLOVA
FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD
Institut Politologických studií
Katedra Politologie

Sekuritizace migrace v České republice
- případ zahraničních bojovníků

Diplomová práce

Autor práce: Petr Lukašik

Studijní program: Politologie (N6701)

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Tomáš Kučera, Ph.D.

Rok obhajoby: 2019

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne

Petr Lukašík

Bibliografický záznam

LUKAŠÍK, Petr. *Sekuritizace migrace v České republice - případ zahraničních bojovníků*. Praha, 2019. 86 s. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut Politologie. Katedra bezpečnostních studií. Vedoucí diplomové práce Mgr. et Mgr. Tomáš Kučera, Ph.D.

Rozsah práce: 163 266 znaků

Anotace

Práce se věnuje fenoménu zahraničních bojovníků v České republice. Dle práce se v případě zahraničních bojovníků jedná o specifický druh migrantů, kteří, ať již krátkodobě nebo se záměrem k trvalé relokaci, cestují do konfliktních oblastí. Někteří později migrují také zpět do země původu. Práce se zahraničními bojovníky v České republice zabývá s dvěma cíli. Prvním cílem je zjistit potenciální poptávku pro případnou sekuritizaci zahraničních bojovníků v prostředí České republiky na straně české společnosti. Za tímto účelem je práce orámována teorií sekuritizace. Druhým cílem textu je přiblížení fenoménu zahraničních bojovníků jak v obecné rovině, tak v podobě lokání. Text tedy nejprve analyzuje odbornou literaturu co do definičních znaků, počtu bojovníků, odhadu hrozby i nastavených protiopatření. Následně je prostor věnován zahraničním bojovníkům původem z České republiky. Za účelem získání informací potřebných pro naplnění obou cílů práce pak bylo spuštěno dotazníkové šetření. Zjištěná data naznačují, že zájem o sekuritizaci zahraničních bojovníků na území České republiky není. Rozdílů mezi zahraničními bojovníky v obecné rovině a v České republice také mnoho není, rozlišovacím znakem může orientace na konflikt na Ukrajině nežli na Blízkém východě.

Annotation

The thesis in your hands focus on foreign Fighter phenomenon in the Czech Republic. It argues, that Foreign Fighters are specific kind of migrants who travel both short-term and long-term into a conflict area of their choice. Some do come back to their countries of departure. The thesis has two goals. First one is to find out if there is potential for securitization of Foreign Fighters in the Czech Republic present in Czech society. For this purpose, securitization theory is used. Second goal of the thesis is to look closer on the Foreign Fighter phenomenon both in general and in local circumstances. The thesis presents analysis of academic literature on the topic of Foreign Fighters. It discusses definitions, Foreign Fighter numbers and threat assessment, and approaches adopted to deal with the phenomenon. Next, specifics of foreign Fighters in the Czech Republic are discussed. A survey was launched in order to gain data for this study among Czech society. Results of the survey indicate there is not much interest for securitization of the topic in the Czech Republic. Further results yielded there is not much of a difference in Czech Foreign Fighters and their compatriots from other countries, except maybe focus of Czech fighters on Ukraine except Middle East.

Klíčová slova

zahraniční bojovníci, zahraniční terorističtí bojovníci, sekuritizace, Česká republika, dotazníkové šetření

Keywords

Foreign Fighters, Foreign Terrorist Fighters, Securitization, Czech Republic, Survey

Title/název práce

Sekuritizace migrace v České republice - případ zahraničních bojovníků

Securitization of Migration in Czech Republic - case of Foreign Fighters

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval za trpělivost.

Mé díky patří všem, kteří vydrželi ono čekání spojené se sepsáním mé diplomové práce, především pak mé rodině, a vedoucímu práce panu Mgr. et Mgr. Tomáši Kučerovi, Ph.D.

Obsah

1. Úvod	1	
1.1. Cíle práce		2
2. Teoretický rámec práce	4	
2.1. Teorie sekuritizace		4
2.2. Výzkumné otázky, hypotézy a sběr dat		9
2.2.1. Zájem publika na sekuritizaci		9
2.2.2. Zahraniční bojovník v české společnosti		11
2.2.3. Dotazníkové šetření		11
3. Zahraniční bojovníci	14	
3.1. Rozsah problému a potenciál hrozby		16
3.2. Pojem zahraniční bojovník		20
3.2.1. Definice		24
3.2.2. Profil		30
3.3. Motivační faktory		34
3.4. Recruitment		36
3.5. Počty bojovníků a navrátilců		38
3.6. Přijatá opatření		41
4. Česká republika a zahraniční bojovníci	46	
4.1. Zapojení českých občanů a rezidentů na konfliktu v Sýrii a Iráku		46
4.2. Zapojení českých občanů a rezidentů na konfliktu na východní Ukrajině		50
4.3. Úhrnné počty zahraničních bojovníků za ČR		52
4.4. Přístup ČR k zahraničním bojovníkům		53
5. Výsledky dotazníkového šetření	58	
6. Výstupy výzkumu	68	
6.1. Zájem o sekuritizaci?		68
6.1.1. Diskuse nad výsledkem		70
6.2. Obraz zahraničního bojovníka		71
7. Závěr	73	

1. Úvod

Noc ze 6. na 7. dubna 2014, sídlo oblastní správy ve městě Doněck obsazuje zhruba padesát osob. Tyto ustanovují vlastní parlament a vyhláší nezávislou Doněckou lidovou republiku. Píše se 24. den měsíce května roku 2014 okolo půl třetí odpoledne, muž v basebalové čepici, s kamerou na hrudi, a s několika taškami vstupuje do židovského muzea Bruselu. Ozývá se střelba a muž o pár minut později opět odchází. Na místě zůstávají tři oběti, čtvrtá umírá později na následky střelný poranění. Píše se 4. července roku 2014 a chalífa Ibrahim, dříve znám jako Abu Bakr al-Baghdadi, stoupá po schodech kazatelny ve velké mosulské mešitě al-Nuri aby pronesl svou první řeč jakožto samozvaný chalífa.

Co mají tyto tři v podstatě naprosto samostatné incidenty společného? Jsou předzvěstí vzednutí nové a velmi početné vlny zahraniční bojovníků. Dle většiny výzkumů právě tyto události lze identifikovat jako jedny z výrazných spouštěčů nové vlny zahraničních bojovníků, která je mnohými označována jako bezprecedentní.

Vyhlášení doněcké republiky bylo spouštěcím momentem stále v určité míře probíhajícího konfliktu na východní Ukrajině, kam hojně cestovali zahraniční bojovníci především z Ruska a střední či východní Evropy. Vyhlášení chalífátu, spolu s apelem na muslimy po celém světě, aby přicestovali do Sýrie a připojili se k boji, předznamenává růst (proto)státního útvaru, jež do svých řad nakonec přiláká v úhrnu přes 40 tisíc zahraničních bojovníků. A konečně Mehdi Nemmouche, bruselský útočník a v roce 2013 zahraniční bojovník na straně ISIS (tedy Islámského státu v Iráku a Sýrii, předchůdce Islámského státu), který se stal symbolem navrátilivšího se bojovníka jako hrozby Evropě. Tedy hrozby, kterou budou dále akcentovat teroristické útoky bývalých zahraničních bojovníků, v čele s jedním z největších a nejkoordinovanějších útoků za poslední roky, tedy listopadovými útoky v Paříži roku 2015.

Kdo ale jsou zahraniční bojovníci, jaké osoby se vlastně skrývají pod tímto označením, a jak velkou hrozbu skutečně představují? Tyto a mnohé další otázky náhle rezonovaly společností ve všech zemích fenoménem zahraničních bojovníků zasažených. Odlivem bojovníků, tedy jakousi nejnovější emigrační vlnou za účelem boje na cizím území, tento vývoj začíná, avšak zdaleka nekončí. Tento pohyb osob, tedy jakási migrace za účelem zapojení na ozbrojeném konfliktu, může mít mnoho podob. V některých

případech se jedná o relokaci krátkodobou, jindy pro změnu opakovanou, a někdy alespoň původním záměrem trvalou. Je možno říci, že Evropa na tento fenomén nebyla připravena, a že mnohé se řešilo a stále řeší za pochodu. Ve snaze řešit (potenciální) hrozbu za strany zahraničních bojovníků byly přijaty některé dokumenty a rezoluce jak na úrovni Organizace spojených národů, tak na úrovni Evropské unie. Cílem těchto je zamezit dalším teroristickým útokům ze strany zahraničních bojovníků. Většina má dopad i na národní stát, jež úmluvy mezinárodního charakteru transponuje do svého právního řádu. Co do rozměru postihu terorismu ve spojení se zahraničními bojovníky proběhla velmi rychlá sekuritizace problému na poli OSN, jehož výsledkem se stala rezoluce 2178 o zahraničních teroristických bojovnících. Tato však postihuje jenom část fenoménu, tedy bojovníky s vazbou na teroristické skupiny, co ale ostatní zahraniční bojovníci? Jsou hrozbou? A co Česká republika, je připravena potýkat se v případě potřeby s fenoménem zahraničních bojovníků? Tyto a mnohé další otázky vyvstaly v souvislosti s potřebou zabezpečit pohyb zahraničních bojovníků, tedy s potenciální potřebou sekuritizovat fenomén zahraničních bojovníků na různých úrovních, včetně národní.

1.1. Cíle práce

Práce, která se vám dostává do rukou, je studií do oblasti vnímání fenoménu zahraničních bojovníků na území České republiky. Na jejích stránkách naleznete jak rozbor fenoménu zahraničních bojovníků vycházející z aktuálně dostupné akademické literatury, tak sondu do případů a projevů takového fenoménu v jeho vazbě na území České republiky. Práce však není pouze kompilací výzkumů a deskripcí fenoménu v rovině obecné a lokální, naopak, klade si také vlastní výzkumné otázky ohledně sekuritizace zahraničních bojovníků v ČR a o obecném povědomí české společnosti o daném fenoménu. Hlavní cíle práce lze proto vymežit dva: zaprvé, určit, zda je přítomen zájem publika na sekuritizaci fenoménu na území ČR, a zadruhé, zjistit obraz zahraničního bojovníka jak jej vnímá česká společnost. Jakýmsi bonusovým cílem je pak přiblížit čtenáři fenomén zahraničních bojovníků obecně i v kontextu ČR.

Dané cíle jsou v souladu se snahou výzkumníka podat ucelený obrázek celkového stavu fenoménu zahraničních bojovníků na území ČR, jemuž se dlouhodobě věnuje. Za účelem rozšíření výzkumu mimo rámec odborné literatury zaměřené na zahraniční bojovníky, jež se českému prostředí věnuje jen výjimečně, byly v rámci výzkumného projektu ponejprve osloveny státní instituce bezpečnost zajišťující, konkrétně ministerstvo

vnitřní a zpravodajské služby. Tyto se však převážně odmítly podílet na jakémkoliv veřejném výzkumu autora práce do oblasti zahraničních bojovníků.¹ Ač jsou k dispozici veřejně dostupné materiály některých bezpečnostních institucí, ucelený obrázek zahraničních bojovníků v ČR – od užívaných definic, přes statistické údaje, až po přístup k navrátilivším se bojovníkům – z nich není možno sestavit. Centrum výzkumu v rámci této práce tak bylo přeneseno mimo státní sektor a potřebu spolupráce s institucemi, konkrétně na pole výzkumu vnímání fenoménu zahraničních bojovníků místní společností. V možnostech takto přeformulovaného výzkumu je ověřit vnímání zahraničních bojovníků ze strany české společnosti a v rámci daného výzkumu také ověřit, zda jsou zahraniční bojovníci považováni v kontextu České republiky za hrozbu takového rozsahu, aby byl artikulován zájem na jejich sekuritizaci.

---

¹ Výjimku tvoří pouze Bezpečnostní informační služba a Odbor bezpečnostního výzkumu a policejního vzdělávání MV ČR.

2. Teoretický rámec práce

Za účelem určení zájmu o případnou sekuritizaci zahraničních bojovníků v ČR je práce orámována teorií sekuritizace. Tato je popsána v její původní podobě, tedy na základě učení tzv. kodaňské školy prezentovaného v rámci této práce výstupy v knize *Bezpečnost: nový rámec pro analýzu* z per pánů Buzana, Waevera a de Wildeho. Prostor je však věnován také dalšímu vývoji sekuritizační teorie. Důraz je kladen především na nejdiskutovanější problémové oblasti původní teorie tak, jak jsou prezentovány v práci Thierry Balzacqa.

Vnímání zahraničních bojovníků ze strany české společnosti pak podobně přesně vymezený rámec jako sekuritizace nemá. Pro zarámování tohoto cíle v práci utvořen přehled fenoménu zahraničních bojovníků jak v jeho obecné podobě (část 3.) a v jeho podobě lokální (část 4.). Obraz fenoménu zahraničních bojovníků je v práci vyvozen na základě analýzy aktuálně dostupných akademických textů, mediálních zpráv a státním aparátém publikovaných dokumentů. Cílem těchto dvou sekcí není podat plně vyčerpávající detailní obraz fenoménu, jedná se spíše o přehled co do rozsahu fenoménu jeho hlavních rysů.

2.1. Teorie sekuritizace

Teorie sekuritizace spatřila světlo světa na sklonku tisíciletí a je jedním z hlavních projevů změn v nahlížení na dobový koncept bezpečnosti. Ač zájem na zajištění bezpečí, tedy stavu kdy hrozby referenčnímu objektu jsou zredukovány na maximální možné minimum, je pravděpodobně stár jako lidstvo samo, koncept bezpečnosti je v průběhu času nahlížen různě.² Důvodem jsou jak rozdílné teoretické přístupy, tak také prostředí, v nichž tyto vznikají, zanikají či se mění. Jednou z největších změn v nahlížení na bezpečnost konce tisíciletí je úpadek dominance strategických studií a realistického konceptu národního státu jakožto (jediného) hlavního aktéra bezpečnosti na úkor širšího a hlubšího pojetí bezpečnosti.

Pravděpodobně nejrozšířenějším výkladovým rámcem tohoto posunu ve vnímání bezpečnosti s končícím tisíciletím jsou výstupy tzv. Kodaňské školy. Tato v rámci *rozšiřování konceptu bezpečnosti* značně rozšířila okruh sektorů, jimž se bezpečnost věnuje, stejně jako okruh referenčních objektů. Prismatem kodaňské školy tak není bezpečnost nadále nahlížena pouze na úrovni vojenských hrozeb státnímu útvaru jako

---

² (Waisová 2004: 66)

jedinému důležitému aktéru dění na poli bezpečnosti, prostor je nad tento rámec věnován sektorům politické, ekonomické, společenské a environmentální bezpečnosti, a to v nových analytických rovinách od jedinců po mezinárodní systémy.³

S koncem tisíciletí je Kodaňská škola dále ovlivněna konstruktivismem, což vede k formulaci teorie sekuritizace.⁴ Bezpečnost je dle ní chápána jako výsledek procesu intersubjektivní komunikace aktérů. Existence hrozby referenčnímu objektu sama o sobě však dle teorie sekuritizace nekonstituuje bezpečnostní problém. Problém se stane bezpečnostním teprve až označením dané hrozby za existenciální pro referenční objekt.⁵ Takovýto sekuritizační krok pak musí potvrdit veřejnost, která jej buďto přijme a z tématu se stává plnohodnotný bezpečnostní problém, nebo mu svou podporu nedá, a pokus o sekuritizaci byl neúspěšným.⁶ Vzhledem k označení hrozby pro referenční subjekt za existenciální, je zapotřebí ohájit nutnost užití nadstandartních opatření dostupných pouze mimo běžné prostředky.⁷ Velikost ohrožení tak musí být argumentačně obhájena veřejnosti, a to včetně jejího vykreslení na úroveň, kdy není možné se s hrozbou vypořádat běžně v systému dostupnými nástroji.

Právě nutnost argumentačně obhájit užití mimořádných prostředků pro boj s hrozbou centruje celý úspěch sekuritizačního procesu kolem řečového aktu. Řečový akt však nemůže být chápán jako pouhé slovní vyjádření. Jedná se o mnohem komplexnější prvek, který skýtá krom prostého slovního vyjádření přinejmenším také určité sdělení, které chce takovým slovním vyjádřením řečník předat posluchačům, a dopad obou těchto částí, tedy vyjádření a sdělení, na posluchače.⁸ Všechny tři části řečového aktu jsou pak zásadní pro úspěch sekuritizace, jelikož všechny tři aspekty řečového aktu hrají roli ve snaze přesvědčit o neovladatelnosti hrozby publikum,⁹ které na oplátku řečníkovi propůjčí mandát, na nějž celým řečovým aktem cílil.

Proti Kodaňské škole a její teorii sekuritizace samozřejmě směřují i mnohé výtky. Vyjmenovávat zde autory a jejich konkrétní přínos k sekuritizaci za více než 20 let vývoje celé myšlenky však není cílem této práce. Pro účely tohoto textu se chytíme, raději nežli

---

³ (Buzan, 2005: 9-18).

⁴ (Waisová 2004: 76).

⁵ (Buzan, 2005: 34-36).

⁶ (ibid.).

⁷ (ibid.).

⁸ (Balzacq, 2005: 175). Příklad pro ilustraci: při otázce „Kolik je hodin?“ samotné vyslovení dané věty je slovním vyjádřením, fakt, že mě zajímá, kolik je hodin považujeme za sdělení, které sem prostřednictvím slov přenesl na obecnost, a fakt, že mi někdo řekne kolik je hodin, je dopadem.

⁹ (Waisová 2004: 82-83)

vypisování jednotlivých kritik či rozlišení do navazujících „škol“, přístupu Thierry Balzacqa. Ten identifikoval čtyři výzkumníky napříč spektrem nejvíce disputované aspekty v rámci vývoje sekuritizační teorie. Tyto čtyři aspekty se zaměřují na: publikum, kontext, power relations, a praktiky a nástroje.¹⁰

Publikum, jak již bylo zmíněno, hraje v sekuritizaci zásadní roli. Jeho potvrzující role je jednou z klíčových bodů celé teorie. Již od počátku se ale jednalo o jednu z nejméně teoreticky rozvinutých částí celé teorie. Problémem v určení publika je, že nemusí v daném čase a daném místě existovat pouze jedno jediné.¹¹ Na příkladu zvýšeného přílivu migrantů vidíme, že publikum se rozdělilo přinejmenším na dvě části - „vítači“ a „pohraničníci“. Fakticky by však bylo možno rozdělit tyto dvě kategorie ještě dále, například o kategorii „nerozhodnutí“, či „vítači s podmínkou maximálního množství“, atd. Publikum je proto vlastně několik publik a sekuritizačnímu aktéru se je musí povést přesvědčit. Vidíme-li sekuritizaci jako proces, tedy ne jen jako stav samotného řečového aktu na stupnici *pronesen x nepronesen*, ale raději jako výsledek intersubjektivních pochodů, publikum hraje po celou dobu procesu zásadní podpůrnou roli pro sekuritizujícího aktéra. Role publika jsou tak přinejmenším dvě – podpora aktéra při procesu sekuritizace a dodání mandátu potřebného pro sekuritizaci.¹²

Další zásadní otázkou je, zda může dojít k sekuritizaci bez poskytnutí mandátu ze strany publika.¹³ Vzhledem k faktu, že publikum není jednotná masa, může tedy fungovat v jednom čase a jedné oblasti i více publik, je z logiky věci možné dojít stavu, kdy určité publikum, ač nedalo mandát ke zvláštním opatřením, se stejně může ocitnout pod vlivem sekuritizačního aktéra, který takovou podporu dostal od jiného publika. Publikum, jež zajistilo úspěšnou sekuritizaci, paradoxně ani nemusí být větším (největším) publikem ze zůšastněných, může se pouze prokázat lépe organizovaným či více zapáleným publikem. V podstatě stačí, když se projeví publikem schopným vygenerovat podporu aktéru sekuritizace v momentě a místě, kdy je toho zapotřebí – kupříkladu o účasti vojsk na konfliktu rozhodne parlament, ač by třeba průzkum veřejného mínění s tímto nekorespondoval, většinové publikum (společnost) však nemobilizovalo dostatečně svůj potenciál v době, kdy mohlo takového být vyslyšeno.

---

¹⁰ (Balzacq, 2016: 499).

¹¹ (Balzacq, 2016: 500).

¹² (ibid.).

¹³ (ibid.).

V podstatě všichni odborníci se shodují, že kontext při sekuritizaci má také svou neoddiskutovatelnou roli. Vzhledem ke kontextu sekuritizace je zapotřebí se věnovat především otázkám co vše do kontextu hodnotit, a zda má, případně jaký je jeho, dopad na sekuritizaci.¹⁴ Otázku co do kontextu patří je možno odpovědět, že se jedná o rysy bezprostředně přítomné interakci (místo, čas, nálada, zájem, přítomné osoby...) a rysy externí přímé interakci (kultura, historická zkušenost, sociální třída, tedy sociokulturní aspekty na makro úrovni).¹⁵

Vzhledem k přítomnosti kontextu pak lze tvrdit, že neexistuje však univerzální logika bezpečnosti, naopak, jedná se vždy o artikulaci bezpečnostní otázky v závislosti na aktuálním kontextu.¹⁶ Kontext má postavení nezávislé na existenci bezpečnostní hrozby, význam hrozby pro posluchače však vždy záleží na kontextu. Samotnou artikulací hrozby (řečovým aktem) pak dochází k proměně kontextu, který recipročně zase ovlivní řečový akt i aktéra sekuritizace.¹⁷ Ve zkratce tak můžeme říci, že diskuse nad kontextem, v němž je řečový akt aplikován, přispěla do teorie sekuritizace tím, že vytvořila kontextuální pohled na sekuritizaci. Tento tvrdí, že jak jsou sekuritizační snahy prezentovány aktérem sekuritizace a přijaty publikem je odvislé od širšího sociálního prostředí.¹⁸

Dalším diskutovaným rozměrem jsou power relations mezi sekuritizačním aktérem a publikem. Tato větev vývoje sekuritizace stojí na představě, že rozdílní aktéři mají rozdílnou schopnost/pozici pro to, aby učinili úspěšné tvrzení o přítomnosti hrozby.¹⁹ Tedy v podstatě vyšší či naopak nižší šanci na zisk podpory publika. Původní představy stály hlavně na roli elit a jejich schopnosti zajistit vybrané hrozbě u publika podporu. Zároveň je ale zapotřebí zmínit, že tato kapacita může vést i ke stavu, kdy securitizační aktér využije této své schopnosti k zisku kontroly nad tématem, které by jinak třeba ani nemuselo být sekuritizováno.²⁰ Aktér tak získá prostředky k vymanění se z rámce, jímž je jinak vázán.

Studium power relations však, krom výše zmíněné prevalentní části výzkumů v dané oblasti, přineslo i výzkum opačný, tedy kdy publikum naopak ovlivňuje sekuritizačního aktéra.²¹ Jedná se tak, jak zmiňuje již původní teorie sekuritizace, o

---

¹⁴ (Balzacq, 2016: 502).

¹⁵ (ibid.).

¹⁶ (Balzacq, 2016: 503).

¹⁷ (Balzacq, 2016: 504).

¹⁸ (ibid.).

¹⁹ (Balzacq, 2016: 503).

²⁰ (ibid.).

²¹ (Balzacq, 2016: 502).

interakci mezi sekuritizačním aktérem a publikem. Tato interakce proudí oběma směry a její výsledek je dán širokou škálou metod komunikace mezi oběma aktéry.

Čtvrtou oblastí vývoje sekuritizace, pojmenované Balzacqem jako praktiky a nástroje, je kritika původní sekuritizační teorie jako řečového vystoupení. Sekuritizace dle tohoto proudu nemusí být vždy dána řečovým aktem a nemusí mít vždy oporu v publiku pro to, aby byla úspěšná.²² Na místo této klasické konstrukce sekuritizace může probíhat celý proces institucionálně a být v rukou bezpečnostní odborníků.²³ Řečový akt nemusí být v rámci tohoto proudu nejdůležitějším, přesto je však součástí vnitřní dynamiky vývoje v rámci oboru. Sekuritizační praxe je tak formována prostřednictvím power relation uvnitř daného oboru, kdy obor je souhrnem diskurzů institucí, zákonných a podzákonných norem, administrativních aktů, filosofických a morální pozic, atd.²⁴

Takto definovaný obor bezpečnosti etabluje svoji dominanci na poli zajišťování bezpečnosti skrze schopnost prezentovat se jako takový, který má potřebné znalosti hrozby, jež má být sekuritizována. Problémovým bodem se zde ukazuje dynamika takového přístupu, kdy do sebe daný obor (v našem případě bezpečnost) nasává více a více témat, jež je záhodno sekuritizovat na základ toho, že je lze označit za hrozby bezpečnostní. Pod jednou vlajkou tak vidíme jak migraci, tak terorismus, tak pašování drog. Všechno bezesporu jsou hrozby bezpečnostní, avšak zároveň zasahují do oblastí mimo bezpečnost. Jednoduše tak při sekuritizaci pod taktovkou bezpečnostního aparátu může dojít k přehlédnutí aspektů spojených s bezpečností jen nepřímo či vůbec.²⁵

Shrneme-li výše uvedené, pak vidíme, že teorie sekuritizace se postupně transformovala z čistě řečového aktu na teorii zkoumající institucionální a další praktiky spojené se zajišťováním bezpečnosti. Tyto tak doplňují původní čistě řečový rozměr teorie stejně jako rozbor vztahů mezi aktéry na sekuritizaci se podílejícími, či vliv prostředí a kontextu. Ve finále je proto sekuritizaci dnes možno vidět jako proces zajišťování bezpečí před artikulovanou hrozbou, ve kterém dochází ke komunikaci mezi sekuritizačním aktérem, publikem, a specialisty v oboru, a který probíhá ve specifickém, neustále se vyvíjejícím, kontextu. Ne vždy musí být přítomny veškeré výše uvedené strany komunikace a samotný proces může mít mnoho podob a závislosti na mnoha proměnných.

---

²² (Balzacq, 2016: 504).

²³ (ibid.).

²⁴ (Balzacq, 2016: 505).

²⁵ (ibid.).

2.2. Výzkumné otázky, hypotézy a sběr dat

Jak bylo uvedeno v úvodu kapitoly, hlavní cíle práce jsou dva: určit, zda je přítomen zájem publika na sekuritizaci fenoménu na území ČR, a zjistit obraz zahraničního bojovníka jak jej vnímá česká společnost.

2.2.1. Zájem publika na sekuritizaci

Diskutujeme-li zájem na sekuritizaci, logicky se musíme ptát: jak ověřit potenciální zájem o sekuritizaci? A na kom jej ověřit? Nejjednodušší odpověď prostřednictvím klasické teorie sekuritizace, by zněla pokusit se o sekuritizaci prostřednictvím řečového aktu a vyčkat reakce publika. Pro účely této práce je však zapotřebí zvolit jinou metodu, a je třeba ji zaměřit přímo na nositele informace, kterou se snažíme získat.

Využijeme proto možností diskutovaných v rámci vývoje teorie sekuritizace a zaměříme se pouze na její dílčí aspekty. Dle Balzacqa nám odpověď na zkoumanou otázku mohou podat dva ze čtyř jím zmíněných aspektů – konkrétně publikum a bezpečnostní instituce/obor. Vzhledem k výše artikulovanému nezájmu stran státních institucí účastnit se tohoto výzkumu, nebude možno věnovat se zájmu o sekuritizaci u bezpečnostních institucí. Tento je však, v souladu s výše uvedenou dynamikou vstřebávání hrozeb bezpečnostního charakteru oborem a institucemi bezpečnost zastřešujícími, předpokládán.²⁶

Nositelem informace o potenciálním zájmu pro účely tohoto výzkumu pro nás tak bude publikum, konkrétně v lokálních poměrech publikum největší co do rozsahu, tedy společnost. Publikum je samozřejmě taktéž provázáno přinejmenším s kontextem. Ač nebudeme vzhledem k užití metodě schopni kontrolovat či ovlivnit rysy bezprostředně přítomné interakci. Je však možné, že půjde z výsledků šetření vyvodit určité rysy externí přímé interakci, tedy jakési sociokulturní nastavení společnosti. Diskutované však není cílem práce a nebude zde proto rozebíráno.

Výzkumná otázka co do zájmu české společnosti o sekuritizaci zahraničních bojovníků zní tedy následovně:

Je česká společnost nakloněna sekuritizaci fenoménu zahraničních bojovníků v ČR?

Při zběžné analýze tématu pak zjistíme, že fenomén zahraničních bojovníků nebyl v

---

²⁶ Je třeba také podotknout, že sekuritizace části fenoménu - zahraničních teroristických bojovníků - prošla sekuritizací na mezinárodní úrovni a bezpečnostním aparátem byla i transponovat do českého prostředí a právního rámce - příkladem budiž rezoluce OSN č. 2178. Sekuritizace proběhnuvší na mezinárodní úrovni tak již ovlivňuje problematiku domácí.

soudobém prostředí ČR nikdy sekuritizován. Nebo tomu tak přinejmenším nebylo za účasti společnosti jako publika. Přesto se společnost/publikum se zahraničními bojovníky poměrně často setkává v rámci mediálního diskurzu. Tento je pak zpravidla spojen s terorismem, případně trestnou činností. Lze proto předpokládat určitý potenciál pro zájem o sekuritizaci fenoménu by mohl být ve společnosti přítomen, což je reflektováno v rámci formulace hypotéz.

Vstupní hypotéza pro výzkum zájmu o sekuritizaci zahraničních bojovníků v ČR proto zní následovně:

H: česká společnost/publikum má zájem na sekuritizaci zahraničních bojovníků v ČR.

Tato vstupní hypotéza je záměrně postulována tak, aby odpověď na ní byla pouze bivalentní (dosahovala hodnot ano – ne). Sama o sobě však obsahuje vícero aspektů a není proto ještě dostatečně konkrétní. Zpracovány proto byly hypotézy dílčí a tyto byly vzhledem k datům získaným ze studia fenoménu zahraničních bojovníků platným v obecné rovině dále operacionalizovány následovně:

H1: česká společnost/publikum má zájem na sekuritizaci zahraničních bojovníků

H1a: počty odchozích zahraničních bojovníků opravňují dle publika užití zvláštních opatření

H1b: počty navrátilivších se zahraničních bojovníků opravňují dle publika užití zvláštních opatření.

H2: česká společnost/publikum má zájem na sekuritizaci zahraničních bojovníků v České republice

H2a: publikum považuje zahraniční bojovníky za hrozbu pro Českou republiku.

Ověření hypotéz H1a, H1b a H2a bude provedeno prostřednictvím dotazníkového šetření. Přesné podobě tohoto dotazníkového šetření bude věnován prostor níže. Hypotézy na nejnižších úrovních budou vyhodnoceny základě příklonu odpovědí respondentů k binární hodnotě ano–ne dle většinového přístupu v rámci odpovědí. Hypotéza H2 bude ověřena nebo vyvrácena hypotézou H2a, jelikož zde nemáme více hodnotících ukazatelů. U hypotézy H1 je možno, že nastane situace, kdy ji nebude možno jednoznačně ověřit. Tato

situace může nastat v případě, že z hypotéz H1a a H1b bude jedna potvrzena a druhá vyvrácena. V takovém případě o hypotéze H rozhodne hypotéza H2 podle logiky: je-li H1 je remízová mezi H1a a H1b je neurčitá (nebylo ji možno ani potvrdit, ani vyvrátit) a není možno na ní brát ohled.

2.2.2. Zahraniční bojovník v české společnosti

Část věnující se přiblížení fenoménu zahraničních bojovníků v ČR je kompilátem vědeckého poznání dostupného prostřednictvím akademických textů věnujících se dané problematice. Kontext České republiky pak nad rámec zmíněných studií čerpá taktéž ze zpravodajských serverů, výročních zpráv zpravodajských služeb, zákonné úpravy, či státních strategických dokumentů a koncepcí. Výstup zde prezentovaný není cílený na postulaci teorií ohledně zahraničních bojovníků. Není proto záhodno stanovovat hypotézy ohledně zahraničních bojovníků obdobně jako tomu bylo u sekuritizace.

Vzhledem k bádání pomocí dotazníkového šetření v případě otázky zájmu sekuritizace, využijeme téhož dotazníku také pro otázky po obrazu zahraničního bojovníka, jak jej vnímá česká společnost/místní publikum. Formulace otázek, stejně jako i odpovědi, a výběr možných odpovědí na dané otázky, je dán výstupy bádání v odborné literatuře věnované zahraničním bojovníkům, tak jak jsou představeny v sekci 3. této práce.

2.2.3. Dotazníkové šetření

Nejpříhodnější metodou, kterou je možno použít pro výzkum názorů společnosti, je pak dotazníkové šetření. Dotazníkové šetření lze považovat za poměrně efektivní techniku, kdy s vynaložením malých až žádných nákladů je možno oslovit velký počet potenciálních respondentů.²⁷ Vzhledem k elektronické diseminaci dotazníku je také možno data získat v poměrně krátkém čase. Taktéž anonymita je při užití metodě shromažďování dat poměrně přesvědčivá, vždyť výzkumník a respondent spolu nikdy nejsou v přímém kontaktu. Interview bias je taktéž v podstatě vyloučen.²⁸

Problémová je naopak náročnost dotazníků pro respondenta, především na jeho ochotu odpovídat²⁹ a čas trávený takovou činností.³⁰ V případě dotazníku příliš dlouhého hrozí, že respondent ztratí zájem dotazník dokončit. Respondent může taktéž otázky

---

²⁷ (Disman, 2011: 141).

²⁸ (ibid.).

²⁹ (ibid.).

³⁰ (Disman, 2011: 143).

přeskakovat či neodpovědět vůbec. Je třeba poznamenat, že užitý dotazník neumožňoval otázku přeskočit, ani na ni neodpovědět. Toto však neznamená, že v případě nezájmu o otázku respondent prostě nezaškrtl jakoukoliv možnost, jen aby se mohl posunout dále. V praxi elektronických dotazníků diseminovaných po internetu však nelze mít kontrolu nad respondentem. Tento prvek je inherentní danému způsobu sběru dat.

Posledním zde diskutovaným, avšak velmi zásadním problémem vybrané techniky sběru dat je nízká návratnost a nereprezentativnost vzorku.³¹ Výzkumník nemá při zvolené metodě moc možností jak motivovat respondenty k zapojení se na šetření, je tak jen a pouze na jejich ochotě, zda dotazník vyplní, zda jej vyplní poctivě (tj. skutečně vybírají variantu, ne jen kliknou na první možnost), a zda jej vyplní kompletní.

Dotazník

Pro výzkum byl užit online dotazník o celkem 15 otázkách. Samozřejmostí byla snaha o pokládání jasně definovaných a jednoduše konstruovaných otázek, i variant odpovědí v případě, kdy taková byla nabízeny. Pokud bylo třeba širšího popisu či vyjádření, byl nejprve poskytnut takovýto výklad, a následně k němu související otázka, opět v co nejjednodušší formě. Tento přístup byl zvolen především s ohledem na respondenta, ač klade větší nároky na výzkumníka jak v oblasti formulace otázek, tak v jejich pozdější interpretaci. Další zjednodušení vzhledem k přístupnosti dotazníku pro respondenty je i vybraná online služba v rámci níž byl dotazník vytvořen a prostřednictvím níž probíhal sběr informací. Tato umožňuje v dnešní době tak potřebný mobilní přístup.

Sběr dat probíhal v měsíci červnu a červenci 2019. Byly použity především otázky uzavřené či polouzavřené, s možností upřesnit zvolenou variantu. Aby dotazník nebyl pouze tzv. klikacím, byly použity i možnosti jako seřazení odpovědí dle preferencí jejich přetažením na příslušné místo, výběr na Likertově škále, či výběr více možností ze seznamu. U otázky bylo vždy stručně uvedeno jak ji vyplnit, případně kolik možností výběru respondent má. Ze zmíněných 15 otázek první dvě byly tzv. zahřívací, vedoucí v podstatě pouze k získání základních ukazatelů o respondentovi (věk, pohlaví), jenž se rozhodl na dotazník odpovědět. Tyto nám spolu s dalšími třemi (ot. 3-5, viz příloha č.1) budou fakticky říkat pouze informace o vzorku, který se rozhodl na otázky odpovědět. Následují otázky řazené dle logiky textu v kapitole 3. této práce, kde je podrobně rozebrán fenomén zahraničních bojovníků na základě dostupné odborné literatury. Tento rozbor

---

³¹ (Disman, 2011: 141).

tvoří vědomostní základ a výchozí bod pro formulaci otázek v dotazníku. Publika se budeme ptát na otázky ze tří kategorií:

- A) otázky popisující fenomén (ot. č.6., č.9., a č.10.),
- B) vnímání zahraničních bojovníků jako hrozby (ot. č.7, č.8., č.11., a č.12.),
- C) přístupy k navráťivším se bojovníkům (ot. č.13. – 15.).

Otázky z kategorie A) a C) budou odpovědí na výzkumný cíl ohledně obrazu zahraničního bojovníka v ČR, otázky z kategorie B) se pak vztahují k výzkumnému cíli ohledně sekuritizace zahraničních bojovníků v ČR. Na závěr byl dán prostor pro jakékoliv komentáře k dotazníku či řešené problematice. Kompletní dotazník je možno nalézt v příloze č. 1 této práce.

Vzorek, šíření dotazníku, návratnost

Má-li být dotazována společnost jako celek či její postoje, pak jediné reprezentativní vzorek může podat data, která odpovídají postojům vybrané společnosti. Takovýto vzorek však není dostupný, jelikož výzkumník samozřejmě nedisponuje, na rozdíl od center výzkumu veřejného mínění, celou škálou osob ochotných odpovídat. Vzorek dotazovaných v rámci této práce proto není reprezentativní. Co více vzorek respondentů je také plně ve vleku metody diseminace dotazníku. Proto bylo, vzhledem k možnostem diseminace dotazníku dostupných výzkumníku, nakonec rámci výzkumu na reprezentativnost vzorku rezignováno. Vzhledem k předpokládané mizivé návratnosti, chronickému nedostatku dotazníkových šetření, a za účelem zisku dat k interpretaci bylo rozhodnuto, že je zapotřebí oslovit alespoň dostatečně velkou skupinu osob. Jediné dostupné větší skupiny osob, jichž je výzkumník členem, jsou pak studentské a ex-studentské skupiny na sociálních sítích. Toto samozřejmě nese další omezení vzorku, konkrétně na osoby, které studují, či dříve studovaly, oblast bezpečnosti a bezpečnostních studií. Toto je dalším velkým nedostatkem práce, výstup totiž bude oproti celospolečenskému zatížení oborovými znalostmi a specifiky. Vzhledem k výše zmíněným problematickým okruhům byl nakonec dotazník šířen pomocí řečených facebookových skupin s potenciálním dosahem vzorku přes 500 osob. Na dané skupině byl umístěn odkaz na dotazník s popisem, o co se jedná, a s prosbou o vyplnění dotazníku. Jedenkrát za čtrnáct dní byl potom odkaz smazán odeslán znovu, tak aby byl opět na očích. Návratnost dotazníku činí 21 plně dokončených responzí. Analýza výstupu výzkumu je dostupná níže.

3. Zahraniční bojovníci ³²

Fenomén zahraničních bojovníků se v posledních několika desítkách let dostává do popředí zájmu v jak v rámci politických debat, tak v kontextu studia konfliktů, především pak konfliktů asymetrických. Je tomu tak především vzhledem k rostoucímu zájmu občanů jiných nežli do konfliktu přímo zapojených států o účastenství na konfliktu. Tyto osoby operující mimo oficiální armádní složky vlastní země a mimo její území jsou pak z pravidla označovány souhrnně pod pojmem zahraniční bojovníci (v anglickém překladu Foreign Fighters). Spolu s rostoucím množstvím povstaleckých skupin verbujících své bojovníky nadnárodně jak v absolutních číslech, tak v poměru k celkovému množství probíhajících asymetrických konfliktů, roste taktéž zájem ze strany států o problematiku zapojení jejich občanů do takových konfliktů.³³

Jak prokazuje dlouholetá činnost Davida Maleta, amerického výzkumníka, který se situací okolo zahraničních bojovníků dlouhodobě zabývá, fenomén zahraničních bojovníků není ničím novým. Zahraniční bojovníky je možno vysledovat přinejmenším od Řecké války o nezávislost ve 20. letech 19. století. Výčet novodobých konfliktů, v nichž je možno dokumentovat činnost zahraničních bojovníků je však mnohem širší - čítá mimo jiné Španělskou občanskou válku, obě války v Afghánistánu (Sovětskou invazi v 80. letech i pozdější invaze spojeneckých vojsk v rámci tzv. „war on terror“), války na Balkáně v 90. letech, v Gruzii na přelomu tisíciletí a v jeho prvním desetiletí, válku v Iráku, či neaktuálněji také končící válečný konflikt v Sýrii.³⁴ Na všech těchto konfliktech zanechala přítomnost zahraničních bojovníků výraznou stopu.

Obdobně jako nejsou zahraniční bojovníci něčím novým, tak nejsou ani fenoménem vázaným čistě na islamismus.³⁵ Ač většina aktuálně publikované odborné literatury věnující se zahraničním bojovníkům, se zaobírá právě jejich napojením na skupiny hlásající radikální islamistické postoje, či dokonce přímo na skupiny teroristické, probíhají i konflikty, v nichž islamismus nehraje žádnou výraznou roli. Přes aktuálně výrazně nižší zájem akademické obce na tomto rozměru fenoménu zahraničních bojovníků, pro některé

---

³² Sekce tohoto textu označeny pod č. 3., 3.2., a 3.2.1. z dříve zpracovaných textů autora, které nebyly souhrnně nikdy zveřejněny. Vybrané části těchto textů byly užity v rámci bakalářské závěrečné práce na Policejní akademii ČR v Praze publikované pod názvem „Zahraniční bojovníci jako výzva zpravodajským službám“. Pro účely této práce byly zmíněné texty kompletně přepracovány doplněny tak, aby výsledný text odpovídal zaměření této práce.

³³ (Malet, 2010: 97).

³⁴ (ibid.:101-107).

³⁵ (Malet, 2009: 31).

evropské země je tento přinejmenším stejně zásadní jako konflikty v muslimském světě. Středoevropskému prostoru a České republice geograficky, a povětšinou i ideově, výrazně bližším konfliktem se zapojením zahraničních bojovníků je totiž aktuálně stále probíhající konflikt na východní Ukrajině. Tento má pak velký význam i s ohledem na zapojení českých občanů, tedy českých zahraničních bojovníků,³⁶ jež lze vysledovat na obou stranách konfliktu.³⁷

Fenomén zahraničních bojovníků tedy není vázán na jedinou ideologii či geografickou lokaci, ani nepředstavuje nic zásadně nového či v historii neznámého. Přesto je mu v poslední době věnován velký prostor jak v rámci politických debat a nastavování národních i mezinárodních politik vzhledem k zahraničním bojovníkům, tak v rámci akademické sféry. Je tomu tak ze dvou hlavních důvodů:

- 1) vzhledem k potenciální hrozbě útoků navrátilivších se zahraničních bojovníků či šíření radikálních myšlenek mezi obyvatelstvem, a
- 2) vzhledem k počtu osob odcházejících se zapojit na zahraničních konfliktech, který je množstvím odborníků (bavíme-li se o posledním desetiletí) považován, především vzhledem ke konfliktu v Sýrii, za bezprecedentní.

Oběma těmito důvody se zabýváme níže v textu. Zásadním faktem, který je však třeba mít na paměti v souvislosti se studiem zahraničních bojovníků zůstává, že až na výjimky (Malet) začíná být věnován výzkumu této problematiky větší prostor až s příchodem nového tisíciletí, především pak jeho druhé dekády. Vzestup zájmu souzní s nárůstem rekrutačních aktivit rebelujících a teroristických skupin a zájmem jak státního (potažmo nadnárodního) sektoru, tak médií o tuto činnost, i jedince, na které (někdy úspěšně) cílí. Zásadní nárůst počtu výzkumů v oblasti zahraničních bojovníků pak navazuje na zvýšený výskyt mediálních zpráv o relativně rozsáhlém zapojení zahraničních bojovníků na násilnostech v Iráku.³⁸ Drtivá většina zmínek o zahraničních bojovnících, politik v souvislosti s fenoménem nastavovaných, diskusí nad tématem, mediálních zpráv, ale i odborné literatury je proto výrazně ovlivněna dobovými prioritami a lokálními specifiky, především cílením na boj proti terorismu.

---

³⁶ (Mareš 2017: 75-78), (Mareš, 2015: 97).

³⁷ (Mareš 2017: 75-78).

³⁸ (Malet, 2015: 456).

3.1. Rozsah problému a potenciál hrozby

Více než 100 mezinárodně uznaných státních útvarů pod hlavičkou OSN bylo zasaženo fenoménem zahraničních bojovníků.³⁹ Některé prostřednictvím odlivu místního obyvatelstva a osob s uděleným pobytem, případně jejich pozdějším návratem zpět, jiné vzhledem ke konfliktu probíhajícímu na jejich území, do něhož se výše zmínění zapojili jako zahraniční bojovníci. Samotný počet zahraničních bojovníků, kteří odjeli do Sýrie a Iráku mezi lety 2011 a 2016 je odhadován na více než 40 tisíc.⁴⁰ Tyto odhady jsou však stále pouze částí celkového počtu zahraničních bojovníků, jelikož zahraniční bojovníci nevycestovávají pouze do Sýrie a Iráku, avšak také do dalších oblastí jako například na východní Ukrajinu, do Somálska, Pákistánu, Jemenu, či do Mali.⁴¹

Evropské země nejsou výjimkou, a ač jejich rezidenti zdaleka nekonstituují většinu v kontingentu zahraničních bojovníků, nejedná se ani zde o zanedbatelné téma. Vezmeme-li za bernou minci opět odhady zahraničních bojovníků z evropských států uváděné u konfliktu v Sýrii, na níž se soustředí drtivá většina výzkumů, pak vysledujeme, že již v roce 2014 odhadovali výzkumníci účast až 3 tisíce osob s občanstvím či uděleným pobytem v jedné z evropských zemí.⁴² Odhady o rok mladší přináší čísla ještě vyšší, konkrétně okolo 4 300 zahraničních bojovníků ze zemí EU, a to již nikoli pro celkovou účast na konfliktu, avšak pouze v řadách Islámského státu.⁴³ Ač odliv bojovníků značně poklesl s úpadkem IS a jeho porážkou, je pouze otázkou času, kdy se objeví konflikt nový, který bude svým rozměrem pro zahraniční bojovníky lákavý. Fenomén zahraničních bojovníků neupadá pouze s konfliktem v Sýrii. Konflikty se zapojením zahraničních bojovníků v dalších oblastech stále nebyly ukončeny a zahraniční bojovníci se tak na nich i nadále mohou účastnit či se o takovou účast alespoň pokoušet. Jako příklad zde můžeme jmenovat konflikt na východní Ukrajině, kde přes několikeré uzavření mírových dohod boje v určité míře stále probíhají. Konflikt tak může být stále lákavý pro zahraniční bojovníky. Rozpadající se Islámský stát pak vyzval zahraniční bojovníky k cestám na Filipíny a do jejich dalších základů v jihovýchodní Asii.⁴⁴ Fenomén zahraničních

---

³⁹ (Lamallari, 2016: 3), (Jawaid, 2017: 102).

⁴⁰ (Institute for Economics and Peace, 2016: 86).

⁴¹ (Vidino, 2014: 218).

⁴² (Barrett 2014: 6), (Vidino, 2014: 218).

⁴³ (Van Ginkel, 2016), (Jawaid, 2017: 102). Data dostupná pouze pro 26 členských států EU - ve výzkumu není zastoupeno Řecko a Maďarsko.

⁴⁴ (Institute for Economics and Peace, 2018: 54).

bojovníků tak nestojí a neupadá pouze s Islámským státem, potenciálním zájemcům jsou k dispozici další bojiště po celém světě.

Odlivu občanů a rezidentů do konfliktní oblasti si logicky povšimly také státy fenoménem zahraničních bojovníků zasažené. Političtí činitelé napříč tzv. “západním světem” se začaly potenciálním hrozbám spojeným se zahraničními bojovníky věnovat již v období po invazi do Afghánistánu v roce 2001.⁴⁵ V Evropě však situaci výrazně eskalovala až zkušenost s navráťivšími se bojovníky, kteří se zde zúčastnili teroristických útoků. Nejčastěji v odborné literatuře zmiňovaný startér je útok na židovské muzeum v Bruselu v roce 2014.⁴⁶ Tento útok však bohužel zdaleka nebyl poslední a byli jsme tak svědky neblaze proslulé listopadové noci roku 2015 v Paříži⁴⁷, či březnových útoků roku 2016 opět v Bruselu.⁴⁸ Mnoho dalších útoků bylo znemožněno činností zpravodajských služeb či policie.

Především návrat bojovníků zpět do Evropy a jeho potenciální dopady se proto dostaly do popředí politických debat. Gilles de Kerchove z pozice Protiteroristického koordinátora EU upozornil, že po porážce Islámského státu v Sýrii se evropské státy se budou muset “vypořádat” s navráťivšími zahraničními bojovníky.⁴⁹ Francouzský ministr vnitra Manuel Valls v roce 2014 označil návrat bojovníků jako největší hrozbu, jíž jeho země bude čelit v nadcházejících letech.⁵⁰ Ze strany britských úřadů byl fenomén prezentován jako “game-changer”.⁵¹ A bývalý ministr vnitra Spolkové republiky Německo Hans-Peter Friedrich dokonce popsal navráťivší se bojovníky ze Sýrie jako tikající bomby.⁵² K tématu se vyjadřovali mnozí další politici, stejně jako reprezentanti rozličných pozic v EU, rozbor mediálního obrazu fenoménu by vydal na samostatnou studii, což ale není cílem této práce. Pro ucelený obrázek o situaci je zde však nutno připomenout, že množství mediálních výroků stran elit je politických. Jednotlivé výroky tak mohou vést spíše ke snaze o získání bodů a oblíbenosti u veřejnosti nežli k přesnému popisu situace.

Média sama, stejně jako různá vyjádření v nich, dále přispívají ke zneřehlednění debaty ohledně zahraničních bojovníků. Je tomu tak kupříkladu navázáním problému na

---

⁴⁵ (Malet, 2018: 1)

⁴⁶ (Barrett, 2014: 21), (Van Ginkel, 2016: 9), (Lister, 2015: 2)

⁴⁷ (McCabe, 2016: 140), (Cragin, 2017: 216-218), (Van Ginkel, 2016: 9)

⁴⁸ (Cragin 2017: 216-218), (Van Ginkel, 2016: 9).

⁴⁹ (Reed, 2017)

⁵⁰ (Vidino, 2014: 218)

⁵¹ (Vidino, 2014: 218).

⁵² (Vidino, 2014: 218).

imigrační toky do EU a stíráním rozdílu mezi zahraničním bojovníkem a teroristou. Migrační krize, jak byla poslední vlna přílivu většího počtu cizinců do EU označena, dle některých názorů umožňovala teroristům (v určitém kontextu tedy i zahraničním teroristickým bojovníkům) volný vstup do EU.⁵³ Takovýto pohled na situaci však zkresluje realitu v případě počtu teroristů mezi imigranty, a zároveň přehnaně zjednodušuje situaci v případě zahraničních bojovníků. Nejen, že teroristé maskující se jako uprchlíci jsou dle podniknutých výzkumů jevem poměrně zřídkačným,⁵⁴ ale také názor, že imigrace do EU jakkoliv ovlivňuje vstup zahraničních bojovníků původem z Evropy (tedy občanů Unie nebo v Unii pobývajících rezidentů) do EU, svědčí o nepochopení pravidel imigrační a azylové politiky členských států. Zahraniční bojovníci s občanstvím jedné ze zemí EU či pobytem v takové zemi, jsou totiž vpuštěni do EU na základě faktu, že disponují oprávněním ke vstupu na území Unie, nebo alespoň do jedné z jejích zemí.⁵⁵ V opačném případě jsou zastaveni na vnějších hranicích Unie a vstup jim není umožněn. Návrat zahraničních (teroristických) bojovníků tak není samotnou migrační vlnou nikterak výrazně ovlivněn. Naopak rozhodující je pro zde pobytový status vracejícího se zahraničního bojovníka v rámci zemí Unie.

Bez ohledu na mediální debatu fenomén doprovázející, potenciální ohrožení bezpečnosti ze strany zahraničních bojovníků však vskutku existuje.⁵⁶ Dokladem nám budiž opět číselné vyjádření: odhady ukazují, že až 18% veškerých teroristických útoků na Západě, které se odehrály mezi lety 2014 - 2017 bylo s účastí navrátilých se zahraničních bojovníků.⁵⁷ Až 38 ze 42 teroristických útoků, tentokrát za léta 2014 - 2016, pak mělo dle

---

⁵³ (Reed, 2017).

⁵⁴ (Reed, 2017).

⁵⁵ U občana země Unie je nárok na volný pohyb po Unii dán prostřednictvím zakládajících smluv EU- v aktuálních zněních konkrétně např. Smlouva o fungování EU, Část třetí, Hlava I., čl. 26, případně Hlava IV. téže části (v konsolidovaném znění z 3. Prosince 2007), nebo Smlouva o Evropské unii - Hlava I., čl. 3 (v konsolidovaném znění z 3. Prosince 2007).

U tzv. "třetizemců" (osob bez občanství v zemi Unie) disponujících pobytovým oprávněním v jedné z členských zemí je pak vstup a pobyt na území Unie umožněn v rámci pobytového oprávnění vydaného členským státem, a dále v souladu s pravidlem 90/180 je umožněn také vstup a pohyb na území ostatních členských států Unie prostřednictvím Schengenského hraničního kodexu - konkrétně Hlava II., kapitola I., čl. 5 a čl. 6.

⁵⁶ (Barrett, 2014: 31).

⁵⁷ (Institute for Economics and Peace, 2018: 62), (UN Counter-terrorism Committee Executive Directorate 2018: 9).

RAN (Radicalisation Awareness Network) spojitost s Daesh, tedy organizací s rozsáhlou přítomností zahraničních bojovníků.⁵⁸

Přinejmenším od listopadu 2015 proto napříč Bruselskými kuloáry vedle likvidace Islámského státu vyvstalo téma nové, konkrétně strach, že kolaps IS povede k přívalu zahraničních bojovníků zpět do Evropy.⁵⁹ Hlavní obavy v souvislosti s návratem zahraničních bojovníků lze dle Tamary Laine rozdělit do dvou kategorií:

- 1) obava, že zahraniční bojovníci mohou po návratu vykonat v Evropě teroristický útok, nebo
- 2) obava, že se zahraniční bojovníci budou angažovat v náboru a radikalizaci zklamaných či rozčarovaných Západoevropanů.⁶⁰

Další výzkumníci však poukazují na fakt, fenomén má nejenom vnitřní rozměr, tedy obavu z toho, co přinese návrat bojovníků zpět do země původu, avšak také rozměr vnější, související s činností bojovníků v zahraničí. Zahraniční bojovníci v rámci tohoto vnějšího rozměru nejen že získávají trénink se zbraní a zkušenosti s vedením ozbrojeného konfliktu, vyšší toleranci pro páčání násilí, či kontakty na extremistické a teroristické skupiny (tedy skill set, který mohou uplatnit jak v konfliktu, tak po návratu do země původu), avšak jejich samotná činnost v oblasti konfliktu může dále vést také k prohloubení konfliktu, na němž jsou účastní, k větším krutostem v jeho průběhu páchaným či k prodloužení doby trvání konfliktu.⁶¹ Ani tyto aspekty by proto neměly být opomíjeny při snahách nastavit odpovídající opatření vzhledem k zahraničním bojovníkům, jelikož hrozba z jejich strany předestřená má nejen rozměr v rámci zajištění vnitřní bezpečnosti státu původu, ale také vnější rozměr v rámci činností zahraničního bojovníka v jiných státech na poli mezinárodním.

Není proto divu, že Evropské země se jaly zavádět množství opatření jak s ohledem na vnitřní bezpečnost, tak v oblasti nástrojů pro omezení možností cestovat do konfliktní oblasti, případně cestovat vůbec. Západní státy jsou rozděleny otázkou odpovědi na výzvy, které před jejich odpovědné orgány postavil fenomén zahraničních bojovníků. Vypozorovat je možno dvojí přístup - represivní a rehabilitační, případně kombinaci obou

---

⁵⁸ (Radicalisation Awareness Network, 2017: 15).

⁵⁹ (Reed, 2017), (Institute for Economics and Peace, 2018: 3).

⁶⁰ (Laine, 2017: 24).

⁶¹ (Lamallari, 2016: 3), (Reed, 2017).

těchto přístupů.⁶² Oběma bude věnován prostor dále v textu. Západní státy jsou často nakloněny spíše přístupu represivnímu a kriminalizaci. Tento postoj vychází především z výše zmíněných neblahých zkušeností a s nimi souvisejícími riziky ohledně potenciálu stovek navrátilivších se bojovníků býti zapojeni v teroristických útocích. S uvedeným odůvodněním některé státy přijaly legislativu zbavující zahraniční bojovníky občanství, jiné odmítají repatriaci vlastních občanů (třeba i jen za účelem trestního stíhání).⁶³

Nemalému počtu zahraničních bojovníků taktéž nebyl přiznán status kombatanta dle Ženevských úmluv a tomu a odpovídající zacházení v případě, že bojovník padl do zajetí. Situace velmi rozsáhle diskutovaná od konfliktu v Afghánistánu na počátku nového tisíciletí vzhledem k přístupu administrativy prezidenty Bushe. Neochota repatriovat takové bojovníky může vést až k jakémusi právnímu vakuu, kdy jsou známy i případy bojovníků držených v zajetí již téměř dvě desítky let.⁶⁴

Avšak přes veškerý (ne)opodstatněný strach spojený se zahraničními bojovníky, stejně jako i při volbě přístupu k nim, tak, aby byla zachována univerzální lidská práva, je třeba mít na paměti, že mezi pojmy zahraniční bojovník a terorista není rovnítko. Vývojový vztah mezi pojmy zahraniční bojovník a terorista není lineární, ani není nutný či nevyhnutelný.⁶⁵ Většina navrátilivších se bojovníků nepředstavuje hrozbu teroru.⁶⁶ Problém spočívá v rozlišení mezi těmi, kteří takovou (potenciální) hrozbou jsou, a těmi, kteří nikoliv. Je proto záhodno začít od samotného vymezení pojmu zahraniční bojovník a jeho definice.

3.2. Pojem zahraniční bojovník

Při studiu problematiky zahraničních bojovníků lze velmi rychle vysledovat množství nejasností, s nimiž se diskurz potýká. Snad nejzásadnějším z nich je problém vymezení samotného pojmu zahraniční bojovník. K vymezení pojmu zahraniční bojovník je třeba vzít v úvahu rozdíly či shodné znaky mezi bojovníky vyskytujícími se na bojišti na straně nestátního aktéra, rebelující či povstalecké skupiny, a určit, které z nich je možno označit za zahraniční bojovníky. Tento úkol však není jednoduchý, jelikož běžně se v literatuře setkáváme s rozličnými pojmy pro osoby vykonávající na konfliktu obdobnou

---

⁶² (Institute for Economics and Peace, 2018: 5).

⁶³ (Malet, 2018: 1)

⁶⁴ (Malet, 2018: 1)

⁶⁵ (Barrett, 2014: 21).

⁶⁶ (Barrett, 2014: 21), (Vidino, 2014: 219).

činnost - namátkou zmiňme pojmy zahraniční bojovník, žoldněř, člen private military companies (či obecně soukromý kontraktoři podnikající na scéně konfliktu v rámci poskytování služeb, techniky i personálu), násilný přeshraniční nestátní aktér (např. skupiny organizovaného zločinu operující v pohraničních oblastech, drogové gangy), bojovník za svobodu, terorista a mnohými dalšími.⁶⁷

Ač politická věda studuje účastníky na různorodých povstaleckých aktivitách dlouhodobě, stále je sledovaná oblast chápána jako značně nejednotná.⁶⁸ Velké množství různých termínů, často rozdílně chápaných a užitých, pak vyúsťuje v různě se prolínající a stěží odlišitelné kategorie. U většiny pojmů tak nepanuje shoda na definici, naprosto běžně proto platí co autor, to vlastní vymezení daného pojmu. Konceptualizace a operacionalizace jednotlivých (nejen výše zmíněných) pojmů je proto velmi rozmanitá,⁶⁹ a užití například komparačních metod, je značně omezeno rozdílnostmi v definicích základních pojmů mezi jednotlivými výzkumy.

Popsaná definiční anarchie panuje jak ve sféře akademické, tak v rámci praxe novinářské, či mezi povstalci samotnými. Fenomén jedinců cestujících do zahraničí za účelem účasti na bojích na straně skupiny působící nezávisle na státu původu takového jedince je popisován (nikoli výhradně) pojmy jako, zahraniční dobrovolník, povstalec, „Mujahidin“ (v případě muslimských bojovníků), či právě zahraniční bojovník.⁷⁰

Kupříkladu problému rozlišení mezi zahraničním bojovníkem a žoldněřem se dokonce věnovala i pro užití žoldněřů zvláště vyčleněná pracovní skupina OSN, která došla k závěru, že oba fenomény mají mnohé společné.⁷¹ V případě žoldněřů disponujeme mezinárodně přijatou definicí v rámci Dodatkového protokolu I. k Ženevským úmluvám, který definuje žoldněře,⁷² v případě zahraničních bojovníků podobnou definicí nedisponujeme. Uvedená pracovní skupina však vymezila následující obdobné znaky: obě

---

⁶⁷ (Malet, 2009: 9).

⁶⁸ (Malet, 2010: 106).

⁶⁹ (Miodownik, 2014: 11).

⁷⁰ (United Nations OHCHR, 2017: 5).

⁷¹ (United Nations OHCHR, 2017: 6 + 22).

⁷² Žoldněř je zde definován jako osoba, která: a) je speciálně najata v místě nebo v zahraničí k tomu, aby bojovala v ozbrojeném konfliktu; b) skutečně se přímo účastní nepřátelských akcí; c) svoji účast v nepřátelských akcích motivuje hlavně osobním ziskem a stranou v konfliktu nebo jejím jménem je jí skutečně slíbena materiální odměna podstatně převyšující odměnu slíbenou nebo placenou komabantům podobných hodností a funkcí v ozbrojených silách této strany; d) není občanem strany v konfliktu ani nemá trvalé bydliště na území kontrolovaném stranou v konfliktu; e) není příslušníkem ozbrojených sil strany v konfliktu, a f) nebyla vyslána státem, který není stranou v konfliktu k plnění oficiálních úkolů jako příslušník jeho ozbrojených sil. (Dodatkový protokol I. 1977, čl. 47)

skupiny jsou nerezidenti či neobčany na konfliktu zapojených států, přicestovávají ze zahraničí s cílem být na konfliktu účastní, a jejich činnost může být spojována jak s terorismem, tak vzhledem k negativním dopadům jejich činnosti na lidská práva, či v souvislosti s kriminálními aktivitami a pašeráctvím.⁷³ Hlavní rozdíl je pak spatřován v motivaci k účasti na konfliktu a s tím spojená finanční odměna.⁷⁴

Platidlem nemusí být vždy peníze, ale kupříkladu také věcné dary či postavení. I zahraniční bojovník je zpravidla nějak kompenzován, i kdyby jen tím, že je mu za účast v bojích zajištěna obživa. Logicky tak můžeme dovodit, že zamýšleným rozlišovacím znakem může být jediné *primární* motivace. Zatímco zahraniční bojovník má zájem účastnit se bojů hlavně na nemateriálním základě, žoldněř se bude účastnit, pouze pokud pro něj bude z konfliktu plynout dostatečný materiální zisk. Vzhledem k obdobným znakům a faktu, že většina zahraničních bojovníků je určitým způsobem placena, došla uvedená pracovní skupina až k provizornímu tvrzení, že zahraniční bojovníci mohou představovat soudobou formu žoldáctví či žoldáctví příbuzných aktivit.⁷⁵

Vzhledem k různým výkladům téhož a nejasným obrysům jednotlivých užitých pojmů vyskytujících se na moderním bojišti je zde možno odkázat na paralelu se snahou o sestavení obecně přijatelné definice terorismu shrnutou pod heslem: „pro jednoho bojovník za svobodu, pro druhého terorista“.⁷⁶ Jinými slovy vždy je potřeba mít na paměti kdo a jakým způsobem diskutovaný fenomén či pojem vykládá. Obdobně jako v oblasti terorismu, i v souvislosti se zahraničními bojovníky lze souhlasit, že jednotná definice by výrazně přispěla.⁷⁷

Vedle nejednotnosti výkladu pojmu zahraniční bojovník jednotlivými autory je dále zásadní také samotný jazykový výklad pojmu. V zahraniční literatuře užívané sousloví pro zahraniční bojovníky zní „foreign fighter“. Samotné anglické slovo *foreign* má několikero významů, nejčastěji se setkáme s překladem jako *cizí*, *zahraniční*, někdy i *mezistátní*. Při výkladu slova *foreign* jako *cizí* namísto *zahraniční*, jak je pojem užíván v tomto textu, vyvstává otázka, zda bojovníky, jimiž se zabýváme, je možno jako prvek pro konflikt cizí

---

⁷³ (United Nations OHCHR, 2017: 6).

⁷⁴ (United Nations OHCHR, 2017: 23).

⁷⁵ (ibid.)

⁷⁶ (Ganor, 2002: 287).

⁷⁷ (Ganor, 2002: 287).

skutečně označit. Z úhlu pohledu bojovníků nemusí být boj, na němž jsou účastni, prvkem cizím.⁷⁸

Kupříkladu dle teorie sociálního konstruktivismu je identita jedince sociálním konstruktem.⁷⁹ Vezmeme-li proto na základě výše uvedeného jako hlavní motivační faktor pro zapojení zahraničních bojovníků například sounáležitost s identitou nadnárodní, pak logicky nemusí působit cíl zapojit se do konfliktu mimo oblast původu či pobytu nikterak cize. Ani skupina, do níž se takový jedinec zapojuje, jej pak nemusí vnímat na základě společného nosného identitárního znaku jako prvek cizí. Jako historický příklad obrany hodnot a nadnárodní identity se zapojením zahraničních bojovníků může posloužit Španělská občanská válka, kde obě strany konfliktu mobilizovaly bojovníky na základě cíle obrany společných hodnot a sdílené nadnárodní identity.⁸⁰

Obdobně je možno vysledovat motivaci muslimských zahraničních bojovníků k zapojení do konfliktů v ostatních státech jako snahu o obranu zájmů *ummy*, kolektivní identity sdílené všemi muslimy, před vnějším nepřítelem. Tradiční zvyklost spíše se nezapojovat do konfliktů v jiných zemích prošla zhruba od 80. let 20. století vývojem navázaným na učení pan-islamistických skupin z oblasti Saudskoarabského regionu Hijaz,⁸¹ kterým se podařilo překonat tradiční zvyklosti, jako například potřebu souhlasu s odchodem bojovníka ze strany rodiny, a mobilizovat první vlnu muslimských zahraničních bojovníků.⁸² Tato učení, od počátku značně kontroverzní, sice z daleka nejsou dodnes přijímána velkým množstvím muslimské populace jako správná,⁸³ avšak přesto se jim podařilo mobilizovat zahraniční zapojení bojovníků, a to právě na základě sdílené identity. Takovíto zahraniční bojovníci pak jsou i v samotné konfliktní oblasti bráni zpravidla spíše jako bratři nežli element cizí.

Vymezíme-li otázku po cizím prvku nejen identitárně, ale i geograficky, budeme se však stále potýkat s mnoha problémy. Na základě některých odhadů byla v roce 2015 v konfliktu v Sýrii účastna pouze 1/3 bojovníků, kteří nebyli narozeni v Sýrii nebo Iráku.⁸⁴ Z toho 70 procent byli muslimští bojovníci z blízkého východu a Magrebu, a 20 procent

---

⁷⁸ (Schmid, 2015: 3).

⁷⁹ (Berger, 1999: 170-108).

⁸⁰ (Malet, 2010: 102-104).

⁸¹ (Hegghammer, 2010: 56-64).

⁸² (Hegghammer, 2010: 76).

⁸³ (Hegghammer, 2010: 75).

⁸⁴ (Schmid, 2015: 3)

synové či vnuci emigrantů z muslimských zemí.⁸⁵ Zbývá pouze 10 procent z jedné třetiny bojovníků, tedy asi 3,3 procenta, u nichž nebyla vysledována vazba na oblast konfliktu, a které je tedy možno označit jako skutečně na konfliktu cizí element. Vybereme-li na základě výše zmíněné kritiky výkladu pojmu foreign jako cizí, že budeme raději daný pojem vykládat jako zahraniční je rozlišovací kritérium o mnoho jasnější. I zde se však budeme potýkat s problémy, konkrétním příkladem budiž členové diaspor⁸⁶, tedy osoby žijící v zahraničí, avšak kupříkladu s občanstvím v oblasti konfliktu. Takový bojovník sice přichází ze zahraničí, často dokonce disponuje i oprávněním k návratu do země, z níž do konfliktu vyrazil, avšak často je také občanem země do konfliktu zapojené a není proto označován většinou definic jako zahraniční bojovník.

Jak vidno již z úvodních několika odstavců, snaha definovat pojem zahraniční bojovník přináší množství obtíží, z nichž jen malé části může být věnován prostor v této práci. Totéž platí také pro různé možnosti překladu užitého pojmu. Pro přehled o fenoménu a pro jeho pochopení je však zapotřebí reflektovat alespoň několik z nejčastěji užívaných definic, včetně jejich problémových znaků.

3.2.1. Definice

Jednotná, obecně přijímaná, definice zahraničního bojovníka neexistuje, stejně jako specifický režim upravující působení takových bojovníků v konfliktu.⁸⁷ Různorodost definic odráží pestrou škálu jedinců, kteří se na konfliktech jako zahraniční bojovníci účastní i jejich faktických činností v oblasti konfliktu. Jakýkoliv výzkum aktivit zahraničních bojovníků je tak poznamenán nejednotností termínů užívaných mezi akademiky, politiky a žurnalisty.⁸⁸ S určitým zjednodušením však pro účely této práce rozdělíme většinu odbornou literaturou zmiňovaných definic do tří skupin: 1) obecné definice, 2) definice se zaměřením na sdílenou identitu, a 3) definice se zaměřením na teroristický rozměr.

Z první kategorie, definic obecných, můžeme vypíchnout definice Davida Maleta či Thomase Hegghammera. David Malet, jeden z vůdčích badatelů v oblasti zahraničních bojovníků a historie fenoménu, vychází z definice zahraničního bojovníka jako:

---

⁸⁵ (Schmid, 2015: 3).

⁸⁶ (Byman, 2015: 583-584).

⁸⁷ (United Nations OHCHR, 2017: 5).

⁸⁸ (Malet, 2015: 457).

“občana jiného nežli do konfliktu zapojeného státu, který se připojí na stranu rebelujících sil v rámci občanského konfliktu”.⁸⁹

Dále však tuto svou definici zpřesňuje tím, že vylučuje bojovníky-cizince účastníci se konfliktu v armádě třetího státu či pod rozkazy tohoto státu, dále vylučuje soukromé aktéry (společnosti) podnikající na poli bezpečnosti co se týče poskytování služeb i personálu (tzv. „private military companies“ - PMCs a obdobné entity), a v neposlední řadě vylučuje také bojovníky, kteří přímo vstoupili do armád států účastnících se konfliktu za finanční odměnu či zisk občanství.⁹⁰ Tímto zpřesněním Malet ze své definice vyčlenil veškeré účastníky konfliktu, kteří se jej účastní z titulu své oficiální funkce či postavení v armádě (osoby v armádních složkách), stejně jako osoby účastnící se za materiální náhradu ve formě platu (žoldněři), dále platu či zisku občanství (například Francouzská cizinecká legie⁹¹), a v neposlední řadě také soukromé aktéry účastnící se konfliktu za účelem zisku (PMCs).

Druhý zásadní definiční počin z kategorie obecných definic zahraničního bojovníka zde prezentovaných je z pera norského akademika Thomase Hegghammera. Ten definuje zahraničního bojovníka jako toho, kdo se:

- 1) připojil k a operuje v rámci hranic rebelie/povstání,
- 2) nedisponuje občanstvím státu konfliktu ani spřízněností/příbuzností s bojujícími stranami,
- 3) není příslušen k oficiálním armádním složkám, a
- 4) není placen.⁹²

Tato čtyři kritéria jsou adoptována za účelem vyřazení teroristů (bod 1), kteří jsou dle Hegghammera zaměřeni na nevojenské cíle mimo oblast konfliktu, členů diasporu či rebelů v exilu, kteří mají předem daný zájem na konfliktu (bod 2), vojáků pod rozkazy armádních velitelů (bod 3), a v neposlední řadě také žoldněřů (bod číslo 4).⁹³

Velmi zajímavých aspektem uvedené definice je snaha vyčlenit diasporu a osoby s předem daným zájmem na konfliktu. Vzpomeneme-li na výše uvedený Schmidův

---

⁸⁹ (Malet 2009: 9). V originále “non-citizens of conflict states who join insurgencies during civil conflict”.

⁹⁰ (Malet 2009: 9-10).

⁹¹ (Malet 2009: 9-10).

⁹² (Hegghammer 2010: 57-58).

⁹³ (Hegghammer 2010: 57-58).

příklad, dle něhož pouze 3,3 procenta bojovníků lze považovat za bez předem daného zájmu, pak by Hegghammerova definice vyřadila z řad zahraničních bojovníků drtivou většinu bojovníků na konfliktu zapojených. Je zajisté zajímavou ideou vyloučit z definice osoby, které mají předem daný zájem na konfliktu. Definovat toto na základě spřízněnosti je však poněkud nešťastné, a to především v souvislosti s teorií sociálního konstruktivismu, kdy spřízněn se může cítit na základě adoptované identity téměř kdokoliv s kýmkoliv. Je však také možné, že se zde potýkáme spíše s pluralitou možných výrazů pro překlad v originálu užitého anglického slova *kinship*, které může znamenat jak spřízněnost, tak příbuznost/příbuzenství. Vzhledem ke kontextu a další operacionalizaci pojmu budeme nadále v této práci vykládat Hegghammerův výraz *kinship* v užším významu pouze jako příbuznost.

Druhou výše vymezenou kategorií jsou definice operující se sdílenou identitou. Začneme s definicemi, které určují víru jakožto zásadní identifikační znakem zahraničních bojovníků. Z této větve definic stojí za zmínku například definice Vlada Azinoviće a Muhameda Jusiće, kteří hovoří v souvislosti se zahraničními bojovníky o:

„jedincích motivovaných vírou, kteří opouští domovskou zemi za účelem tréninku, boje nebo výkonu extremistické činnosti ve válečných zónách“.⁹⁴

Tato definice dále zpřesňuje poněkud neurčité termíny „připojení na stranu rebelujících sil“ (Malet) a „operace v rámci hranic rebelie/povstání“ (Hegghammer) přesnějším vymezením aktivit na „trénink či boj“, které jsou v definici zdůrazněny. Celé zpřesnění je však záhy zhačeno užitím poněkud neurčitého termínu „nebo výkonu extremistické činnosti“. Jak víme, ne každý, kdo odešel kupříkladu do Sýrie, se stal bojovníkem na některé straně konfliktu. Vezmeme-li v potaz zdroje ohledně tzv. Islámského státu, zapojení žen do bojů lze vysledovat jak v rámci sebevražedných útoků, tak v rámci obranného boje. Role ženy na rebelii byla však chápána také jako domácí, určena k výchově budoucích bojovníků a péči o muže-bojovníka.⁹⁵ Takto nadefinovaná role zajisté není tréninkem, ani bojem. Logicky se pak musíme ptát: lze takovéto aktivity shrnout pod definovaný „výkon extremistické činnosti“? Množství osob na konfliktu určitým způsobem zapojených by při aplikaci této definice oproti výše zmíněným obecným definicím z okruhu zahraničních bojovníků vypadlo.

---

⁹⁴ (Azinović and Jusić 2015: 13).

⁹⁵ (Schmid 2015: 5)

Další definice operující s vírou je definice Jahangira Arasliho, který se věnuje sice pouze jednomu segmentu zahraničních bojovníků, konkrétně islamistickým/muslimským bojovníkům, přesto však v soudobém kontextu je zajisté přínosem jeho definici zmínit. Arasli definuje zahraničního islamistického bojovníka jako:

„dobrovolného účastníka bojů bez přímé vazby na území, na němž boje probíhají, který se ke konfliktu cítí vázán vnímanou muslimskou náboženskou povinností“.⁹⁶

Co lze považovat za náboženskou povinnost každého muslima je ovlivněno mnoha rozličnými výklady. V takovéto pluralitě výkladů lze pak těžko poukázat na muslimskou náboženskou povinnost jako na jedinečný, unifikovaný a definující znak. I kdybychom však připustili takový znak jako určující, pak se stále pohybujeme pouze na poli definice zahraničního islamistického či muslimského bojovníka. Tedy tam, kde takový znak je určující. Přenositelnost daného znaku na konflikty, jichž se účastní zahraniční bojovníci nemuslimského původu, však není možná.

Od definic zahraničních bojovníků spojených s vírou se zdá se stále více upouští, jelikož v novějších textech se vyskytují méně často. Důvodem může být, právě fakt, že i v případě kdy jsou teoreticky použitelné na daný konflikt, nelze tyto definice zpravidla zobecnit pro popis celkového fenoménu. Přesto výše uvedené definice dávají další potenciální definiční znaky zahraničního bojovníka. Konkrétně zapojení do tréninku jakožto dostatečný znak i bez nutné návaznosti na samotný boj (Azinović a Jusić), či prvek svobodného zapojení se do aktivit (Arasli), který byl u předchozích definic spíše tiše předpokládán, nežli vymezen jako definiční znak.

Přímo na prvku společné identity pak staví například Ian Bryan, který v rámci rozlišení států řízených aktérů a od osob účastnících se na konfliktu samostatně na základě svých vlastních pohnutek popisuje zahraniční bojovníky jako osoby nereprezentující zájmy cizího státu avšak podílí se na konfliktu na základě sdíleného cíle či identity.⁹⁷

---

⁹⁶ (Schmid 2015: 4). V originále: „A foreign Islamist fighter is a volunteer combatant actor with no apparent link to the area of the ongoing armed conflict yet bound to it by his sense of the perceived Muslim religious duty“.

⁹⁷ (Bryan, 2010: 120).

Za definici shrnující znaky této podkategorie pak lze považovat kupříkladu definici Ženevské Akademie mezinárodního práva a lidských práv⁹⁸. Tato instituce definuje zahraničního bojovníka jako:

„jednotlivce, který opustí svou zemi původu nebo obvyklého pobytu aby se připojili k nestátní ozbrojené skupině v konfliktu v cizině, a který je primárně motivován ideologicky, na základě víry, a/nebo spřízněnosti.“⁹⁹

Tato definice je velmi široká a mohla by být zařazena mezi definicemi obecnými, důraz je zde však kladen (vyjma několika znaků shodných napříč všemi definicemi) na motivaci prostřednictvím sdílené společné identity bojovníků postavené na aspektu ideologickém, věroučném, či na spřízněnosti.

Krok stranou v rámci definic pak učinila Rada bezpečnosti OSN, která touto svou činností vymezila jako jednu z nejzásadnějších kategorií definiční větev zahraničních bojovníků se zaměřením na terorismus. Ve snaze potírat činnost zahraničních bojovníků navázanou na terorismus, adoptovala v roce 2014 Rada Bezpečnosti OSN rezoluci č. 2178. Tato definuje pojem *Foreign terrorist fighter* (FTF) neboli *zahraniční teroristický bojovník*.¹⁰⁰ Obloukem se tak vyhýbá definičním sporům v akademické sféře, avšak definuje zároveň pouze vybranou část fenoménu zahraničních bojovníků, pouze bojovníky s vazbou na terorismus či teroristickou skupinu. Také tato definice skrývá nedostatky, avšak alespoň se jedná o obecně přijatý koncept, jehož operacionalizace je dále rozpracována. Rezoluce definuje FTF jako:

„...jedince, kteří cestují do státu jiného než-li je stát jejich pobytu či občanství za účelem spáchání, plánování, přípravy, či účasti na teroristických činech/jednáních, nebo poskytování či přijímání teroristického výcviku, a to včetně v souvislosti s ozbrojeným konfliktem...“¹⁰¹

Zavedením pojmu FTF však Rada Bezpečnosti také smazala veškerá analytická rozlišení do té doby užívaná pro pojmem zahraniční bojovník, což vede v praxi k situaci, kdy oba

---

⁹⁸ V originále Geneva Academy of International Law and Human Rights.

⁹⁹ (Geneva Academy of International Humanitarian Law and Human Rights, 2014: 6). V originále: „[A foreign fighter is an] individual who leaves his or her country of origin or habitual residence to join a non-state armed group in an armed conflict abroad and who is primarily motivated by ideology, religion and/or kinship“.

¹⁰⁰ (United Nations Security Council, 2014).

¹⁰¹ (ibid.: 2).

termíny - FTF a zahraniční bojovník - jsou užívány souběžně, bez jasného vymezení mezi nimi.¹⁰²

Na závěr definiční sekce je ještě jednou záhodno zdůraznit, že většina definic, včetně těch zde uvedených, odpovídá v současnosti nejsilněji početně zastoupenému kontingentu zahraničních bojovníků, tedy bojovníků operujících zpravidla na Blízkém Východě či v muslimských zemích. Zahraniční bojovníci však operují také v jiných oblastech, konkrétně kupříkladu na Ukrajině. Na základech, jejichž prostřednictvím jsou definováni zahraniční bojovníci v pozorované blízkovýchodní realitě, však nelze plně stavět v případě ukrajinského konfliktu.¹⁰³ V případě bojovníků na Ukrajině je totiž, mimo jiné, zatěžko odlišit povstalce od regulérních složek státu či se tyto v průběhu konfliktu přelévají (např. domobranné jednotky na Krymu před anexí a po anexi poloostrova). Dále lze těžko bazírovat na Hegghammerově kritériu nedisponovat občanstvím konfliktního státu (Ukrajinci na straně Novoruska a vice versa u bojovníků disponujících ruským pasem) či nepřislušnosti k oficiálním armádním složkám (jednotky zahraničních bojovníků v Ukrajinské armádě podléhají armádnímu vedení, totéž lze říci u separatistů, pokud uznáme jejich Novoruské republiky jako státní útvary). Konečně taktéž zapojení do boje bez vidiny zisku jako hlavního kritéria je diskutabilní především u bojovníků do oblasti přímo vyslaných ruskou federací, ač jsou takovéto skutečnosti popírány.¹⁰⁴

Jak tedy shrnout celou definiční podkapitulu? Aniž by si tato práce dávala za cíl sestavit vlastní definici zahraničního bojovníka, alespoň provizorně, pro účely tohoto textu, se pokusíme vyvodit z uvedených definic jejich nosné a opakující se rysy. Konkrétně by tak dle výše popsaných definic zahraniční bojovník měl být osobou:

- bez rodinné či občanské vazby na oblast konfliktu, a
- bez příslušnosti k oficiálním ozbrojeným silám státního aktéra zapojeného na konfliktu.

V takto nedefinované podobě (v podstatě obdoba původní Malletova definice) fenomén zahraničních bojovníků pokrývá potenciálně poměrně velké množství osob, avšak zároveň se jedná o jediné dva znaky, které je možno vyzozorovat jako určující napříč drtivou většinou definic.

---

¹⁰² (Malet, 2015: 458).

¹⁰³ (Rekawek 2017: 32).

¹⁰⁴ (ibid.).

Problém nastává v případě potřeby rozlišit kupříkladu zahraničního bojovníka a žoldnéře, což na základě dvou výše uvedených rysů v podstatě nejsme schopni. Pro další zpřesnění definice bychom však již museli z množiny, již představují zahraniční bojovníci, vytvořit podmnožinu, z níž by logicky určití potenciální zahraniční bojovníci takovýmto postupem vypadli. Toto lze ilustrovat kupříkladu zahrnutím teroristického aspektu. Takto vytvořená podmnožina zahraničních teroristických bojovníků by dokonce měla s fenoménem zahraničních bojovníků na základě dvou výše uvedených kritérií pouze průnik, nebyla by kompletně ponořena do množiny zahraničních bojovníků, jelikož mnoho teroristů není za zahraniční bojovníky možno považovat. S obdobným problémem jako v případě teroristického aspektu se však budeme potýkat, ať již se rozhodneme přidat jakýkoliv z výše zmíněných definičních prvků.

Přesto by snad, především v zájmu možnosti odlišit zahraniční bojovníky od žoldnéřů a podnikatelů na konfliktu účastných primárně za účelem zisku, bylo záhodno přidat ještě jeden definiční rys, a to konkrétně v podobě hlavní motivace pro zapojení se na konfliktu. Zahraniční bojovník by měl být osobou:

- jejíž hlavní motivace není dána materiálním ziskem.

Je však nutno podotknout, že tento rys je značně problematický, především vzhledem ke složitostem určení a odlišení motivace primární od ostatních motivačních prvků taktéž zastoupených. Přesto však všechny tři výše uvedené rysy budeme v této práci dále považovat za nosné pro pojem zahraniční bojovník, nebude-li doplněno nebo uvedeno jinak. Pojem zahraniční teroristický bojovník je chápán v souladu s výše uvedenou definicí Rady Bezpečnosti OSN.

3.2.2. Profil

Obdobně jako snaha o definici zahraničního bojovníka, také cíl vymežit profil takového bojovníka je věcí nesnadnou a výrazně ovlivněnou zaměřením na část fenoménu vázanou na islamistické skupiny. Většina akademických i dalších výzkumů, jak již bylo naznačeno výše, není starší 15 let a je převážně zaměřena na oblast konfliktů na Blízkém východě, kde operují právě islamistické skupiny.¹⁰⁵ Obdobně také mediální informace jsou tímto zásadně ovlivněny. Vezmeme-li v potaz politickou situaci a dění v oblasti po spojenecké invazi do Afghánistánu, později v rámci války v Iráku, či nejnověji vzhledem

---

¹⁰⁵ (Malet, 2015: 454).

ke konfliktu v Sýrii, není proto divu, že zahraniční bojovníci jsou povětšinou vnímáni skrze stejnou optiku jako bojovníci islamističtí. Zahraniční bojovníci jsou účastní na týchž skupinách, obdobných aktivitách, jako domácí islamističtí bojovníci, a ač mezi různými islamistickými skupinami je možno pozorovat diametrální odlišnosti a rozpory, výše zmíněný náhled na zahraniční bojovníky toto nikterak neovlivňuje.

Nazírat zahraniční bojovníky pouze prismatem jejich spojení s islamistickými skupinami však nezachycuje plně realitu. Ne každý konflikt disponuje daným rozměrem, a i pokud ano, pak ne každý zahraniční bojovník musí být islamistou. Kupříkladu dle Davida Maleta, z množství kontingentů zahraničních bojovníků pozorovaných po celém světě v posledních dekádách pouze zhruba polovina byla vystavěna s islamistickým rozměrem.¹⁰⁶

Vzhledem k velmi široké paletě faktorů ovlivňujících motivaci k zapojení se na konfliktu mezi zahraničními bojovníky, pozorujeme také stejně rozmanité množství jejich profilů. Většina odborníků se proto shoduje, že není možno jasně vymezit jeden profil zahraničního bojovníka.¹⁰⁷ Totožná situace panuje i při snaze vymezit profil zahraničního teroristického bojovníka.¹⁰⁸ Rozdíly mezi bojovníky lze vysledovat co do místa původu, věku, zázemí, i socio-ekonomických ukazatelů.¹⁰⁹ Užijeme-li výstupů z konfliktu v Sýrii vysledovaných Lorenzem Vidinem, pak v konfliktu lze vysledovat jak zapojení veteránů z předcházejících konfliktů, tak nováčků bez bojových zkušeností, někteří bojovníci byli naverbováni, jiní se radikalizovali a přicestovali samostatně, někteří vykazují dřívější zapojení na poli politického či náboženského života v zemi původu, jiní nikoliv.¹¹⁰ Nemožnost sestavení jednotného profilu však neznamená, že není možno vysledovat alespoň některé sdílené charakteristiky. U jakéhokoliv takového vymezení je však třeba mít na paměti problémy nastíněné výše ohledně nejednotnosti užívaných definic, a případně také ohledně zdroje dat.

Jedním ze zdrojů, které mohou poodhalit, kdo jsou bojovníci zapojení na konfliktu, jsou záznamy organizací, v jejichž řadách bojují. Úniků takových dat bylo možno zaznamenat vícero, přičemž z těch, jež byly či jsou dostupná veřejně, vzešly také komplexní studie pod hlavičkou think tanků či analytických center. Mezi ty nejznámější

---

¹⁰⁶ (Malet, 2015: 454).

¹⁰⁷ (Van Ginkel, 2016: 4), (Jawaid, 2017 p. 103), (Vidino, 2014 p. 217).

¹⁰⁸ (Radicalisation Awareness Network, 2017: 16).

¹⁰⁹ (Vidino, 2014: 220).

¹¹⁰ (Vidino, 2014: 217-220).

můžeme zařadit zveřejnění tzv. „Sinjar records“ či zprávy pojmenované „The Caliphate’s Global Workforce: An Inside Look at the Islamic State’s Foreign Fighter Paper Trail“ věnující se zahraničním bojovníkům v řadách Islámského státu.

Sinjar records byly zpracovány na základě dat získaných poblíž města Sinjaru na Irácké hranici se Sýrií. Získaná data poskytují náhled zahraniční bojovníky, kteří vstoupili do Iráku mezi srpnem 2006 a srpnem 2007. Konkrétně se jedná o osobní záznamy až 600 bojovníků. Ze zprávy zpracované na základě zmíněných záznamů ze strany Combating Terrorism Center ve West Pointu vyplývá, že zahraniční bojovníci: pochází většinou z prostředí měst, jsou průměrného věku 24-25 let (přičemž nejstarší bojovník byl ve věku 54 let a nejmladší ve věku 15 let), jsou různé profese, avšak více než 40% jsou stále studenty střední či vysoké školy, a že větší polovině byla přiřazena role v bombových útocích (56%) a menší pak role bojovníků (40%).¹¹¹

Druhá ze zmíněných zpráv, tedy zpráva zpracovaná pod jménem The Caliphate’s Global Workforce: An Inside Look at the Islamic State’s Foreign Fighter Paper Trail“ opět ze strany Combating Terrorism Center v americkém West Pointu je postavená na základě dat o něco novějších, k nimž centrum získalo přístup přes televizní stanici NBC News, které měla být data předána zběhem z řad bojovníků Islámského státu. Vynesena data byla opět ve formě osobních záznamů zahraničních bojovníků, tentokrát se však jednalo až o 4 600 záznamů z let 2013 a 2014. Dle této zprávy představují získaná data rozmanitý vzorek osob z více než 70 zemí světa co do místa původu, věku, vzdělání, zaměstnání a dalších ukazatelů. Dle dané zprávy by se mělo jednat o osoby vzdělané vzhledem k úrovni vzdělanosti v jejich domovské zemi, avšak pracující na pozicích pro nižší kvalifikaci nežli je jimi nejvyšší dosažená. Pouze v 10% by se mělo jednat o osoby s předchozí bojovou zkušeností, 12% poté vyjádřilo zájem o účast na sebevražedných útocích raději nežli na bojových aktivitách. Průměrný věk by vypočten mezi 26-27 lety, přes 60% bojovníků bylo svobodných, 70% bojovníků disponovalo pouze základní znalostí islámského práva a celých 93% je možno podřadit pod znalost malou až střední. Dále pouze 12% by si vybralo některou z forem sebevražedného zapojení, zbylí představitelé chtěli být bojovníky.¹¹² Zdůrazněn je ve zprávě také vliv prostředí, v němž se osoby pohybují před jejich zapojením se do konfliktu.¹¹³

---

¹¹¹ (Felter 2007: 10-18).

¹¹² (Dodwell 2016: IV-33)

¹¹³ (Dodwell 2016: 33).

Z výše shrnutých dvou zpráv, tak vyplývá, že zahraniční bojovníci v oblasti Iráku a Sýrie jsou poměrně mladí, co do průměrného věku, avšak tento mírně stoupl mezi lety a data sety. Mírný růst věku pak může odpovídat na otázku, proč není zastoupení studentů v novějším data setu tak výrazné. Zároveň ale představuje nemožnost nebo neschopnost získat pracovní uplatnění na úrovni dosaženého vzdělání, což může vést k frustraci, kterážto může být výrazným spouštěcím a/či motivačním faktorem pro rozhodnutí stát se zahraničním bojovníkem. Největší rozdíl mezi zahraničními bojovníky obou data setů je však v preferencích pozice, kterou chtějí v rámci konfliktu zastávat. Zde došlo k poměrně zásadnímu odklonu od zapojení sebevražedných, a rapidnímu nárůstu cíle zastávat pozici bojovníka - u ochoty zapojit se v sebevražedných aktivitách evidujeme pokles z 56% na 12%, čemuž odpovídá nárůst zájmu o pozici bojovníka ze 40% na 88%. Během 7 let tak můžeme pozorovat naprosto obrácené preference.

Abychom však nečerpali pouze z dat uniklých na konfliktu zapojeným skupinám, doplníme tyto o výsledky studii sestávající z dat sesbíraných na členských státech EU ohledně zahraničních bojovníků původem z jejich území. Bibi Van Ginkel a Eva Entenmann spolu s jejich výzkumným týmem se pokusily analyzovat fenomén zahraničních bojovníků z v rámci EU právě prostřednictvím dotazování jednotlivých členských států. Z výstupů uvedeného výzkumu vyplývá, že zhruba 17% zahraničních bojovníků jsou ženy a 90% pochází z větších městských oblastí či jejich předměstí. Další aspekty se však prokázaly býti neprůkazné či nejednoznačné co se jednotného profilu týče. Jedná se například přítomnost předchozího kriminálního chování, a rodinný či mentální stav jedince. Dále výzkum naznačuje význam již existujících sítí a vazeb na extremistické subjekty při mobilizaci v místě bydliště, stejně jako okruh přátel, kteří se buďto radikalizují společně, nebo jeden po své radikalizaci mobilizuje ostatní členy daného okruhu. V souvislosti s islamistickým rozměrem je velmi zajímavé značné rozpětí co do procentuálního vyjádření množství konvertitů, které se pohybuje mezi 6% - 23%.¹¹⁴

Shrnutím nejčastějších výše zmíněných ukazatelů dojdeme k závěru, že ač není možno jednoznačně určit jasně vymezený profil zahraničního bojovníka, mezi hlavní aspekty takového profilu by měl patřit: v průměru poměrně nízký věk, původ v městských oblastech a předměstích, bez pracovního uplatnění odpovídajícího dosaženému vzdělání, nízké procento bojovníků disponujících předchozí zkušeností, a v poslední době také cíl na

---

¹¹⁴ (Van Ginkel, 2016: 4),

zapojení na pozici bojovníka raději nežli v rolích sebevražedných. Na tomto místě je však třeba opětovně vypíchnout, že daná analýza je opět výrazně ovlivněna výzkumem především bojovníků na Blízkém východě, podobná analýza bojovníků zapojených na východo-ukrajinském konfliktu by pravděpodobně přinesla data značně odlišná.

3.3. Motivační faktory

Je možno identifikovat množství faktorů, které motivují zahraniční bojovníky k zapojení se na konfliktu. Škála motivů je v podstatě stejně široká jako množství zapojených bojovníků, jelikož každý má ve svém životě specifický mix možností, schopností, dovedností, kapacit, a prožitků, stejně jako je ovlivňován prostředím, v němž se pohybuje. Není proto možno vysledovat jeden hlavní pull či push faktor, pro všechny bojovníky.¹¹⁵ Opět je však možno hledat shodné či obdobné důvody pro zapojení na konfliktu sdílené větší skupinou bojovníků.

Již starší doklady a studie na rekrutech Al- Qaedy a jí přidružených skupin se vypořádávaly s množstvím mýtů ohledně zdůvodnění účasti zahraničního bojovníka na konfliktu. Výsledkem byla zjištění, že mnoho z nich vedlo před konfliktním zapojením běžné životy v relativní bezpečí domova a rodiny, nejednalo se pouze o blázny, nevzdělance či nezaměstnané.¹¹⁶ Stejně tak volba stát se zahraničním bojovníkem není čistě produktem dokonalé rekrutační mašinérie Al-Qaedy, naopak, většina bojovníků musela kontakt s organizací sama aktivně vyhledat prostřednictvím přátel či osob blízkých.¹¹⁷ Přesto, že tyto faktory nejsou jedinečné a identifikující, však všechny mohou hrát zásadní roli ve volbě stát se zahraničním bojovníkem. Scott Atran, profesor antropologie a psychologie s letitou praxí s výzkumem osob zapojených na džihádistických skupinách, kupříkladu v roce 2010 při svém výstupu před jednou z komisí amerického kongresu, popsal bojovníky jako „znuděné, nevytížené, přehnaně (vzhledem k možnostem uplatnění) kvalifikované, a z budoucích výhledů nikterak nadšené“ osoby, pro něž džihád představuje rovné možnosti uplatnění, bratrskou sounáležitost, a něco „vpřed jdoucího, vzrušujícího, velkolepého, a cool“.¹¹⁸

Přes spletnost problematiky však vzniklo i množství kategorizačních pokusů, z nichž

---

¹¹⁵ (Radicalisation Awareness Network, 2017: 16).

¹¹⁶ (Venhaus 2010: 4-6).

¹¹⁷ (ibid.).

¹¹⁸ (Atran, 2010), (Jawaid, 2017: 103).

mezi nejvíce rozšířené patří rozdělení motivačních faktorů zahraničních bojovníků dle toho, po čem ve svých životech pátrají, co jim v nich chybí a na co je možno je do konfliktu přilákat. Prominentní v tomto ohledu je rozdělení na tzv. čtyři hledače (v originálu Four Seekers). Dle toho co ve svých životech hledají pak lze rozdělit zahraniční bojovníky na tyto kategorie:

- 1) revenge seeker - sám sebe vnímá jak oběť společnosti, dle jeho pohledu mu vnější vlivy neumožňují být šťastným a úspěšným. Tento je především zaznamatelný v blízkovýchodních muslimských společnostech a reprezentuje asi 30% ze zkoumaného vzorku;
- 2) status seeker - žije ve světě, který jej z jeho pohledu není schopen docenit, je frustrován z nerealizovaných životních očekávání, a chce stát mimo masu, chce se něčím vyjímat z davu. Především u bojovníků z diaspory či západního světa. Tato skupina reprezentuje zhruba 25% bojovníků;
- 3) identity seeker - na rozdíl od status seekera by se rád naopak začlenil do společnosti/organizace, být součástí něčeho (třeba i militantní skupiny) je pro něj motivací. Jedinec definuje sebe a svůj úspěch skrze skupinovou identitu. Jedná se o nejrozšířenější motivační skupinu;
- 4) Thrill seeker - hledá vzrušení, výzvy a dobrodružství, jehož se mu v jeho běžném životě nedostává. Zdaleka nejméně početně zastoupená skupina, zodpovědná za hlavní motivaci pouze u zhruba 5% bojovníků.¹¹⁹

Dalším čtyřčlenným rozdělením je rozdělení hlavních motivačních faktorů na: chudobu, nedostatek vzdělání a socio-ekonomickou nerovnost, ideologické faktory, a opět hledání vzrušení.¹²⁰ Vlivným motivačním prvkem by pak, mohl být také odpor proti pocíťovanému útlaku ze strany západního světa,¹²¹ což zvláště po téměř každou dekádu se opakující invazi některé ze světových mocností do zemí blízkovýchodního regionu a vzhledem ke globálnímu vývozu všeho včetně kultury, může zajisté také vzbuzovat vášně.

Jak patrně z výše zmíněného přehledu důvody pro zapojení na konfliktu jsou natolik rozmanité, nakolik samotní zahraniční bojovníci. Motivační prvky nejčastěji se v historii opakující u zahraničních bojovníků se můžeme pokusit shrnout do následujícího výčtu:

---

¹¹⁹ (Venhaus 2010: 8-11).

¹²⁰ (Jawaid, 2017 p. 103).

¹²¹ (Watts, 2008: 7).

- 1) Osobní problémy/situace v zemi původu - např. chudoba, nespokojenost, nedostatek pracovních příležitostí, vzdělání, a další;
- 2) Obrana společné identity - na základě některého či několika z ukazatelů jako jsou společná víra, pocíťovaná národní či nadnárodní identita, pohled na svět, atp.;
- 3) Sdílená ideologie - na základě komplexní a ucelené soustavy názorů, postojů a hodnot. Kupříkladu ve Španělské občanské válce identifikujeme na obou stranách konfliktu bojovníky za obranu sdílené ideologie - od komunistů, anarchistů a socialistů, až po fašisty a monarchisty.

V praxi se však samozřejmě jedná o komplexní vztah několika provázaných pohnutek napříč vyjmenovaným spektrem praktických, psychologických, a identitárních důvodů k zapojení se na konfliktu.¹²²

3.4. Recruitment

Co se rekrutmentu týče, pak dostupné studie se z pravidla opírají o jeden ze dvou modelů: 1) top-down, a 2) bottom-up. Top-down modely rekrutmentu staví na činnosti samotné organizace, která sama hledá, kontaktuje a získává bojovníky do svých řad. Bottom-up modely jsou pak pravým opakem, kdy potenciální zájemci řeší vše samostatně, až do bodu kdy dorazí na místo konfliktu a zapojí se (pokouší se zapojit) na aktivitách vybrané skupiny.¹²³ Samozřejmě jedná se v obou případech o modely ideální, je proto legitimní očekávat, že v praxi povětšinou dochází k jakémusi mixu obou modelů.

O kritický přístup k oběma modelům a o vlastní klasifikaci se na základě dat uniklých v Sinjaru pokusil kupříkladu Clint Watts, dřívější agent FBI a výkonný ředitel Combating Terrorism Center ve West pointu. Dle Wattse je potřeba nepřeceňovat roli internetu a naopak vypíchnout roli veteránů při rekrutaci.¹²⁴ Z jeho analýzy vyplynulo, že bottom-up procesem prošlo 10 - 15% bojovníků, hierarchicky, tedy top-down, procesem dalších 10 - 15%, a zbylých 60 - 80% bylo naverbováno skrze sociální, rodinné či náboženské vazby.¹²⁵ Dalším rozborem pak došel Watts ke zjištění, že:

---

¹²² (McCabe 2015: 144-145).

¹²³ (Watts, 2008: 1).

¹²⁴ (ibid.).

¹²⁵ (Watts, 2008: 6).

- až 84% procent bojovníků uvedlo, že rekrutace proběhla prostřednictvím jejich sociálních vazeb;
- 6 % skrze rodinné vazby
- taktéž 6% skrze náboženskou instituci
- pouze zbylých 3-4% se rekrutovala sama, přes internet.¹²⁶

Je však nutno reflektovat, že data ze Sinjaru pochází z období let 2006 - 2007, byla tedy přinejmenším 8 let stará v době největšího odlivu bojovníků jak do Sýrie, tak i do dalších konfliktů. Pokud bychom chtěli tyto výsledky aproximovat k dnešním dnům, nebo k zapojení zahraničních bojovníků na konfliktu v Sýrii, je zapotřebí brát v potaz rozvoj masového používání internetu v poslední dekádě, přístup k internetu, a dnes již také pokrytí internetem mobilním. Je proto nutno předpokládat aktuálně výrazně vyšší roli internetu při získávání rekrutů.

Novější studie ukazují, že strategie pro recruitment jsou implementovány online stejně jako mimo síť.¹²⁷ Důležitá je momentálně především užitá rétorika - zprávy či videa jsou zpravidla cílena na jednoduchost a co největší dopad na posluchače. Binární rozměr předávané zprávy pak nedává posluchači jinou možnost nežli opustit současný život na západě a připojit se jako zahraniční bojovník k ostatním jedincům stejného přesvědčení, nebo zůstat utlačován či umožnit útlak těch, s nimiž sdílí posluchač cíle/přesvědčení.¹²⁸

Pro osoby, které se rozhodly zapojit na konfliktu, dokonce Islámský stát připravil speciální manuál s návodem jak na území Islámského státu úspěšně přicestovat, včetně kontaktů na další bojovníky, jejich relokační příběhy a užití cesty.¹²⁹ Pomoc s relokací tak dnes zdaleka již nepřichází pouze ze strany veteránů a jejich kontaktů, ale taktéž prostřednictvím twitterových účtů a návodů na internetu. Samozřejmostí je pak také užití šifrovaných aplikací a služeb, stejně jako rady jak se vyhnout odhalení. Všichni bojovníci jsou také prověřováni po příjezdu do oblasti konfliktu, kde musí sdělit kdo je doporučil, či kdo se za ně zaručí.¹³⁰ Internet tak dnes stojí přinejmenším na rovni verbířským aktivitám veteránů.

---

¹²⁶ (Watts, 2008: 2-5).

¹²⁷ (Radicalisation Awareness Network, 2017: 17).

¹²⁸ (ibid.).

¹²⁹ Hijrah to the Islamic State (2015) - dostupné online zde:

<https://thejihadproject.files.wordpress.com/2015/05/hijrah-to-the-islamic-state.pdf>

¹³⁰ (Radicalisation Awareness Network, 2017: 16).

3.5. Počty bojovníků a navrátilců

Jak již bylo nastíněno výše v textu, fenomén zahraničních bojovníků si v posledních letech prošel jakýmsi boomem a zdá se i opětovným úpadkem. Množství osob, jež se rozhodly opustit svůj domov, a ve většině případů bezpečí země původu či rezidence, dorostlo takových rozměrů, že vyvolalo reakci jak na poli bezpečnosti, tak v médiích a na kolbišti politickém. V podstatě ihned poté, co byly dostupné první reálné odhady o počtech zapojených osob, objevily se názory, že zažívaný odliv občanů a rezidentů západního světa do Sýrie je bezprecedentním.¹³¹ Jiní však trvají na tom, že z dlouhodobého hlediska militantní islamismus (zažívaný v Sýrii i jinde, kde jsou v soudobých konfliktech zapojeni soudobí zahraniční bojovníci) nepřinesl vzhledem k aktuálním okolnostem nic nového nebo zvláštního vzhledem k zahraničním bojovníkům.¹³² Tento názor pravda byl publikován již v roce 2010 a nemusel by tak reflektovat novější vývoj. Vezmeme-li však v úvahu čistě řeč čísel zjistíme, že již v rámci Španělské občanské války ve 30. letech 20. století je odhadován počet zahraničních bojovníků na straně levicových sil na 35 – 50 000 a na straně sil snažících se o převrat působilo přinejmenším dalších téměř 1 500 zahraničních bojovníků.¹³³ Tato čísla lze směle srovnávat s čísly bojovníků operujících v posledních letech v Sýrii. Maletův argument že militantní islamismus (ponechme stranou, že se jedná o jev heterogenní) nepřinesl nic převratně nového co do množství zúčastněných zahraničních bojovníků zdá se stále býti validním.

O jakém množství zapojených osob se ale bavíme? Různé zdroje a různé definice samozřejmě přináší rozdílné číselné výstupy. Hlavním problémem co do celkových počtů zahraničních bojovníků je zaměření drtivé většiny studií na oblast Sýrie a Iráku. Je sice pravdou, že zdaleka největší počet bojovníků se v posledních letech vydal právě tímto směrem, avšak opomíjeny by neměly být ani konflikty v ostatních státech světa. Kupříkladu jen k první polovině roku 2016, se na konfliktu na východní Ukrajině účastnilo přes 1 500 zahraničních bojovníků z 54 zemí světa.¹³⁴ Bez komplexních a úplných databází budeme jen těžko odhadovat počty zahraničních bojovníků celosvětově. Připomenout je zapotřebí také dva různě užívané termíny zahraniční bojovník a zahraniční teroristický bojovník (FTF), mezi nimiž je sice rozdíl, ale tento není často je respektován - zahraniční teroristický bojovník může být pouze ten, který naplní definiční literu takového pojmu,

---

¹³¹ (Schmid, 2015: 1), (Lister, 2015: 1).

¹³² (Malet, 2010: 97).

¹³³ (ibid.: 102-104).

¹³⁴ (Rekawek, 2017: 25 - 26).

tedy zdaleka ne každý zahraniční bojovník v Sýrii je automaticky zahraničním teroristickým bojovníkem. Někteří z bojovníků se nikdy konfliktu neúčastnili na straně teroristické organizace, jiným taková účast nikdy nemusí být prokázána, ani jeden z takto vymezených by v dané situaci neměl být označován teroristickým bojovníkem. Pojdme si ale, i přes výše zmíněné nedostatky daných čísel k pokrytí celkových počtů zahraničních bojovníků celosvětově, ilustrativně zmínit alespoň ta čísla, která dostupná jsou.

Jedny z nejnovějších ucelených odhadů o zapojení zahraničních bojovníků v řadách Islámského státu hovoří jen mezi léty 2011 - 2016 o zapojení více než 42 tisíc FTF z více než 120 zemí světa.¹³⁵ Přes 5 tisíc z nich přitom mělo odcestovat z Evropy, především z Belgie, Francie, Německa a Spojeného království.¹³⁶ Obdobná čísla vykazují i další výzkumy, tyto jsou však zpravidla každý za jiné období. Bakker a Singleton, kteří publikovali o rok dříve, například odhadovali, že počet zapojených zahraničních bojovníků se pohybuje zhruba okolo 30 tisíc osob pocházejících z mnoha států světa, kteří se zapojili od roku 2011 na jakékoliv fázi konfliktu.¹³⁷ Obdobného počtu zapojených zahraničních bojovníků se dočteme také u Schmidta, který vychází z odhadů monitorovacích týmů OSN. Schmid však číslo okolo 30 tisíc napočítal již k září roku 2015.¹³⁸ Dle téhož autora se zapojili zahraniční bojovníci z celkem 104 zemí světa, přičemž téměř celá jedna pětina bojovníků má pocházet ze západních zemí.¹³⁹ Pětina z téměř 30 tisíc se však zdá býti oproti pozdějším výzkumům poněkud nadnesená. Kupříkladu odhady počtů zapojených zahraničních bojovníků z Evropy dle dotazníkového šetření po členských zemích EU vykazuje zapojení více než 3 700 bojovníků z členských států unie mezi lety 2011 - 2015.¹⁴⁰ Toto číslo je pak považováno za potvrzené, lze jej tedy brát v rámci odhadů jako minimum. Doplníme-li jej naopak o maximální odhady za dané období, dostáváme se k číslu 4 300 bojovníků z Evropy.¹⁴¹ Opět tedy číslo, které zhruba může korespondovat až odhadem o rok mladším, jež čítá již okolo 5 000 bojovníků (viz výše).

Z určitých ohledů zajímavější nežli celková čísla je dynamika, kterou k nárůstu počtu bojovníků docházelo. V roce 2011 měly počty zahraničních bojovníků čítat méně nežli 1 tisíc, o rok později již 3 500 osob, v roce 2013 již mělo zastoupení zahraničních

---

¹³⁵ (Radicalisation Awareness Network, 2017: 15).

¹³⁶ (ibid.).

¹³⁷ (Bakker, 2016: 9).

¹³⁸ (Schmid, 2015: 1).

¹³⁹ (ibid.).

¹⁴⁰ (Van Ginkel, 2016: 49).

¹⁴¹ (ibid.).

bojovníků dosahovat 8 500.¹⁴² Od vyhlášení Chalífátu pak k islámskému státu mířilo měsíc co měsíc v průměru okolo 1 000 nových rekrutů, což vedlo k rapidnímu nárůstu počtu zahraničních bojovníků na více než 18 000 za rok 2014 a až k 30 000 za rok následující.¹⁴³ Vrcholu se zdá dosáhla mobilizace zahraničních bojovníků v roce 2015, od podzimu tohoto roku zaznamenáváme značně snížené počty cestujících rekrutů,¹⁴⁴ a obdobně postupnému úpadku IS v boji s koaličními silami registrujeme také stále se snižující počty zájemců o zapojení se do konfliktu.

Značné snížení počtu zájemců o zapojení v konfliktu je pak dáno především množstvím jedinců, kteří již do oblasti odcestovali, tedy něco, co bychom mohli označit jako vyčerpání zásob osob motivovaných k zapojení na konfliktu, dále cílenými opatřeními aplikovanými vzhledem k zamezení cest zahraničních bojovníků k IS, ztráta území a vojenské porážky IS, a v neposlední řadě také zklamání či vystřízlivění na straně bojovníků zapojených na konfliktu.¹⁴⁵

Další dva faktory zásadní co do číselného vyjádření vzhledem ke zúčastněným bojovníkům je počet potvrzených úmrtí z jejich řad a počet navrátivších se osob zpět do země, z níž dříve vycestovali. První z obou čísel dosahovalo až 580 potvrzených úmrtí z řad zahraničních bojovníků již ke konci roku 2015.¹⁴⁶ S dalšími postupnými prohrami IS lze předpokládat, že toto číslo dospělo mnohem vyšších položek, avšak toto číslo není prozatím dostupné v žádné podobně komplexní studii.

Počet navrátivších se bojovníků je v evropských zemích zatím odhadován okolo 30%.¹⁴⁷ V procentuálním zastoupení pak nejvíce, až 50% bojovníků, se navrátilo do Dánska, které adoptovalo reintegrační přístup raději nežli represí a tvrdé trestání.¹⁴⁸ Počet navrátivších se bojovníků je v Evropě považován prozatím za poměrně malý.¹⁴⁹ Taktéž české Vojenské zpravodajství hodnotí hrozbu spojenou s očekávaným návratem zahraničních bojovníků jako bez výrazného projevu.¹⁵⁰

Předposlední číslo, jež je dobré zmínit, je pak odhadovaný počet zahraničních

---

¹⁴² (Schmid 2015: 1).

¹⁴³ (ibid.).

¹⁴⁴ (Radicalisation Awareness Network, 2017: 15).

¹⁴⁵ (ibid.).

¹⁴⁶ (Van Ginkel, 2016: 49).

¹⁴⁷ (Van Ginkel, 2016: 49), ((Radicalisation Awareness Network, 2017: 15), (Jawaid, 2017 p. 103).

¹⁴⁸ (Jawaid, 2017: 103)

¹⁴⁹ (United Nations Security Council, 2019: 6).

¹⁵⁰ (Vojenské zpravodajství, 2018).

bojovníků stále operujících v řadách IS. Mezi 14 - 18 tisíci stále aktivních bojovníků IS by se stále mělo pohybovat zhruba na 3 000 zahraničních bojovníků.¹⁵¹

Počet zadržených zahraničních bojovníků by se měl pohybovat kolem 1 000 bojovníků jak na území Iráku, tak v Sýrii.¹⁵² K tomuto počtu pak často náleží ještě další osoby závislé na zadrženém bojovníkovi, jimiž jsou zpravidla ostatní členové jeho rodiny.

3.6. Přijatá opatření

Dopad návratu zahraničních bojovníků je pozorovatelný daleko do historie.¹⁵³ Navrátilci jsou viděni jako potenciální hrozba z mnoha důvodů, kupříkladu mají zkušenosti s bojem, kontakty na teroristické či radikální kruhy, jsou méně citliví k páchání násilí, prošli ideologickou indoktrinací apod.¹⁵⁴ Z výzkumů však vychází, že pouze malé procento navrátilců se bojovníků konstituuje bezpečnostní hrozbou pro svou zemi.¹⁵⁵ Thomas Hegghammer ve svém výzkumu džihádistů z let 1980 - 2010 zjistil, že pravděpodobnost zapojení navrátilčího se zahraničního bojovníka na teroristických akcích v domovské zemi je maximálně 11%.¹⁵⁶ Z dat aktuálních, tedy od navrátilců z IS, toto číslo dramaticky klesá až na tvrzení že pouze 1 ze 360 navrátilců se zahraničních bojovníků hrozbou teroristického útoku v zemi původu.¹⁵⁷ David Malet pak přispěl svým výzkumem, který přinesl informace o tom, že pokud již je některý navrátilčí se bojovník účastem na teroristických akcích v domovské zemi, pak se takto zapojí v průběhu několika málo let po jejich návratu.¹⁵⁸ Většina útoků se dokonce odehraje během prvního roku po návratu a téměř veškeré případy z Malletova vzorku pak během 3 let.¹⁵⁹ Z předložené analýzy nevypadá hrozba domácích útoků ze strany zahraničních bojovníků jako přehnaně velká, přesto však, pravděpodobně vzhledem ke zkušenostem s takovými útoky z nedávných let, je téma bráno většinou zemí velmi vážně.

Přístupy k problému jsou stát od státu značně rozdílné, avšak povětšinou je možno pozorovat mix tvrdých a měkkých opatření.¹⁶⁰ S odkazem na zachování národní

---

¹⁵¹ (United Nations Security Council, 2019: 3).

¹⁵² (ibid.).

¹⁵³ (Malet, 2018: 5).

¹⁵⁴ (ibid.: 7).

¹⁵⁵ (Hegghammer 2013: 11), (Jawaid, 2017: 103).

¹⁵⁶ (Malet, 2018: 5).

¹⁵⁷ (Hegghammer, 2015: 30) (Malet, 2018: 6).

¹⁵⁸ (Malet, 2018: 16).

¹⁵⁹ (ibid.: 15).

¹⁶⁰ (Vidino, 2014: 222)

bezpečnosti i života a zdraví občanů takového národa proto přinesl sekuritizační a politický proces odpověď v podobě tří možností jak se zahraničním bojovníkem naložit:

- 1) eliminace zahraničního bojovníka před návratem do vlasti,
- 2) represivní opatření,
- 3) reintegrační opatření.¹⁶¹

První z opatření disponuje - eliminace - může mít sice velký odstrašující potenciál, avšak taková praxe má mnohá úskalí. Likvidace vlastních státních občanů, ať již v konfliktní zóně rozhodně není aktivita, kterou by stát měl provádět. Dále se tento přístup může stejně minout účinkem, pokud jsou daní jedinci odhodláni svůj život nasadit a riskovat, kupříkladu sebevražděného atentátníka možná ztráta života nikterak vykolejit, jelikož toto má doslova ve výkonu práce. Naopak jedince, kteří si projdou deziluzí, a byli by ochotni se vrátit a poskytnout informace bezpečnostnímu aparátu takovýto přístup odradí, a cenné informace nebude možné získat.¹⁶²

Mezi represivní opatření pak patří trestní stíhání, pokud je takové možné, hrozba ztráty občanství, omezení pohybu jedince podezřelého, či odebrání nebo zneplatnění cestovního dokladu, rozšiřování pravomocí žalobců i zpravodajských služeb.¹⁶³

S trestním stíháním zahraničních bojovníků je spojen především problém zisku potřebných důkazů. Opatřit si důkazy zpoza hranic vlastní země není jednoduché, a v konfliktní oblasti je toto povětšinou dokonce v podstatě nemožné. Přesto při zachování pravidel právního státu, demokratické společnosti, a nezávislého soudnictví nelze bez důkazů nikoho odsoudit. Stejně tak je potřeba dostatečného právního rámce, jelikož dle zásady *nulla poena sine lege* není možno uložit trest bez zákonného vymezení trestného chování či jednání. Ovšem i v případě existujícího legislativního rámce a dostatečného důkazního břemena, tedy v momentě, kdy je bojovník může být odsouzen, a je odsouzen, nastupuje výkon trestu. Věznice, kde výkon trestu probíhá, jsou však často spatřovány inkubátory pro radikalizaci a další delikventní chování.¹⁶⁴ Výzkumy navíc ukazují, že pouze 30% osob po výkonu trestu odchází z věznic deradikalizováno.¹⁶⁵ Vedle určitého preventivního, eliminačního a odstrašujícího efektu by však trest měl mít také složku

---

¹⁶¹ (Malet, 2018: 7).

¹⁶² (Malet, 2018: 7), (Lister, 2015: 7).

¹⁶³ (Jawaid, 2017: 104-105), (Lister, 2015: 4).

¹⁶⁴ (Jawaid, 2017: 104), (Malet, 2018: 8).

¹⁶⁵ (Malet, 2018: 8).

nápravnou, v níž zdá se selhává. Tvorba inkubátoru další radikalizace tak lze těžko považovat za cíl, a je její potenciál třeba mít na paměti při sestavování přístupu k fenoménu zahraničních bojovníků.

Připravování vlastních občanů o občanství je taktéž problémovou oblastí. Drtivá většina států, a v podstatě všechny státy západního světa jsou totiž signatáři dokumentů ohledně potírání problému tzv. statelessness, tedy stavu, kdy člověk fakticky nedisponuje žádným občanstvím, a úmluv o zákazu svévolného zbavení občanství. V praktické rovině je pak problém ještě výrazně větší, se ztrátou občanství je zpravidla rušen také osobní a cestovní doklad jedince, tento tak přichází nejen o právní záštitu svého původního státu, nárok na konsulární pomoc, a obecně na veškeré právní i jiné záruky dané občanskou příslušností.¹⁶⁶ Dle Tamary Laine takovéto postupy přináší problémy ve třech oblastech. Zaprvé, dochází k sekuritizaci občanství, ze kterého se tak stává nástroj protiteroristické politiky státu. V určitých případech může dojít k faktické kategorizaci občanství a ke změně v normativní povaze občanství.¹⁶⁷ Zadruhé by došlo k vývozu bezpečnostních hrozeb - zbavením občanství by se z takového člověka stal problém jiného nežli jeho domovského státu. A zatřetí by mohlo vést k legitimizaci nestátních skupin - příkladem budiž Islámský stát, který v mnoha ohledech plnil roli státu. Pokud budeme vycházet z přístupu, že stát není legitimizován na základě uznání ostatními státy, avšak na základě sdílených charakteristik státních útvarů (kontrola území, zajištění bezpečí, služby občanům, atp.), pak by množina osob fakticky bez státní příslušnosti mohla být de facto občany Islámského státu na základě legitimizace takového útvaru prostřednictvím faktického plnění role státu.¹⁶⁸

Omezování pohybu a rušení cestovních dokladů je pak nástrojem dvojím. V případě, že je cizinec mimo území státu, může jej toto fakticky připravit o možnost návratu, což by jej jak popsáno výše mohlo donutit vyhledat ochranu a služby i u nestátních aktérů.¹⁶⁹ V případě druhé, a většinovém, pak může zamezit vycestování osoby z území. Problematické v tomto kontextu je, že celkové zrušení dokladu fakticky omezí jakoukoliv možnost přeshraničního pohybu jedince, což je poměrně významný zásah do osobní svobody jedince. Takový jedinec, kterému je zabráněno v účasti na konfliktu v jeho místě může potom hledat alternativní cesty pro svou extremistickou činnost. Tuto

---

¹⁶⁶ (Laine, 2017: 29-31).

¹⁶⁷ (ibid.).

¹⁶⁸ (ibid.).

¹⁶⁹ (Laine, 2017: 24).

pak samozřejmě vykonává, včetně případných teroristických aktivit, v domácí zemi. Na druhou stranu omezit cestování jen do vybraných destinací nevede k potřebnému efektu, jelikož v takovém případě je možno vycestovat před jinou „neutrální“ zemi, kam možnost pohybu zůstane, a do cílové destinace se přesunout odsud.

Dopady restriktivního přístupu k zahraničním bojovníkům jsou tedy poměrně tvrdé a v mnoha ohledech by mohly vést k nechtěným či nezamýšleným dopadům, jako je tomu kupříkladu při zamezení možnosti vycestovat. Zásadní je proto nalézt přístup, který bude problém řešit, nikoli je zhoršovat.¹⁷⁰ Na faktu, že pouze restriktivní přístup není dostačující, se shoduje drtivě většina odborné literatury na dané téma.¹⁷¹

Na řadu tak přichází možnosti, které skýtají rehabilitační programy. Takovéto programy by měly sloužit dvěma účelům:

- 1) ke změně názoru a postojů (také označováno jako deradikalizace), a
- 2) k zastavení násilných aktivit (disengagement).¹⁷²

Obecně se vychází z přesvědčení, že vzhledem k obrovské šíři motivačních push and pull faktorů zahraničních bojovníků je nejlepší metodou na míru danému jedinci sestavený program.¹⁷³ Ten by umožňoval zacílit přesně na problémové oblasti, které dovedly jedince až k tomu, že se stal zahraničním bojovníkem.¹⁷⁴ Takovýto přístup je však velmi drahý a náročný, je proto možná vhodnější spíše pro země s malým počtem zahraničních bojovníků, jako kupříkladu Česká republika. Ať je však již zvolen jakýkoliv přístup, je třeba jasně stanovených cílů a ukazatelů, jichž má být dosaženo. Jasně rozdělení rolí mezi zapojenými institucemi napříč spektrem a na všech úrovních od celostátní až po lokální komunitu a rodinné prostředí, stejně jako kooperace všech zúčastněných je považována za základní stavební kameny úspěšného rehabilitačního programu.¹⁷⁵ Mezi často zmiňované úspěšné programy, z nichž je možno si vzít poučení jsou považovány kupříkladu Dánský Aarhus model, či Německý program Hayat.¹⁷⁶

Aarhuský model kupříkladu stojí na principu trestního stíhání všech zahraničních

---

¹⁷⁰ (Jawaid, 2017: 104)

¹⁷¹ (Jawaid, 2017: 104), (Lamallari, 2016: 3), (Reed, 2017).

¹⁷² (Lamallari, 2016: 6),

¹⁷³ (Malet, 2018: 3), (Lister, 2015: 8), (Radicalisation Awareness Network, 2017: 13).

¹⁷⁴ (Jawaid, 2017: 104 - 105).

¹⁷⁵ (Jawaid, 2017: 104 - 105), (Radicalisation Awareness Network, 2017: 3).

¹⁷⁶ (Lister, 2015: 7 - 10).

bojovníků, u nichž jsou důkazy o zapojení na teroristických aktivitách.¹⁷⁷ V ostatních případech je však zahraničním bojovníkům poskytnuta pomoc se zajištěním pracovního uplatnění, ubytování, vzdělání a psychologické poradenství, víra a přesvědčení nejsou rozporovány, pokud se jedná o nenásilná učení.¹⁷⁸ Tento přístup tak dává možnost být přeměrován od předchozích aktivit legitimním cílům v rámci moderní demokratické společnosti.¹⁷⁹

S ohledem na výsledky výzkumu Davida Maleta je pak záhodno ještě dodat, že vzhledem k jeho zjištěním by měly být veškeré intervenční programy spuštěny v průběhu prvních 5 měsíců od návratu bojovníka, kdy by měly mít největší dopad.¹⁸⁰ Po dvou letech neaktivity by pak tendence k recidivě zahraničních bojovníků měla být již poměrně mírná a většinu zdrojů by mělo být možno alokovat jinam.¹⁸¹ Sám autor však upozorňuje, že dynamika se v tomto ohledu může rychle měnit, a to především vzhledem propouštění dříve uvězněných zahraničních bojovníků na svobodu po uplynutí jejich trestu.

---

¹⁷⁷ (ibid.).

¹⁷⁸ (ibid.).

¹⁷⁹ (Lister, 2015: 7 - 10).

¹⁸⁰ (Malet, 2018: 16),

¹⁸¹ (ibid.).

4. Česká republika a zahraniční bojovníci

Česká republika nepatří dle dostupných statistik k zemím, v nichž došlo k většímu odlivu osob za hranice za účelem boje mimo oficiální armádní složky země. Česká republika nepatří co do počtu zahraničních bojovníků mezi země jako Belgie, Francie, Německo či Velká Británie. Přesto je však fenoménem zahraničních bojovníků zasažena také. České zahraniční bojovníky - a to jak místní rezidenty, tak české občany - je možno vysledovat přinejmenším na dvou konfliktech z posledních let. Konkrétně vedou stopy českých zahraničních bojovníků přinejmenším do Sýrie a na východní Ukrajinu. V této části textu si nejprve rozebereme dostupné informace k zapojení českých zahraničních bojovníků na obou zmíněných konfliktech, a následně se budeme věnovat přístupu místních úřadů k zahraničním bojovníkům a právnímu rámci boje represivních složek s takovými bojovníky.

4.1. Zapojení českých občanů a rezidentů na konfliktu v Sýrii a Iráku ¹⁸²

Na úvod je nutno podotknout, že počty zahraničních bojovníků s vazbou na Českou republiku nefigurují v žádné z výše zmíněných prací věnujících se početním stavům zahraničních bojovníků. Nedostatek dat však není dán pouze tím, že by výzkumníci ČR přehlíželi jakožto nezajímavou co se zahraničních bojovníků týče, či že by se nesnažili data k ní získat. Z citovaných prací zahrnuje přítomnost zahraničních bojovníků z České republiky například Barret, který však ale nepředkládá žádné konkrétní počty či případy.¹⁸³ Českou republiku ve své práci zmiňují také Bibi Van Ginkel s Evou Entenmann, opět však nedostáváme velké množství dat. V odpověď na otázku kolik rezidentů či občanů ČR odešlo bojovat do Sýrie/Iráku, totiž česká strana odpověděla, že jí: „není znám žádný případ zapojení českého občana na teroristické organizaci v konfliktní oblasti Sýrie a Iráku.“¹⁸⁴ Dané vyjádření tak generuje pouze část odpovědi na položenou otázku - víme, že se v oblasti v době vyplnění dotazníku neoperoval žádný český občan, o němž by stát věděl, v rámci některé z teroristických organizací v oblasti se vyskytujících. V odpovědi však naprosto chybí vyjádření k osobám s českou rezidenturou, kteří nejsou občany ČR, a to jak na straně teroristických organizací, tak na jiných skupinách operujících v oblasti.

---

¹⁸² Sekce tohoto textu označeny pod č. 4.1 a 4.2. vychází z dříve zpracovaných textů autora, které nebyly souhrnně nikdy zveřejněny. Vybrané části těchto textů byly užity v rámci bakalářské závěrečné práce na Policejní akademii ČR v Praze publikované pod názvem “Zahraniční bojovníci jako výzva zpravodajským službám”. Pro účely této práce byly zmíněné texty kompletně přepracovány doplněny tak, aby výsledný text odpovídal zaměření této práce.

¹⁸³ (Barrett, 2014: 13).

¹⁸⁴ (Van Ginkel, 2016: 57-58)

Stejně tak chybí odpověď ohledně možného zapojení občanů ČR na konfliktu v Sýrii/Iráku mimo teroristické organizace, což zejména pro Sýrii, kde operuje celé množství různých uskupení včetně některých neteroristického charakteru, může hrát zásadní roli. Tak či onak, zmíněné práce, ač ČR zmiňují, nepředkládají žádná data. Jediným logickým krokem je proto pokusit se nalézt data jiným způsobem.

Dle své výroční zprávy Bezpečnostní informační služba (BIS) již v roce 2014 věnovala pozornost blíže nespecifikovanému počtu případů cizinců působících v rámci Schengenského prostoru, včetně území ČR, u nichž bylo důvodné podezření, že vycestovali do Sýrie s úmyslem účastnit se tamních bojů.¹⁸⁵ O rok později, tedy v roce 2015 již BIS informovala o sedmi osobách, původem z „islámského světa“ které krátkodobě pobývaly na území ČR, a které vycestovaly z území s cílem připojit se k IS.¹⁸⁶ V roce 2016 se pak zpráva BIS zabývá návraty zahraničních bojovníků, cizinců pobývajících na území ČR, čeští státní občané nejsou zmíněni.¹⁸⁷ Konkrétní zaměření BIS bylo jak na osoby zahraničních bojovníků, konkrétně snaze zabránit jejich návratu, tak na rozkrytí jejich kontaktů na území ČR.¹⁸⁸ Ve výroční zprávě za rok 2017 se dočteme již o dvou případech českých státních občanů, kteří jsou považováni za zahraniční bojovníky, a celkově o nejméně 11 zahraničních bojovnících s vazbou na ČR.¹⁸⁹ Ač se možná nejedná o nikterak závratná čísla, je třeba reflektovat, že u daných osob je tato vazba na teroristické organizace považována za prokázanou. Vzhledem k faktu, že uvedené osoby jsou podezřelé ze zapojení na teroristické organizaci jako zahraniční bojovníci, je záhodno předpokládat, že zmíněný počet osob získal teroristický trénink, mohl se účastnit bojů, a že takto získané dovednosti mohou přenést do ČR. Taktéž potenciál šíření myšlenek a idejí Islámského státu ze strany těchto osob je možným zdrojem problémů budoucích.

Aspektem, který přináší zahraniční bojovníci co do ohrožení ČR a jejich zájmů, kterému není věnováno mnoho prostoru, avšak za zmínku jistě stojí, je také ohrožení příslušníků ozbrojených sil ČR, případně agentů zpravodajských služeb.¹⁹⁰ Toto téma prezentuje Výroční zpráva Vojenského zpravodajství (VZ) za rok 2016, a ač se zde nemusí jednat přímo o zahraniční bojovníky s vazbou na ČR, stále se jedná o ohrožení občanů ČR. Ve stejném kontextu by bylo možno rozšířit okruh osob zmíněných ve zprávě VZ o

¹⁸⁵ (Bezpečnostní informační služba, 2015: 16).

¹⁸⁶ (Bezpečnostní informační služba, 2016: 13).

¹⁸⁷ (Bezpečnostní informační služba, 2017: 16-17).

¹⁸⁸ (ibid.).

¹⁸⁹ (Bezpečnostní informační služba, 2018: 12).

¹⁹⁰ (Vojenské zpravodajství, 2017), (Vojenské zpravodajství, 2018).

novináře, pracovníky zastupitelských úřadů ČR v cizině, pracovníky dobročinných organizací a další osoby české státní příslušnosti, které se mohou vyskytnout v oblasti konfliktu, či na něž může zaútočit zahraniční bojovník.

Vrátíme-li se však zpět k zahraničním bojovníkům, kteří jsou českými státními občany, lze vysledovat i bližší informace nežli ty poskytnuté zpravodajskými službami. Různorodé internetové zdroje uvádějí, že ony zmíněné osoby s českým občanstvím, by měly být dva příbuzní bývalého pražského imáma Samera Shehadeh, konkrétně jeho bratr Omar Shehadeh a jeho žena Fatima (dřívějším jménem Kristýna Hudková).¹⁹¹ Oba se měli zapojit do nástupnické organizace hnutí An-Nusrá a Omar měl projít výcvikem jak pro boj se zbraněmi, tak na výrobu výbušnin. Následně měl mít za úkol výcvik dalších bojovníků. Jeho žena Fátima pak byla přinejmenším jedenkrátě vrácena tureckými úřady do ČR, právě bývalý pražský imám Samer Shehadeh jí měl pomoci k úspěšnému vycestování.¹⁹² Policie dle dostupných informací stíhá všechny tři zmíněné osoby.¹⁹³

Nalezneme již však také případ, který má soudní dohru. Jedná se o známý a medializovaný případ Jana Silovského,¹⁹⁴ který byl odsouzen Krajským soudem v Plzni dle § 312e odst. 3 písm. a) trestního zákoníku v souladu s § 21 odst. 1 trestního zákoníku, za podporu a propagaci terorismu ve stadiu pokusu. Rozsudkem Krajského soudu v Plzni bylo Silovskému uloženo za výše uvedený trestný čin 39 měsíců vězení, dále mu byl uložena propadnutí věci a ochranné psychiatrické léčení v ambulantní formě.¹⁹⁵ Silovský dle dikce zákona a soudního rozhodnutí naplnil skutkovou podstatu uvedeného trestného činu, když vycestoval z ČR za účelem zapojení se na teroristické organizaci, konkrétně islámském státu, s jehož cíli a ideologií sympatizoval, s cílem prodělat vojenský výcvik a zapojit se jako zahraniční bojovník.¹⁹⁶ Proti danému rozhodnutí nepomohlo, dnes již pravomocně odsouzenému, ani odvolání k Vrchnímu soudu v Praze. Odvolací soud daný trest naopak ještě zpřísnil a uložil Silovskému trest 6 let vězení.¹⁹⁷ Ani s dovoláním k Nejvyššímu soudu Silovský neuspěl, když daný soud dovolání zamítl a potvrdil rozhodnutí nižších instancí.¹⁹⁸

---

¹⁹¹ (Prague monitor, 2018), (Janouš, 2018).

¹⁹² (Janouš, 2018).

¹⁹³ (ibid.).

¹⁹⁴ (iRozhlas. 2017).

¹⁹⁵ (Ježek 2017).

¹⁹⁶ (Nejvyšší soud, 2017).

¹⁹⁷ (ibid.).

¹⁹⁸ (Nejvyšší soud, 2017).

Silovský si před odjezdem cíleně vyhledal informace o IS, naplánoval svou cestu do Sýrie a část z ní také vykonal, než jej v Istanbulu zadržela turecká policie a vrátila jej do ČR.¹⁹⁹ Nutno podotknout, že Silovský se k činu sám doznal, což bylo soudy reflektováno.²⁰⁰ Odvolací soud však uložený trest zpřísnil mimo jiné proto, že ač „jednání obviněného sice zůstalo ve stadiu pokusu, k jeho nedokonání došlo v důsledku okolností nezávislých na vůli obviněného“.²⁰¹

Dle mediálních zpráv se však nejedná pouze o Silovského, obdobný případ by se mohl týkat i dvacetiletého mladíka z Třebíče,²⁰² avšak k tomuto případu není momentálně možno nalézt bližší informace o případném zahájení trestního stíhání. Spolu s třemi výše zmíněnými, Silovským, a potenciálním trebičským případem tak reflektujeme přinejmenším 5 případů, u kterých byl policii dán podnět k vyšetřování či u nichž bylo nebo je vyšetřování vedeno. Z toho přinejmenším tři osoby disponují českým občanstvím.

Na závěr sekce je záhodno zmínit ještě zapojení do jiných než teroristických organizací (téma, které bude dále diskutováno níže v textu s ohledem na dění na Ukrajině). V návaznosti na Syrský konflikt bylo možno zaznamenat zapojení zahraničních bojovníků také mimo IS či další organizace považované za teroristické. Zde je však třeba rozlišovat mezi organizacemi považovanými za teroristické různými státy či mezinárodními organizacemi. Kupříkladu Al-Qaeda a přidružené organizace jsou považovány za teroristické mezinárodně dle OSN, jiné země a strany zapojené na konfliktu v Sýrii však mají také své vlastní listy organizací, které za teroristické považují. Narážím zde na další mediálně známý případ dvou Čechů, Markéty Všelichové a Miroslava Farkase, aktivistů podporujících Kurdské milice YPG, kteří do zahraničí opakovaně vycestovali právě za účelem podpory těchto milicí proti ISIL.²⁰³ Oba byli zadrženi tureckou stranou konfliktu a odviněni z členství v ozbrojené teroristické organizaci. Ač Kurdská strana pracujících (PKK) je uznána členskými státy EU jako teroristická, milice YPG za teroristické členskými státy považovány nejsou. Istanbul však YPG považuje za odnož PKK a tedy taktéž za organizaci teroristickou.²⁰⁴ V srpnu 2017 byli oba Češi odsouzeni na 6 let a tři

---

¹⁹⁹ (Ježek, 2017).

²⁰⁰ (ibid.).

²⁰¹ (Nejvyšší soud, 2017).

²⁰² (Karásková, 2017).

²⁰³ (Ministerstvo zahraničních věcí ČR, 2017).

²⁰⁴ (Ministerstvo zahraničních věcí ČR, 2017).

měsíce vězení, což následně potvrdily i oba odvolací orgány.²⁰⁵

4.2. Zapojení českých občanů a rezidentů na konfliktu na východní Ukrajině

Počítáno do konce první poloviny roku 2016, přes 1 500 zahraničních bojovníků z 54 zemí světa se dle některých odhadů zapojilo do konfliktu na východní Ukrajině.²⁰⁶ Specifické postavení přitom mají občané Ruska, u kterých, ač se vyskytují v konfliktu v nemalém zastoupení, není v podstatě možno rozpoznat, zda byli do konfliktu vysláni, nebo se jej účastní podobně jako ostatní zahraniční bojovníci z vlastního přesvědčení jako zahraniční bojovníci.²⁰⁷ Při vynechání ruských občanů, největší zastoupení zahraničních bojovníků na straně ukrajinských jednotek mají občané Běloruska, Gruzie, Chorvatska, či Turecka, naopak na straně separatistů dominují občané Německa, Srbska, (opět) Běloruska, či Francie.²⁰⁸

Zahraniční bojovníky české provenience v konfliktu na východě Ukrajiny můžeme registrovat od roku 2014. Podobně jako s výše zmíněnými zahraničními bojovníky v konfliktu v Sýrii však nejsou dostupná přesná data, rozsah zapojení zahraničních bojovníků z ČR proto nelze přesně dovodit. Evidujeme však zapojení českých občanů jak na straně separatistů, tak na straně ukrajinských jednotek.²⁰⁹ Přes skrovnost dat o českých zahraničních bojovnících z veřejně dostupných informací se pro účely této práce pokusíme složit alespoň základní přehled.

Na straně ukrajinských jednotek je předpokládáno zapojení přinejmenším 5 osob.²¹⁰ Tito pocházejí především z neonacistické scény a zapojili se do služby v rámci Azovského regimentu případně dalších ukrajinských dobrovolnických jednotek.²¹¹ Větší zastoupení českých zahraničních bojovníků lze pak vysledovat na straně separatistů. Na straně Doněcké republiky by mělo sloužit či sloužilo zhruba 15 - 20 Čechů,²¹² některá čísla však odhadují počet českých bojovníků na straně separatistů až na 24.²¹³

První zahraniční bojovníci se do konfliktu zapojili poměrně záhy po jeho počátku. Jsou zadokumentovány případy již z jara 2014. Prvním známým případem, kterému se

---

²⁰⁵ (iDnes, 2018)

²⁰⁶ (Rekawek, 2017: 25 - 26).

²⁰⁷ (ibid.: 32).

²⁰⁸ (ibid.: 27 – 28).

²⁰⁹ (Rekawek, 2017: 25), (Mareš, 2017: 73).

²¹⁰ (Mareš, 2017: 76).

²¹¹ (ibid.).

²¹² (Mareš, 2017: 77).

²¹³ (Rekawek, 2017: 27).

dostalo také mediální pozornosti, je případ Ivo Stejskala z Brna. Ten byl po svém příjezdu začleněn do batalionu Vostok²¹⁴ pod vedením separatistů. Sám se dle mediálních zpráv zhostil i úlohy propagátora boje a promlouval k davům.²¹⁵ Stejskal spolu s dalším českým bojovníkem Vojtěchem Hlinkou, by pak také měli být prvními oběťmi z řad českých zahraničních bojovníků. Takto alespoň situaci reportoval další z českých občanů účastníci se bojů na straně separatistů Oldřich Grund.²¹⁶

Na veřejnost později pronikla také zpráva o zformování česko-slovenské jednotky na straně separatistů. Takto o tom alespoň informoval slovenský novinář Ján Petrovič, dle jehož informací bylo k červnu 2015 v jednotce osm Čechů a čtyři Slováci.²¹⁷ Z českých příslušníků dané jednotky a bojovníků známých svým zapojením do ukrajinského konfliktu je možno jmenovat Martina Soukupa (kapitána armády ČR v záloze), Jiřího Urbánka známého jako Begemot, či Pavla Botku vystupujícího pod jménem Kavkaz.²¹⁸

Dalším Čechem, který byl za své aktivity dokonce v ČR stíhán, obviněn a nakonec odsouzen, je Erik Eštu. Dle mediálních zpráv byla původní právní kvalifikace obžaloby postavena na § 311 trestního zákoníku v souladu s § 21 odst. 1 trestního zákoníku - tedy za trestný čin teroristického útoku ve stádiu pokusu.²¹⁹ Soud však skutek překvalifikoval na účast na zločinecké organizované skupině, jejíž znaky zpráv ze soudního líčení Doněcká republika splňuje.²²⁰ Eštu tak od soudu odešel s podmíněným trestem na 3 roky s odkladem na roky 4, a dále také ztrátu vojenské hodnosti.²²¹ Rozsudek padl v polovině května letošního roku, ani přes vyžádání u příslušného soudu však nebyla pro tento výzkum poskytnuta anonymizovaná verze rozsudku, přesnou argumentaci soudu tak nebylo možné do data vyhotovení této práce poskytnout.

Prozatím nejnovějším případem obviněným z teroristického útoku je čtyřicetiletý muž z Běloruska, který se zapojil do dění na Ukrajině na straně proruských separatistů. Muž prozatím neznámého jména, který má dlouhodobě pobývat v ČR, se na východě Ukrajiny měl pohybovat opakovaně v kratších časových úsecích v letech 2014 - 2016.

---

²¹⁴ (Mareš, 2017: 77).

²¹⁵ (Ehl, 2014).

²¹⁶ (Garkisch, 2014).

²¹⁷ (Petrovič, 2015).

²¹⁸ (Mareš 2017: 78).

²¹⁹ (Vlach, 2019).

²²⁰ (ibid.).

²²¹ (ibid.).

Momentálně se muž má nacházet v českých věznicích, ve výkonu trestu za těžké ublížení na zdraví.²²²

4.3. Úhrnné počty zahraničních bojovníků za ČR

Čtenáři jistě neuniklo, že prozatím jsme vycházeli z různých útržkovitých zdrojů rozličné kvality a zpravidla bez jasného ohraničení pojmu zahraniční bojovník. Je proto v podstatě nemožné prezentovat úhrnné počty zahraničních bojovníků s vazbou na ČR. Přesto ale pátrání po takové informaci přineslo alespoň částečný úspěch ve formě dokumentu pojmenovaného *Zpráva o projevech extremismu a předsudečné nenávisti na území České republiky v roce 2018*. Zpráva zpracovaná Odborem bezpečnostní politiky (OBP) Ministerstva vnitra ČR v dubnu letošního roku říká, že Policie ČR eviduje 16 osob s vazbou na Českou republiku, které ČR podezřívá z toho, že se jedná o tzv. zahraniční bojovníky.²²³ Bohužel tento termín není v dokumentu nikde definován, nevíme tedy, zda se jedná o kompletní čísla všech bojovníků ve všech zahraničních konfliktech, či zda se jedná pouze o zahraniční teroristické bojovníky, či ještě jinak vymezenou skupinu. OBP odmítlo také účast na výzkumném projektu zpracovávaném v rámci této práce, bohužel proto nemáme momentálně jak ověřit, o jaká data se jedná. Přesto však dostáváme alespoň o něco ucelenější číslo, jež nebylo možno kupříkladu z výročních zpráv zpravodajských služeb zjistit, jelikož tyto se vztahují vždy na daný rok a není z nich tak zřejmé, zda se z roku na rok jedná stále o téže osoby, nebo o případy nové. Ze *Zprávou* zmíněných 16 osob jsou čtyři občany České republiky, ostatní mají či měly určitou formu pobytového oprávnění na území.²²⁴ Pět z celkového počtu 16 osob bylo obviněno (jedna osoba je ve vazbě, čtyři osoby jsou na útěku), jedna osoba se nachází ve výkonu trestu odnětí svobody, a u tří se předpokládá, že zahynuly.²²⁵

Tyto počty se můžeme pokusit alespoň částečně rozklíčovat na základě výše dopátraných informací - ve výkonu trestu v době publikace zprávy je pravomocně odsouzený Silovský Jan, ve vazbě máme v době vyhotovení zprávy s jistotou Samera Shehadeha obviněného z trestného činu financování, podpory a propagace terorismu, zároveň byl však v téže době trestně stíhán také ještě obžalovaný Erik Eštu. Vzhledem k faktu, že Erik Eštu evidentně v dané době nebyl na útěku, máme zde dva adepty na

---

²²² (ČT24, 2019).

²²³ (Ministerstvo vnitra ČR, 2019a: 17).

²²⁴ (ibid.).

²²⁵ (ibid.).

vazbu, a jen jedno místo ve vazební cele zaplněné dle dané statistiky. U Erika Eštu je však naprosto zřejmé, že zahraničním bojovníkem byl, na tomto základě byl dokonce po datu vydání *Zprávy* odsouzen. Logicky tak musel nastat jeden ze dvou případů: Erik Eštu byl buďto stíhán na svobodě,²²⁶ nebo případ Samera Shehadeha není evidován pod zahraničními bojovníky. Vše tedy opět padá na chybějícím vymezení pojmu. Poslední výše v textu zmiňovaný případ - čtyřicetiletý muž z Běloruska - v uvedené statistice chybí, jelikož v době vyhotovení zprávy nebyl ještě stíhán ve spojení s jeho možnou činností zahraničního bojovníka.

Co je tedy možno z výše uvedených čísel vyvodit? Na základě mediálních zpráva a akademických výzkumů se pohybuje počet zahraničních bojovníků s vazbou na ČR v rozmezí 20 - 30 osob (občanů i rezidentů). Z těchto je či byla drtivá většina zapojena na konfliktu na Ukrajině a pouze 5 osob evidujeme v souvislosti s konfliktem v Sýrii. Časové ohraničení výše uvedeného vzorku je od roku 2014, tedy posledních 5 let. Výrazně nižší počet nežli uvádí prezentované odhady lze vyčíst z poslední výroční zprávy BIS. Vzhledem k faktu, že zprávy jsou vydávány každoročně, je pravděpodobné, že se jedná o počty za jediný rok, nikoliv meziroční nárůst nebo o celková čísla. V případě součtu všech osob z daných zpráv tento odpovídá nižší hranici námi prezentovaného odhadu celkového počtu bojovníků. *Zpráva* OBP pak prezentuje 16 osob, kterým se v souvislosti s tím, že mohou být považováni za zahraniční bojovníky. Přes zásadní nedostatky ohledně vymezení pojmu, přesněji nevymezení pojmu jako takového, však lze považovat, vzhledem k obdobně vysokým počtům bojovníků z různých zdrojů, za vysoce pravděpodobné, že v ČR evidujeme za posledních 5 let zhruba 2 - 3 desítky zahraničních bojovníků.

4.4. Přístup ČR k zahraničním bojovníkům

Jak je možno vysledovat z předcházejících dvou sekcí, přístup ČR k zahraničním bojovníkům je v případě možností, tedy za přítomnosti důkazů, možno zařadit dle kategorizace uvedené v této práci v části 3.6. mezi přístupy represivní. Policie ČR dle *Zprávy* zpracované OBP pojala v návaznosti na bojovou činnost v zahraničí podezření u nejméně 16 osob, přinejmenším dva případy již mají soudní dohru, a několik dalších osob je stíhaných či obviněných.²²⁷ Represivní přístup dle výše uvedeného vychází především

---

²²⁶ Jak zmíněno výše v textu, jsme v době publikace tohoto textu bohužel prozatím bez bližších informací..

²²⁷ (Ministerstvo vnitra ČR, 2019a: 17).

ze snahy trestně postihnout činnost zahraničních bojovníků, znemožnit jejich cestování, případně je připravit o možnost návratu do země původu, konkrétně nejčastěji odebráním občanství či povolení k pobytu. Následující odstavce se proto alespoň v krátkosti pozastaví nad těmito třemi aspekty represí vůči zahraničním bojovníkům v ČR.

Základním stavebním kamenem trestního stíhání je existence právní úpravy, která přesně vymezuje znaky postihované činnosti. V ČR tvoří hmotněprávní rámec především zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník (dále jen „Zákoník“). V tomto však pojem zahraniční bojovník nenalezneme. Je proto zřejmé, že činnost zahraničních bojovníků musí být postihována prostřednictvím naplnění skutkové podstaty trestných činů dle Zákoníku, které, ač neobsahují sousloví zahraniční bojovník, musí reflektovat činnost takového bojovníka. V této souvislosti opět vyvstává potřeba rozlišit mezi zahraničními bojovníky a zahraničními teroristickými bojovníky. Zahraniční terorističtí bojovníci, jakožto na půdě OSN specificky vymezená kategorie od zahraničních bojovníků, je vymezením činností a aktivit, které pokrývá, v podstatě zařaditelná pod terorismus. Je to tedy metoda boje a činnosti s ní svázané, případně účast na skupině takovou metodu užívající, co je postihováno. Zákoník pak trestné činy související s terorismem definuje převážně v hlavě IX., §§ 311 - 312f.²²⁸ Tyto postihují jak teroristický útok, tak účast na teroristické skupině, financování terorismu, podporu a propagaci terorismu, tak i vyhrožování teroristickým činem.

Lze tedy říci, úspěšná sekuritizace na mezinárodní úrovni a transponování těchto úmluv do práva členských států, vedlo, přinejmenším v ČR k zavedení právní úpravy reflektující celosvětový důraz na boj s terorismem. Sekuritizace zahraničních teroristických bojovníků tak lze říci proběhla úspěšně, a proces vedl až ke stavu, kdy potřebné nástroje jsou zakomponovány do národního zákonodárství. V podstatě tak dnes již v tomto ohledu můžeme mluvit o postupné desekuritizaci spojené s tím, jak potřeba zvláštních opatření upadá, a běžně dostupné nástroje systému přebírají dohled nad problémem.

Poněkud jiná situace platí u zahraničních bojovníků, tedy alespoň té jejich části, kterou není možno zařadit pod zahraniční teroristické bojovníky. Toto téma nebylo sekuritizováno, a ani v rámci běžného procesu politizace problémových témat neproběhlo systémem natolik, aby se přímo tato činnost, přímo příslušnost mezi zahraniční bojovníky, nějakým způsobem promítla do Zákoníku. I zde však je možno mluvit o činnostech

---

²²⁸ (Česká republika, 2009).

takového bojovníka, které Zákoník jako trestné určuje, a v případě dostatečných důkazů také postihuje.

Jakýmsi reliktem z pohledu posunu ve vnímání bezpečnosti konce 20. století a později, tedy prostřednictvím výše diskutovaného rozšiřování a prohlubování konceptu bezpečnosti, který si zde demonstrativně ukážeme, je postihování služby v cizích ozbrojených silách. Tato je bez obdržení předchozího souhlasu prezidenta České republiky zakázána dle § 321 trestního zákoníku²²⁹ zakázána a porušení tohoto pravidla je postihováno. Jak uvedeno výše, zahraniční bojovníci se nezapojují na boji v oficiálních armádních složkách cizích států, v některých situacích je však možno toto nahlížet různě. Dikce uvedeného zákonného ustanovení mluví pouze o službě bez souhlasu ve „vojsku nebo ozbrojených silách jiného státu“.²³⁰ Jak pohlížet na zahraniční bojovníky zařazené u útvarů, jež nejsou mezinárodně uznanými státy, je proto otázkou. Jak dokládá případ Erika Eštu, který bojoval v Doněcké oblasti na straně separatistických elementů, není jej možno postihnout jako účastníka bojů v armádních složkách jiného státu, jelikož Doněcká republika není ČR jako takový stát uznávána. Ve snaze o postih, tedy reflexi nastaveného represivního přístupu, byla orgány činnými v trestním řízení Eštuova činnost kvalifikována jako spadající pod činy teroristické. Soud sám však jeho aktivitu překvalifikoval na účast na zločinecké organizované skupině, jelikož tato má lépe reflektovat skutečný stav věci, konkrétně postavení tzv. Doněcké republiky, v jejíchž útvech Eštu vystupoval.

Jak vidno, ne vždy je snadné zahraničního bojovníka trestně stíhat. Právní rámec v ČR nabízí samozřejmě výrazně více možností nežli pouze ty prezentované v tomto textu. Podrobný rozbor však přesahuje meze tohoto textu, právní rámec postihu zahraničních bojovníků zde proto nebude dále rozebírán. Pro další zamyšlení odkážeme na texty problematikou se zabývající, konkrétně lze doporučit text Miroslava Mareše a Štěpána Výborného či samostatnou činnost prvního zmíněného.²³¹ Ať tak či onak, zdá se však, že ač nesekuritizován, problém zahraničních bojovníků je dle aktuálně platných českých zákonů možno trestně stíhat, a represivní přístup má zákonnou oporu.

Obdobně široké je také téma odebrání občanství a rušení pobytů cizích státních příslušníků na území ČR. K prvnímu z témat je třeba poznamenat, že ČR je signatářem

---

²²⁹ (Česká republika, 2009).

²³⁰ (Česká republika, 2009).

²³¹ MAREŠ, Miroslav and Štěpán VÝBORNÝ. Foreign fighters z pohledu českého trestního práva. MAREŠ, Miroslav. Czech Foreign Fighters in the Ukrainian Conflict: Legal Aspects and Propagandist Use.

hned několika mezinárodních smluv ohledně potírání tzv. statelessness - jmenujme například Convention relating to the Status of Stateless Persons (1954)²³² nebo Convention on the Reduction of Statelessness (1961).²³³ Tyto a mnohé další smlouvy by měly zajišťovat, že osoba se nestane osobou bez občanství a z něj vyplývajících nároků vůči státu, jehož je osoba občanem. Praxi zbavování občanství vidíme v některých zemích jako probíhající, v mnoha případech však rozporuplnou praxi. Příkladem nám může být Shamima Begum narozená v Británii, v rodině s kořeny z Bangladéše, disponovala britským občanstvím od dětství, na základě její činnosti v rámci IS jí však bylo občanství odebráno.²³⁴ Momentálně se nachází v běženeckém táboře v Sýrii a celý proces bude mít soudní dohru.²³⁵ Případ je zajímavý především tím, že Británie jakožto signatář smluv o potírání problému statelessness, fakticky o občanství Shamimu Begum připravila, tvrdí však, že tato má nárok na občanství Bangladéšské a britské rozhodnutí z ní tak nečiní osobu bez státního občanství (stateless person). Begum sice nikdy bangladéšským občanstvím nedisponovala, měla by na něj nárok však případně nárok.²³⁶ Problémem je, že v Bangladéši by ji za její aktivity v rámci IS čekal trest smrti.²³⁷ Jak se k celému případu postaví soudy je prozatím ve hvězdách, problém, a to nejen pro Shamimu Begum, nejednoznačného nastavení chápání občanství (pravidel jeho nabývání a pozbývání) vzhledem k dalším smlouvám na mezinárodní však přítomen je již nyní, stejně jako potřeba s ním naložit.²³⁸ Česká republika však na rozdíl od Británie a dalších zemí však možnost připravit své občany proti jejich vůli o občanství prozatím nemá.²³⁹

Pozbývání pobytového oprávnění je otázkou upravenou zákonem č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců, případně zákonem č. 325/1999 Sb. o azylu. Kdy je možno cizince připravit o pobytové oprávnění je rozsáhlé téma, avšak pro nás na tomto místě by mělo stačit, že lze zrušit platnost povolení k pobytu mimo jiné v případě, kdy by další pobyt cizince mohl ohrozit bezpečnost ČR či vážným způsobem narušit veřejný pořádek, nebo pokud cizinec byl pravomocně odsouzen za spáchání úmyslného trestného činu.²⁴⁰ Na základě prvního by mělo být možno zrušit pobyt cizinci, u něhož se prokáží teroristické

---

²³² (United Nations, 2019a).

²³³ (United Nations, 2019b).

²³⁴ (Independent, 2019).

²³⁵ (ibid.).

²³⁶ (Drury, 2019).

²³⁷ (ibid.).

²³⁸ (Laine, 2017: 25-26, 29-31).

²³⁹ (Strik, 2019), případně Ústava ČR (čl. 12 odst. 2).

²⁴⁰ (Ministerstvo vnitra ČR, 2019b).

tendence. Represivní přístup ke stíhání zahraničních bojovníků u rezidentů by pak mohl být důvodem zrušení pobytu na základ odsouzení za úmyslný trestný čin.

Poslední bod, tedy odebrání cestovního dokladu či zamezení vycestování spadá v ČR do možností, kterými disponuje soud, a to především v souvislosti s nahrazením vazby. Zákonná úprava je obsažena v zákoně č. 141/1961, Trestní řád (především §§73 a 77a zákona).

5. Výsledky dotazníkového šetření

Detaily ohledně dotazníku, cílů výzkumu, i užitých (teoretických) rámců již byl představen výše. Stejně tak byly také uvedeny základní informace ohledně fenoménu zahraničních bojovníků v rovině obecné, i v rámci ČR. Nezbývá tedy než se pustit do výsledků dotazníkového šetření. Kompletní dotazník je možno nahlídnout v příloze č. 1 této práce.

Jak bylo zmíněno výše, úvodní otázky byly koncipovány tak, aby respondentovi byly tzv. zahřívací otázky. Tyto jsou užity ze dvou důvodů: aby se respondent oprostil od světa kolem sebe a soustředil se na dotazník, a výzkumníku aby daly přehled o vzorku osob, které dotazník vyplnily. Ptali jsme se zde na pohlaví, věk, vzhledem ke skupině, kde byl dotazník diseminován také na zaměření na bezpečnost, a finálně pak zda se respondent již někdy setkal s pojmem zahraniční bojovník, a zda se s ním setkal v českých médiích.

Na dotazník odpovědělo přesně 21 respondentů, z nichž 2/3 byli muži a 1/3 byla žen. Věk respondentů se pohyboval mezi 24 - 57 lety, s průměrným věkem 33,5 roku a mediánem věku 31 let. Jak bylo předpokládáno vzhledem k oslovenému vzorku, drtivá většina respondentů se zabývá bezpečností či alespoň obor studovala. Pouze 1/7 respondentů odpověděla, že se nezabývá bezpečností, ani bezpečnostními studiemi. Naopak více než polovina (57%) v oblasti bezpečnosti pracuje. Ač byly osloveny v podstatě pouze studentské skupiny na sociálních sítích, je vidět, že většina jejich členů již v oboru pracuje, což koresponduje také s výše uvedeným věkovým průměrem a mediánem.

Dalším ukazatelem, že se pohybujeme mezi osobami s bezpečnostním vzděláním je fakt, že pouze 1/3 respondentů se nesešla s pojmem zahraniční bojovník dříve než v tomto dotazníku. Z toho plyne, že drtivá většina respondentů pojem v nějakém kontextu zná, bude tedy velmi zajímavé sledovat, jaký tento kontext je. Vzhledem ke kontextu je velmi zásadní, zda se respondenti s pojmem setkali z médií, nebo prostřednictvím jiných zdrojů. Proč byla vypáchnuta zvláště právě média? Především právě vzhledem k onomu kontextu, v němž je informace podána.

Malým rychlým předvýzkumem před formulací této otázky bylo zjištěno, že 5 z 10 prvních hitů při zadání hesla „zahraniční bojovník“, které lze nalézt na české mutaci googlu, zavedou případného zvědavce na internetové stránky novin, časopisů či rozhlasu. Na těchto stránkách jsou pak nosnými charakteristikami pro zahraniční bojovníky teroristická činnost, jimi páchané násilí, a jejich trestní stíhání. Ač by samozřejmě bylo

zapotřebí mnohem přesnějšího výzkumu mediální obrazu, abychom mohli usuzovat skutečný obraz zahraničního bojovníka v českých médiích, je nezpochybnitelné, že teroristický/kriminální aspekt je v podstatě jediný akcentovaný, dalších charakteristik se nedočkáme, a definice kdo tento záhadný živel nazvaný zahraniční bojovník je také ne. Nutno podotknout, že čestnou výjimkou v oněch prvních 10 hitech jsou i dvě práce akademiků, které ač také samozřejmě řeší bezpečnostní rozměr problému, alespoň tak činí bez zařazení emocionálního rozměru do diskutovaného.²⁴¹ Je tedy předpoklad, že dopad médií je zásadní a dále rozostřuje nejasné linie mezi zahraničním bojovníkem a zahraničním teroristickým bojovníkem.

Jak velký je tento dopad nejsme schopni určit. Odpověď na otázku, zda se respondenti setkali s pojmem zahraniční bojovník v českých médiích je rozvržením odpovědí ano - ne až na jednu výjimku totožná s otázkou předchozí, zda se respondent někdy setkal s pojmem zahraniční bojovník. Jeden respondent se s pojmem setkal, avšak pouze mimo českou mediální scénu. Z těch, kteří se rozhodli přidat k odpovědi také kontext, s nímž se vzhledem k zahraničním bojovníkům v českých médiích setkali (8 z 21 respondentů) celá polovina zmiňuje Islámský stát. Po jednom respondentu pak v odpovědích figuruje návrat bojovníků do země původu, terorismus, a téma „zaplacených bojovníků“. Jeden respondent otázku po kontextu pochopil ve smyslu druhu média, v němž se s termínem setkal, a uvedl, že v rámci zpravodajství na ČT24. Jak bylo řečeno, ač není možno vyvozovat žádné zásadní závěry ohledně mediálního pokrytí ani jeho vlivu na zahraniční bojovníky na základě zde uvedených informací, odpovědi na otázku po pojmu v zahraniční bojovník v českých médiích v rámci dotazníku v podstatě přesně korespondují se zprávou, kterou tato média prezentují. Vliv médií na utváření obrazu zahraničních bojovníků tak pokládáme za velmi silně směřující jeho čtenáře a posluchače vzhledem k teroristickému rozměru celého fenoménu.

Následná otázka, otázka číslo 6, se ptá po tom, koho je možno za zahraničního bojovníka považovat. Na základě analýzy v sekci 3. této práce byly vyvozeny určité charakteristické rysy. Tyto rysy byly určeny ne proto, abychom se na jejich základě dopátrali definice zahraničního bojovníka, ale proto, že vybrané rysy jsou nejčastěji se zahraničními bojovníky diskutovány. Možno bylo vybrat více odpovědí, a zajímalo nás, jaký podíl

---

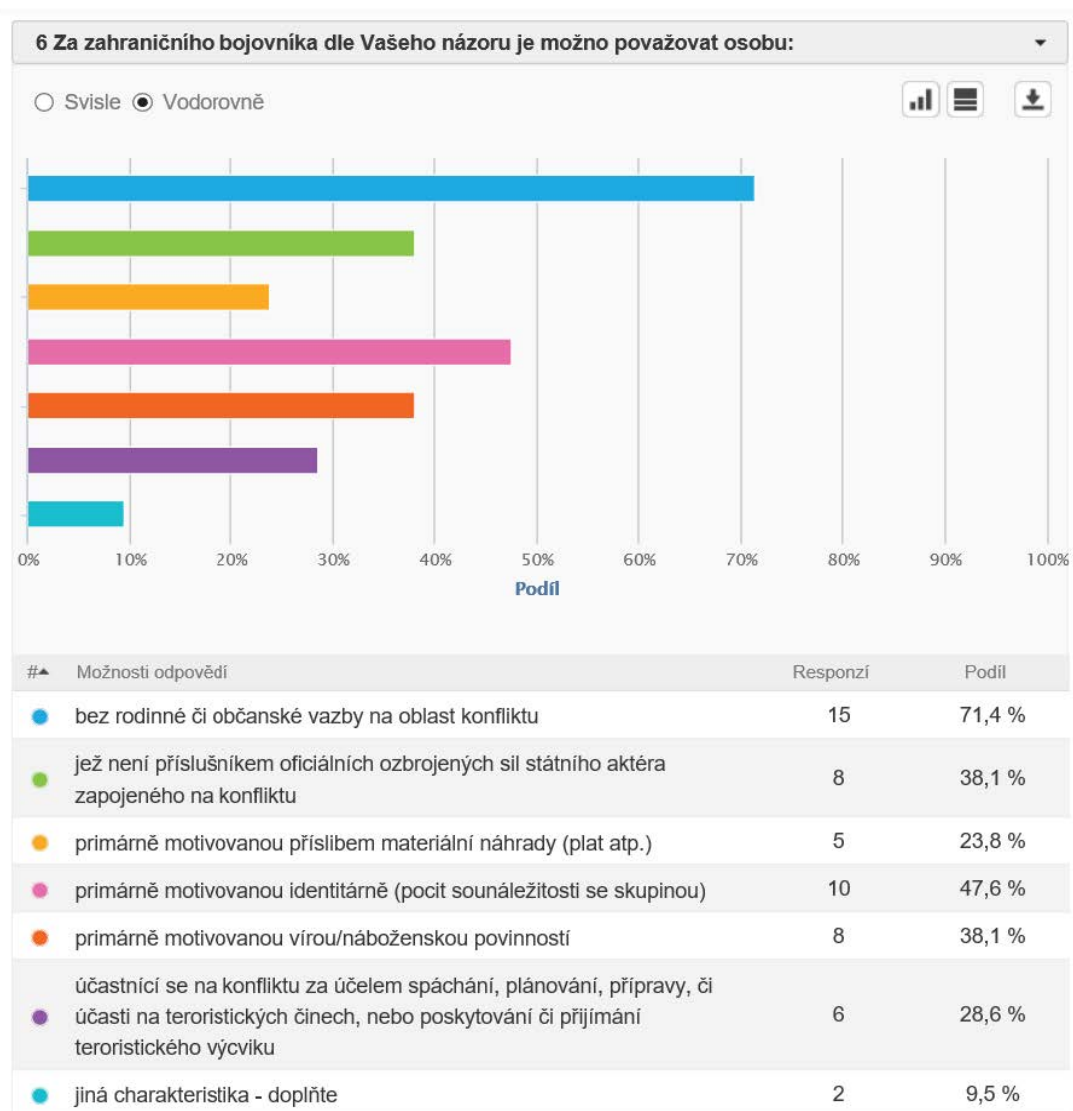
²⁴¹ Konkrétně se jednalo o texty Onřeje Ditrycha z FSV UK s textem věnujícím se zahraničním bojovníkům v IS a veteránskému efektu, a Veroniky Bílkové z právnické fakulty UK, která akcetovala právní stránku věci po přijetí rezoluce č. 2178 s tímínem FTF.

budou jednotlivé rysy mít, tedy kterým je přiřazován větší důraz, a kterým naopak menší. Dle přiloženého obrázku (obr. 1) odpovědi vidíme, že jasně vede se 70% důraz na to, že zahraniční bojovník je osobou bez rodinné či občanské vazby na oblast konfliktu. Následuje motivace na základě sdílené identity s podílem téměř 50%. O třetí místo se pak dělí účast na konfliktu mimo oficiální armádní složky státního aktéra zapojeného na konfliktu a důležitost víry, obě s podílem téměř 40%. Nejzajímavější pak ale není pořadí či podíl z celkových odpovědí, avšak dva jiné aspekty.

Prvním aspektem je, že mezi třemi odpověďmi s největším podílem jsou zastoupeny dva rysy, které jsme na základě odborné literatury byly schopni určit jako nosné pro všechny zahraniční bojovníky - tedy že nemají rodinnou či občanskou vazbu na konflikt nejsou členy ozbrojených složek státního aktéra působícího na území. Druhý v pořadí dle podílu - motivace daná identitárně - je pak také velmi často zmiňovaný definiční rys, který s námi určeným třetím nejdůležitějším bodem (motivací není primárně plat) úzce souvisí. Prvním, a možná nejzajímavějším aspektem tedy je, že respondenti mají poměrně velmi přesnou představu o hlavních rysech fenoménu tak, jak tyto lze vyvodit z odborné literatury.

Logicky se pak ptáme, co onen rozměr teroristický, tak mocně diskutovaný vzhledem k mediálnímu formování obrazu zahraničních bojovníků? Odpovědí je, že tento je hned v závěsu, s podílem téměř 30%. Proč však není výraznějším? Toto je otázka složitá, avšak v odpovědi bude důležitou roli hrát především fakt dvojí - zaprvé, bez oněch předchozích definičních rysů bychom nejen že nemluvili o zahraničních teroristických bojovnících, ale o zahraničních bojovnících vůbec. Zadruhé, zásadní zde samozřejmě může být role vzorku - jsou-li vzorkem zastoupeným na výzkumu bezpečnostní profesionálové či budoucí takoví profesionálové a téma výzkumu je z oblasti bezpečnosti, navíc v posledních letech výrazně akcentováno, pak by nemělo být překvapivé, že tito mají přehled o daném fenoménu a nejsou natolik ovlivněny médii, jako hlavním zdrojem informací o fenoménu. Bylo by však záhodno ověřit toto obdobným výzkum na dalším vzorku, či případně na vzorku reprezentativním, abychom skutečně mohli říci, zda je fenomén natolik dobře znám a natolik správně cápán, jak naznačuje zde prezentovaný výstup.

Obr. 1 - rysy charakteristické pro zahraniční bojovníky dle podílu

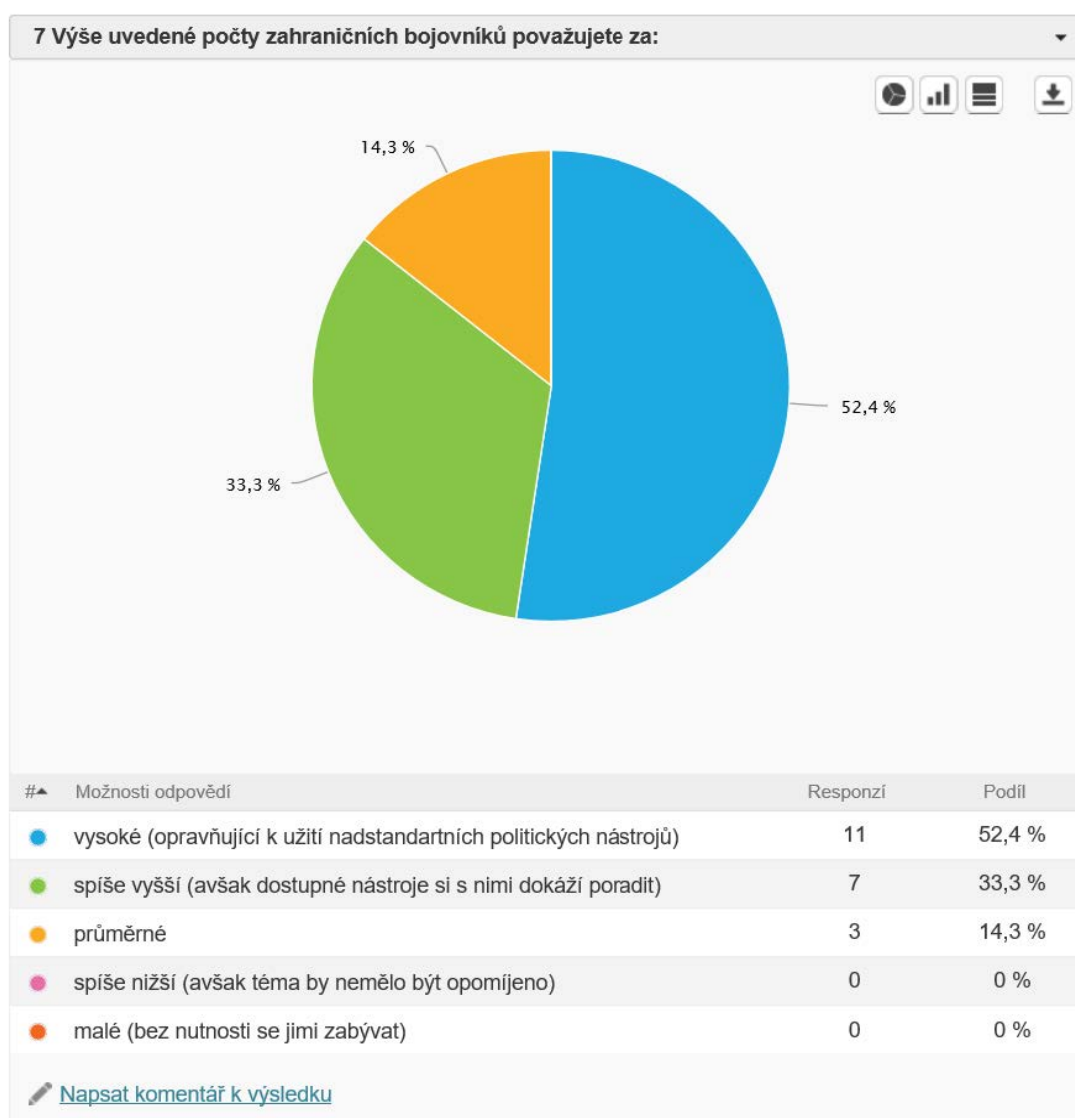
Pozorný čtenář obrázku (obr. 1) si jistě všimne, že byla respondentům dána také možnost určit vlastní definiční rys. Této příležitosti se chopili dva z respondentů, přičemž jeden označil zahraničního bojovníka jako osobu „bez jakékoliv vazby“, pro druhého je pak zahraniční bojovník „osoba, která bez ohledu na svojí státní příslušnost bojuje v zahraničí za zájmy jiného státu, nebo skupiny osob na cizím území. První diskutovaný termín je poněkud neurčitý, druhý by nám pak mezi hlavní rysy nad rámec toho, jak zahraniční bojovníky popisuje odborná literatura, potenciálně zařadil veškeré private military companies, cizineckou legii, či žoldnéře.

Otázka sedmá se pak věnuje počtům zahraničních bojovníků. Respondentům byl dán následující text ohledně počtu bojovníků:

Dle různých zdrojů je odhadováno, že konfliktů v Iráku a Sýrii mezi lety 2011 - 2016 bylo účastno více než 40 000 zahraničních bojovníků z více než 100 zemí světa. Jen k tzv. Islámskému státu zaměřilo na 4 300 zahraničních bojovníků ze států EU.

A tito měli za úkol vyjádřit se k tomu, jak vysoká se jim uvedená čísla zdají. Užita byla obdoba Likertovy škály, kde se respondenti mohli vyjádřit ohledně zmíněných počtů na stupnici od *malé (není třeba se jimi zabývat)* až po *vysoké (opravňující k užití nadstandartních nástrojů)* - viz obrázek číslo 2.

Obr. 2 - počet zahraničních bojovníků procentuelně

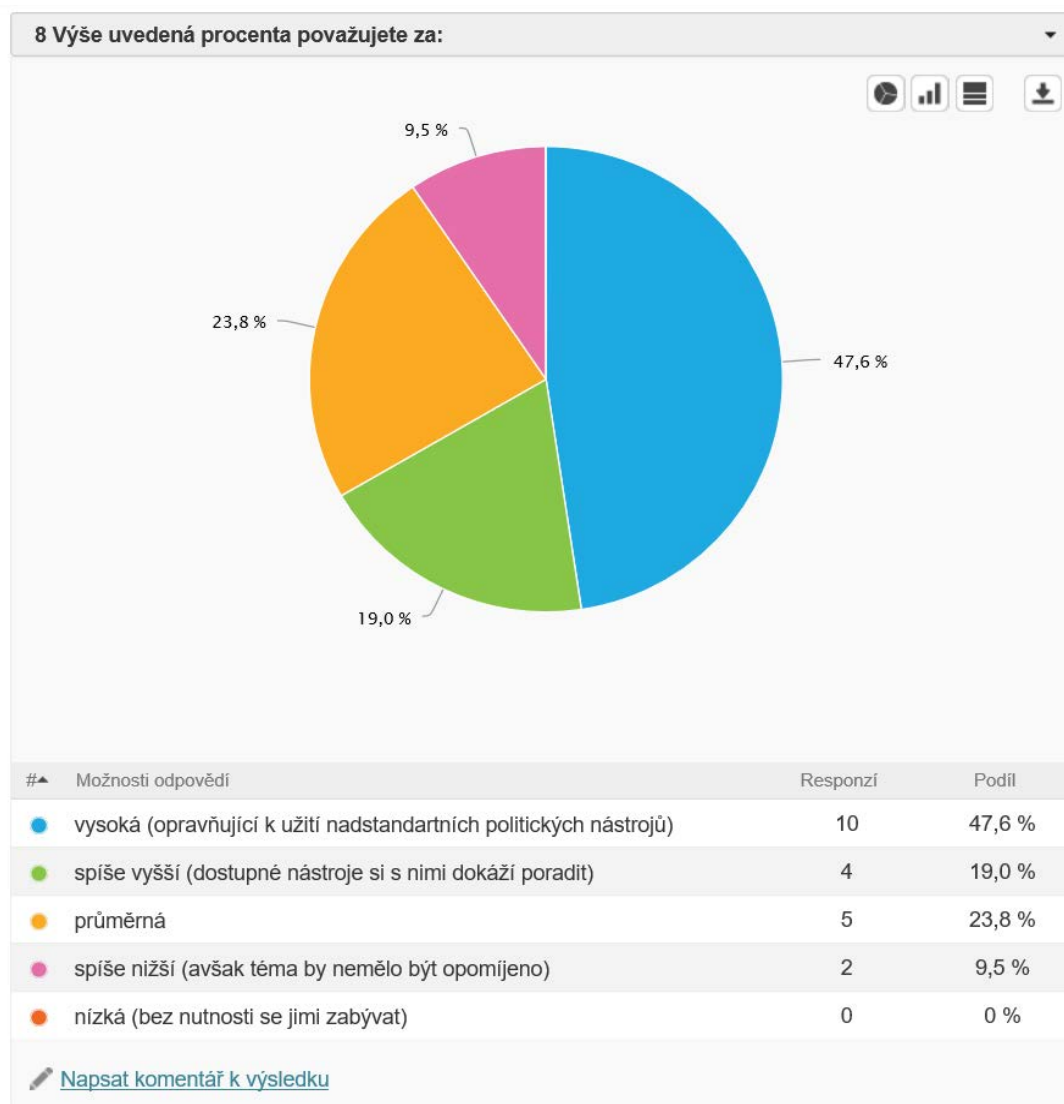
Z výsledků jasně vidíme, že 6/7 respondentů vnímá počty zahraničních bojovníků na vyšším konci spektra, a větší polovina dokonce jako natolik vysoké, že by opravňovaly užití nadstandartních nástrojů

U otázky číslo osm byl proces obdobný jako u otázky číslo sedm s tím rozdílem, že tentokrát jsme se ptali na počty navrátišších se bojovníků. Opět byl dán respondentům úvodní text ohledně procentuálního vyjádření co do počtu navrátišších se bojovníků:

Dle posledních výzkumů se procento navrátišších bojovníků odhaduje mezi 30 - 50% v závislosti na zemi původu.

A respondentů byla nabídnuta obdobná škála jako u otázky číslo sedm. Odpověď na spektru nejvýše položená opět navrhovala užití nadstandartních nástrojů - viz obrázek č. 3.

Obr. 3 - počet navrátišších se zahraničních bojovníků procentuelně

Jak můžeme vidět z výsledků (viz obr. 3), procento navrátiivších se bojovníků není považováno za nakolik problematické jako celkové počty bojovníků, avšak stále téměř 70% respondentů zastává názor na vyšším konci spektra. Téměř 50% pak hodnotí procentuální vyjádření počtu navrátiivších se bojovníků jako natolik zásadní téma, že opravňuje užití nadstandartních nástrojů. Celá 1/7 respondentů pak považuje procento navrátiivších se bojovníků jako průměrné či nižší. Jak bylo uvedeno výše v textu, je potřeba reflektovat také fakt, že tato procenta nejsou úplně nejčerstvější. Bylo by proto záhodno, s dostupností nových počtů navrátiivších se bojovníků přesněji reflektujícím aktuální stav, v budoucnu výzkum s podobným zaměřením opakovat.

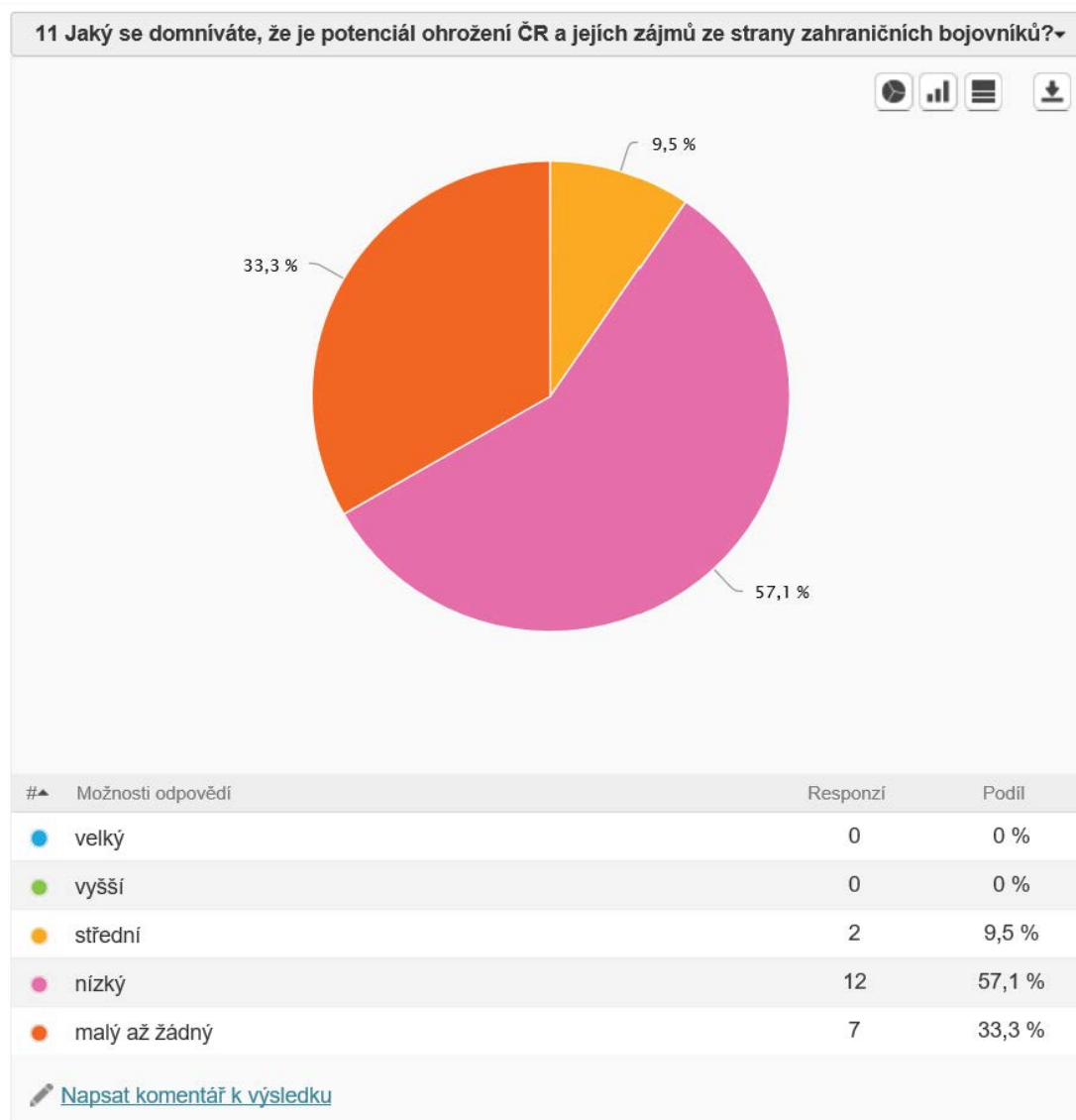
Otázka číslo devět se táže na motivační faktory pro to stát se zahraničním bojovníkem. Obdobně jako u otázky č. 6 (viz výše) výběr odpovědí byl limitován dle výzkumu rešerše odborné literatury v sekci 3. této práce a respondenti byli požádáni o to, aby seřadili jednotlivé možnosti od nejdůležitější po nejméně důležitou. Vhledem k diskutovanému velmi širokému prostoru různých pull a push faktorů zde nebudeme zabíhat do přílišných detailů. Na tomto místě vypíchneme pouze tři aspekty, které respondenti vybrali jako nejdůležitější, jsou jimi v tomto pořadí: ideologické faktory, odpor proti vlivu západních hodnot na místní kulturu/společnost, a obrana společné identity. Snaha zažít dobrodružství se pak umístila na místě posledním. V odborné literatuře často zmiňované faktory jako nedostatečná vzdělanost, respektive chybějící možnosti uplatnit získanou kvalifikaci pak dle českých občanů jsou zhruba středovými hodnotami.

Otázka číslo deset se zaobírá náborem zahraničních bojovníků, a je koncipována totožně s otázkou předchozí. Možnosti dané respondentům jsou: nábor skrze náboženskou skupinu, sociální skupinu, rodinu a příbuzenstvo, či přes internet. Samozřejmě některé (možná dokonce většina) těchto možností se překrývá. V rámci této práce se však jedná o pokus přiblížit a snad i (s odstupem a trochou skepse) porovnat data nově získaná s daty dostupnými ze Sinjar records. Zvoleny proto byly totožné možnosti odpovědí, jako ty užití v rámci Sinjar records. Nejčastěji je dle názoru respondentů nábor prováděn skrze náboženskou skupinu, za ní následuje sociální skupina, která jen velmi mírně poráží nábor skrze internet. Jasně poslední je pak rekrutace skrze rodinné vazby. Právě rodinné vazby přitom byly dle Sinjar records jasně nevýznamnějším rekrutačním prvkem. Je proto výzvou do budoucna a otázkou pro další výzkumy zjistit, zda se skutečně situace za posledních

zhruba 10 let natolik proměnila, nebo zda je představa o rekrutaci v ČR mylná. Zde k tématu jen v rychlosti připomeneme, že rozvoj internetu a komunikačních technologií naznal za 10 let značného vývoje, a že zahraniční bojovníci zastoupení v Sinjar records jsou zpravidla bojovníci z tzv. MENA regionu, zatímco respondenti jsou bombardováni spíše evropským rozměrem fenoménu.

Otázka č. 11 se táže na potenciál ohrožení ČR, opět jsou k dispozici odpovědi na škále od *malý* až po *velký* potenciál ohrožení české republiky. Odpovědi v koláčovém grafu nalezneme u obrázku č. 4 (níže). Z grafu vidíme, že 90% respondentů považuje ohrožení ČR za malé a ž nízké, dva respondenti pak za střední, žádný z respondentů za vyšší či snad dokonce velký.

Obr. 4 - ohrožení ČR procentuelně

Otázka č. 12 se pak ptá na 2 nejvýznamnější zájmy, které by potenciálně mohly být ohroženy ze strany zahraničních bojovníků. Možnosti dané respondentům zahrnují: spáchání teroristického útoku, ovlivňování dalších osob směrem k radikalizaci a náborová činnost pro zahraniční ozbrojené skupiny, financování činnosti zahraniční skupiny, materiální podpora zahraniční skupiny nepeněžitého charakteru, výcvik dalších osob k boji v místě pobytu, či obecnější odpověď - polarizaci společnosti. Respondentům byla dána možnost doplnit vlastní, této však nikdo nevyužil. Z výsledků vypíchneme, dle zadání, dva nejvíce zastoupené. Těmito jsou: s podílem 76% možnost *ovlivňování dalších osob směrem k radikalizaci a náborová činnost pro zahraniční ozbrojené skupiny*, a se 47% varianta *spáchání teroristického útoku*. Na opačném konci se pak ocitla *materiální podpora zahraniční skupiny nepeněžitého charakteru a výcvik dalších osob k boji v místě pobytu*. Jak vidno je zde opět akcentován především radikalizační potenciál a možnost spáchání teroristického útoku. Je tomu tak poměrně logicky, a také odborná literatury tyto identifikuje jako nejčastěji zmiňované stran ohrožení zahraničními bojovníky po jejich návratu.

Poslední tři otázky, tedy otázky č. 13, č. 14, a č. 15, se zabírají postojem, který by dle respondentů měla ČR zaujmout vůči navrátilivším se zahraničním bojovníkům. Na výběr bylo tentokrát respondentům dáno mezi přístupem represivním, rehabilitačním, anebo oběma variantami s tím, že vždy by jeden přístup musel být hlavním (řídícím). Přes 60% respondentů by si představovalo ideální přístup ze strany ČR jako kombinaci represivního a rehabilitačního přístupu s preferencí represe, téměř 20% by zvolilo kombinaci obou přístupů s preferencí rehabilitace. Zhruba 15% respondentů by si pak představovalo jako ideální přístup čistě represivní, jeden respondent pak čistě rehabilitační. Jak vidno z těchto čísel, vzorek, který tvoří respondenti dotazníku, je nakloněn rehabilitaci - začlenilo ji do svého výběru 6/7 respondentů. Avšak, jakémukoliv případnému rehabilitačnímu dění by měl vůdčí rolí kralovat většinově preferovaný přístup represivní. Stát je tak považován za hlavního aktéra na daném poli. Této skutečnosti zatím plně neodpovídá realita, kdy se státní sektor zdá se snažit spíše o čistě represivní přístup, zvláště pak co se stíhání zahraničních bojovníků týče. Dle soudních rozhodnutí v sekci 4. tohoto textu se však setkáme i jakými náznakem snahy začlenit také rehabilitační aspekt ve formě psychiatrického léčení. Forma tedy ne možná přímo rehabilitační, avšak reflektují záhodnost řešení situace i jinak nežli uvězněním jedince.

Otázka č. 14 se pak tázala na úroveň, na níž by případná rehabilitace bojovníků měla probíhat. Možnosti byly nastaveny obdobně jako v otázce předchozí, tedy dvě krajní varianty: čistě národní a čistě lokální. Dále pak byly k dispozici opět dva mezistupně kombinující obě úrovně s tím, že jedna by opět byla nosná (jakýsi garant) a druhá by fungovala v jeho vleku. Přes 40% respondentů nechává případné rehabilitační snahy čistě na státním aparátu a jeho nástrojích, další 1/3 si představuje kombinaci obou prvků pod taktovkou státu. Čistě lokální úroveň jako variantu nevybral žádný respondent, a pod taktovkou lokální komunity si rehabilitaci představuje necelých 20% dotázaných. Jeden respondent využil možnosti *jiné* a doplnil ji slovem „žádné“ - tento si tedy evidentně nepřeje, aby rehabilitace vůbec byla možností.

V poslední otázce výzkum zajímala již pouze ochota respondentů zapojit se na případných rehabilitačních programech. Více než 75% respondentů by se na programech ochotno zapojit nebylo, dva respondenti naopak ano, tři pak vybrali možnost *za určitých okolností*. Tato byla v obou případech podmíněna nízkou mírou rizika, v jednom pak předpokladem ochoty a snahy ze strany rehabilitovaného.

Celá tato poslední sekce tedy ve zkratce značí, že respondenti našeho dotazníku dávají důraz na roli státního aparátu v boji se zahraničními bojovníky, preferují represivní přístup, ale většinově nejsou naprosto proti případné rehabilitaci. V takové se ale je ochotna zapojit pouze necelá 1/4 dotázaných, což koresponduje s faktem, že pokud bude rehabilitační přístup nastaven, pak je ze strany respondentů předpokládáno, že by jej měl vést stát, role lokální úrovně by měla být podružná.

V komentářích k výzkumu/dotazníku pak nalezneme již pouze jediný věcný návrh, a to potřebu rozlišovat důvody návratu zahraničního bojovníka. S tímto je možno v podstatě souhlasit, jediným problémovým bodem je otázka: jak rozlišit mezi bojovníkem, který se skutečně chce vrátit a opět začlenit do společnosti, a takovým který toto pouze tvrdí? Odpověď však již necháme na každém čtenáři, případně na výzkumech budoucích.

6. Výstupy výzkumu

V této sekci se budeme věnovat výsledkům dotazníkového šetření vzhledem k nastaveným cílům práce. Cíle práce jsme si v úvodu vymezili dva: zaprvé, určit, zda je přítomen zájem publika na sekuritizaci fenoménu na území ČR, a zadruhé, zjistit obraz zahraničního bojovníka jak jej vnímá česká společnost. Bonusovým cílem je pak přiblížit čtenáři fenomén zahraničních bojovníků obecně i v kontextu ČR.

6.1. Zájem o sekuritizaci?

Nejprve se zaměříme na zájem české společnosti, českého publika o případnou sekuritizaci fenoménu zahraničních bojovníků v České republice. Za tímto účelem jsme si položili otázku:

Je česká společnost nakloněna sekuritizaci fenoménu zahraničních bojovníků v ČR?

Tuto jsme pak dále rozdělili na pracovní hypotézu:

H: česká společnost/publikum má zájem na sekuritizaci zahraničních bojovníků v ČR.

A tuto dále na:

H1: česká společnost/publikum má zájem na sekuritizaci zahraničních bojovníků

H1a: počty odchozích zahraničních bojovníků opravňují dle publika užití zvláštních opatření

H1b: počty navrátních se zahraničních bojovníků opravňují dle publika užití zvláštních opatření.

H2: česká společnost/publikum má zájem na sekuritizaci zahraničních bojovníků v České republice

H2a: publikum považuje zahraniční bojovníky za hrozbu pro Českou republiku.

Ověření hypotéz H1a, H1b a H2a bude provedeno prostřednictvím dotazníkového šetření. Přesné podobě tohoto dotazníkového šetření bude věnován prostor níže. Hypotézy na nejnižších úrovních budou vyhodnoceny základě příklonu odpovědí respondentů k binární hodnotě ano–ne dle většinového přístupu v rámci odpovědí. Hypotéza H2 bude ověřena nebo vyvrácena hypotézou H2a, jelikož zde nemáme více hodnotících ukazatelů. U

hypotézy H1 je možno, že nastane situace, kdy ji nebude možno jednoznačně ověřit. Tato situace může nastat v případě, že z hypotéz H1a a H1b bude jedna potvrzena a druhá vyvrácena. V takovém případě o hypotéze H rozhodne hypotéza H2 podle logiky: je-li H1 je remízová mezi H1a a H1b je neurčitá (nebylo ji možno ani potvrdit, ani vyvrátit) a není možno na ní brát ohled. Pust'me se tedy do ověřování jednotlivých hypotéz.

Začneme-li hypotézou H1a, pak na tuto by nám měla dát odpověď otázka č. 7 našeho dotazníkového šetření. V dané otázce jsme se respondenty seznámili s odhadovanými počty zahraničních bojovníků a zeptali se jich, za jak moc problematická tato čísla vidí (graficky viz obr. 1 výše). Odpověď nejvýše položená na stupnici od *malé* po *vysoké (opravňující k užití nadstandartních politických nástrojů)*, tedy odpověď, že uvedené počty je možno považovat za vysoké, obsahovala odkaz přímo na definiční znak určený v sekuritizační teorii. Konkrétně se jedná po potřebu nadstandartních nástrojů na zvládnutí situace. Tedy situaci, kdy si systém běžně dostupnými prostředky neporadí, a je třeba sekuritizovat danou hrozbu. Hrozbou jsou nám v našem případě počty zahraničních bojovníků, a dotazníkové volby nám pak prezentují možnosti od nezájmu hrozbu jakkoliv řešit až po oprávnění k užití nadstandartních nástrojů - tedy přesně předpoklad daný teorie sekuritizace už od jejích počátků v podobě Kodaňské školy.

Z dotazníku vyplývá, že větší polovina respondentů (52%) se domnívá, že právě užití nadstandartních nástrojů je třeba vzhledem k hrozbě, kterou zahraniční bojovníci představují. Ponechme nyní stranou, že dalších 33% respondentů je příkloněno k tomu, že počty jsou vyšší, a bylo by je tak možno správně užitým řečovým aktem za správného kontextu a správným sekuritizačním aktérem pravděpodobně k potřebě sekuritizace přesvědčit. Na úvod jsme si vymezili pro ověření nebo vyvrácení hypotézy binární rozdělení *ano - ne* na základě příklon většiny respondentů k dané variantě. Právě užití nadstandartních nástrojů je pro nás důležité měřítko. Dle odpovědi na otázku č. 7 dotazníkového šetření se Více než polovina respondentů domnívá, že těchto opatření je zapotřebí, dle binárního rozdělení nám vychází *ano*, většina respondentů je pro užití zvláštních opatření, hypotéza H1a je tedy potvrzena.

Pokračujme tedy hypotézou H1b. Tato zkoumá, obdobnou metodou jako hypotéza H1a, oprávnění pro užití nadstandartních nástrojů vzhledem k počtu navrátilých se bojovníků. Hypotézu budeme ověřovat prostřednictvím otázky č. 8. Hypotéza H1b bude potvrzena, pokud opět většina respondentů vybere odpověď považující užití

nadstandardních prostředků jako nutnost. Jako opravňující k užití nadstandardních nástrojů však navrátilší se zahraniční bojovníky považuje méně než polovina respondentů (47%). Hypotéza H1b se tedy nepotvrdila.

Dle H1a a H1b jsme došli k závěru, že hypotézu H1 není možno s jistotou potvrdit, ani vyvrátit. O části spektra zahraničních bojovníků se respondenti domnívají, že by mělo být sekuritizováno, o jiné části nikoliv. Konkrétně celkové počty zahraničních bojovníků dle publika jsou důvodem pro sekuritizaci, celkové počty navrátilších se bojovníků však nikoliv.

Zbývá ověřit hypotézu H2a, potažmo hypotézu H2. Tyto ověříme pomocí otázky č. 11, která se táže, zda respondenti považují zahraniční bojovníky za hrozbu ČR. Opět budeme vycázet z předpokladu, že bude-li většina respondentů za vyšší, hypotéza H2a, potažmo H2 platí, pokud nikoliv, uvedené hypotézy budou vyvráceny. Vzhledem k faktu, že 90% respondentů se vyjádřilo ve smyslu, že ohrožení ČR ze strany zahraničních bojovníků je malé až žádné, nezbyvá než konstatovat, že drtivá většina respondentů nepovažuje zahraniční bojovníky pro ČR za hrozbu. Hypotéza H2a, potažmo H2, jsou tedy vyvráceny.

Co tedy naše hlavní hypotéza? Hypotézu H1 se nepodařilo plně ani potvrdit, ani vyvrátit. Dle výše uvedeného nastavení na ni tedy nebude, jako na neprůkaznou, brán ohled a o osudu hypotézy H rozhodne hypotéza H2. Tato (tedy hypotéza H2) je vyvrácena, proto také hypotéza H je vyvrácena.

A co hlavní výzkumná otázka zda: *je česká společnost nakloněna sekuritizaci fenoménu zahraničních bojovníků v ČR?* Odpovědí na naši výzkumnou otázku v návaznosti výše uvedené musí být, že česká společnost sekuritizaci fenoménu zahraničních bojovníků v ČR nakloněna není.

6.1.1. Diskuse nad výsledkem

Ač zajisté je možno nalézt mnoho s čím polemizovat, diskusi nad výsledkem výzkumu zde opřeme čtyři body, které jsou ze strany autora spatřovány jako nejzásadnější.

V prvé řadě je třeba reflektovat veškeré získané znalosti o postoji zkoumaného publika a dát toto do souvislosti s poznatky o procesu sekuritizace tak, jak je prezentován výše. Zprvce hypotézy H1a i H1b byly potvrzeny nebo naopak vyvráceny jen velmi těsně. Bude-li tak nějaký případný sekuritizační aktér schopen dostatečně zajímavého řečového

aktu, změní-li se kontext či nastavení publika, je velmi blízko k tomu, aby zde prezentované výsledky neplatily. Jak bylo uvedeno výše, kontext se mění v podstatě neustále, stejně jako pozice v rámci power relations, a náhledu publika na řešený problém. Instrukce a obor zde pravděpodobně nebudou v nejbližší době hrát roli, jelikož zatím se zdá, že systém má prostředky, jak se zahraničními bojovníky naložit. Ani tady však nemusí situace trvat dlouho, trestních stíhání zatím proběhlo pomálu, a zkušenosti z nich bude zapotřebí nejprve vyhodnotit, a až následně případně přistoupit ke snaze problém sekuritizovat či nikoliv.

Zadruhé, na dotazník zdaleka neodpovídal reprezentativní vzorek publika, na které jsou otázky nastaveny. Taktéž množství odpovědí, které se podařilo nasbírat je velmi malé. Výstupy totožného výzkumu uskutečněné na celé české společnosti, resp. na jejím reprezentativním vzorku, mohou poskytnout naprosto odlišné výstupy.

Zatřetí je třeba reflektovat, že část fenoménu, dokonce právě ta část, která vzhledem k potenciálním praktikám, jichž se učí, je právě tou, která znepokojuje v podstatě všechny napříč spektrem (od odborníků až po publikum), tedy zahraniční terorističtí bojovníci, byla sekuritizována na mezinárodní úrovni. Výsledek tohoto procesu byl transponován do českých poměrů, proto pravděpodobně není tato oblast spatřována nadále jako bez nástrojů, jak případné problémy zvládnout.

Začtvrté, sekce 4. tohoto textu nám představila rozsah hrozby co do počtu bojovníků na území ČR či z něj pocházejících. Tato čísla nejsou, především pak v porovnání s jinými evropskými zeměmi nikterak výrazná, spíše naopak. Systém (myšleno orgány činné v trestním řízení, soudy, zpravodajské služby) dle jejich činností a výstupů, včetně těch mediálních a veřejně dostupných, zdá se fungují a pracují. Toto taktéž přidává na klidu a budí dojem, že nadstandardních nástrojů (tedy sekuritizace) není zapotřebí. Nutno podotknout, že tento závěr se zdá býti, přinejmenším prozatím, správný.

6.2. Obraz zahraničního bojovníka

Druhým cílem práce bylo zjistit obraz zahraničního bojovníka, jak jej vnímá česká společnost. Z odpovědí v dotazníku uvedených, jejichž nedostatky byly již několikrát diskutovány výše, se zdá, že dle respondentů dotazníkového šetření je zahraniční bojovník:

- osobou bez rodinné či občanské vazby na území konfliktu,
- osobou primárně motivovanou identitárně (eventuálně náboženskou)

povinností/vírou)

- osobou, jež není příslušníkem oficiálních ozbrojených sil státního aktéra zapojeného na konfliktu.

Teroristický rozměr u zahraničních bojovníků z pohledu respondentů je zastoupen podílem necelých 30% na celkových odpovědích. Přesto, právě možnost spáchání teroristického činu je spatřována jako druhá nejvýznamnější obava generovaná e strany respondentů vzhledem k zahraničním bojovníkům. Jediná oblast ohrožení vnímaná jako zásadnější je činnost radikalizační a rekrutační. Třetí oblast v pořadí, tak jak potenciální oblasti ohrožení vnímají respondenti, je pak polarizace společnosti.

Mezi hlavními motivačními faktory ženoucími zahraniční bojovníky, pak respondenti spatřují ideologické faktory, odpor proti vývozu kultury do konfliktních oblastí (toto pravděpodobně platí výrazně více pro Blízký východ, nežli pro Ukrajinu) a obranu společné identity. Za hlavní rekrutační nástroje jsou považovány (v tomto pořadí) - náboženské skupiny, sociální skupiny, a těsna za nimi internet.

Obava z fenoménu zahraničních bojovníků jako takového je poměrně zásadní, dokonce natolik, že většina respondentů by se přikláněla k užití nadstandartních nástrojů pro zvládnutí fenoménu. Za méně závažný je pak viděn problém navrátivších se bojovníků, který ač jako problém rozhodně vnímán je, neopravňuje dle většiny respondentů k užití nadstandartních nástrojů. Ohrožení přímo české republiky je pak chápáno povětšinou jako malé. Je to tedy spíše nadnárodní rozsah, co je spatřováno jako problematické ze strany respondentů.

Ohledně přístupu k navrátivším se bojovníkům panuje převážná shoda na represivním přístupu, ač povětšinou považovaného za správnou variantu v kombinaci s rehabilitačními programy. Toto vše by pak mělo probíhat pod taktovkou státního aparátu. Zapojení na případných rehabilitačních programech pro navrátivší se zahraniční bojovníky však odmítá více 3/4 dotázaných.

7. Závěr

Fenomén zahraničních bojovníků, ač zdaleka nepředstavuje nic nového či neznámého, je momentálně tématem rezonujícím v podstatě po celé Evropě, ne-li rovnou světě. Nemalé počty zahraničních bojovníků migrují do konfliktních oblastí, a často následně zase zpět do země původu. V některých případech je tato migrace spojena pouze s krátkým pobytem v zahraničí, v jiných případech však zahraniční bojovníci odjíždění s představou trvalé relokace, s představou, že se budou v místě konfliktu podílet na výstavbě nové místní společnosti či (proto)státních útvarů.

Cíle práce byly vytyčeny v podstatě pouze dva, přesto byly vztaženy k poměrně široké problematice. Dle teorie sekuritizace práce rozebírá případný zájem české společnosti na sekuritizaci zahraničních bojovníků v České republice. Tento se však prokázal, dle odpovědí z dotazníkového šetření, býti v podstatě nepřítomen. Fenomén zahraničních bojovníků není totiž pro území České republiky vnímán jako hrozba. Za hrozbu v obecné rovině však fenomén spatřován je, Češi jej pouze nereflektují jako hrozbu pro území jejich státu.

Druhým z cílů bylo představit fenomén zahraničních bojovníků v jeho obecné rovině, stejně jako v jeho lokální české variantě, a konfrontovat tuto vědomost s představou české společnosti získanou prostřednictvím dotazníkového šetření. Jak se ukázalo, lokální vnímání fenoménu se nikterak výrazně neliší od přehledů poskytovaných odbornou literaturou. Rozsah problému pro území představuje zhruba dvě až tři desítky osob, není proto nikterak velký v porovnání s ostatními evropskými státy, spíše naopak. Taktéž zaměřením se lokální zahraniční bojovníci liší, když jich větší počty míří na Ukrajinu, nežli do oblasti Blízkého východu.

Přístup České republiky k zahraničním bojovníkům je represivní, přičemž právní rámec prozatím zvládá boj s fenoménem. Česká společnost není proti případným rehabilitačním programům pro zahraniční bojovníky, tyto by však byly nad rámec represivního přístupu, a probíhaly by buďto přímo na národní úrovni, nebo alespoň pod diktátem státu.

Summary

Foreign Fighter phenomenon, although nothing exceptionally new or unknown, is currently a topic that resonates through Europe, I not the whole world. Foreign Fighters migrate in no small numbers into conflict zones and then often back again. In some cases, this relocation is but short-term, in others, however, Foreign Fighters leave their country of origin to relocate permanently, to build a new life, new community, or even (proto)states.

Main goals of this thesis were but two, although these cover an issue quite vast in nature. According to the securitization theory, this thesis explores whether there is public interest in securitization of Foreign Fighter phenomenon in the Czech Republic. However, the interest in said topic proved to be not attractive enough to reach level of interest needed for securitization. Although indeed an issue in general, Foreign Fighters are not seen as a threat to the Czech Republic itself.

Second goal was to present the Foreign Fighter phenomenon in both general and local settings in order to confront information learned with public view of the phenomenon. There proved to be no real difference in local understanding of the phenomenon when compared to the picture drawn from academic sources. The extent of the phenomenon in Czech Republic reaches from twenty to thirty Foreign Fighter cases. Thus, it is no so large a problem as in other European countries, quite the contrary. The focus of local Foreign Fighters is also different with regard to conflict zones chosen as better part of these fighters leave for Ukraine, not Middle East.

Czech approach to the Foreign Fighter phenomenon is restrictive in nature, with prosecution holding primacy. However, Czech society is not strictly against introduction of rehabilitation programs. Rehabilitation programs may take place provided such programs are secured on national level, or at least under the state supervision.

Použitá literatura

ATTRAN, Scott, 2010. Speech Before Us Senate Committee On Armed Services. *U.S. Government Publishing Office* [online]. [cit. 2019-07-31]. Dostupné z: <https://www.govinfo.gov/content/pkg/CHRG-111shrg63687/html/CHRG-111shrg63687.htm>

BAKKER, Edwin a Mark SINGLETON, 2016. Foreign Fighters in the Syria and Iraq Conflict: Statistics and Characteristics of a Rapidly Growing Phenomenon. DE GUTTRY, Andrea, Francesca CAPONE a Christophe PAULUSSEN, ed. *Foreign Fighters under International Law and Beyond* [online]. The Hague: T.M.C. Asser Press, 2016-02-28, s. 9-25 [cit. 2019-07-31]. DOI: 10.1007/978-94-6265-099-2_2. ISBN 978-94-6265-098-5. Dostupné z: http://link.springer.com/10.1007/978-94-6265-099-2_2

BALZACQ, Thierry, 2005. The Three Faces of Securitization: Political Agency, Audience and Context. *European Journal of International Relations* [online]. 11(2), 171-201 [cit. 2019-07-29]. DOI: 10.1177/1354066105052960. ISSN 13540661.

BALZACQ, Thierry, Sarah LÉONARD a Jan RUZICKA, 2016. 'Securitization' revisited: theory and cases. *International Relations* [online]. 30(4), 494-531 [cit. 2019-07-29]. DOI: 10.1177/0047117815596590. ISSN 0047-1178. Dostupné z: <http://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0047117815596590>

BARRETT, Richard, 2014. Foreign Fighters In Syria [online]. *The Soufan Group* [cit. 2019-07-22]. Dostupné z: <http://soufangroup.com/wp-content/uploads/2014/06/TSG-Foreign-Fighters-in-Syria.pdf>.

BEZPEČNOSTNÍ INFORMAČNÍ SLUŽBA, 2015. *Výroční zpráva Bezpečnostní informační služby za rok 2014*. Online (<https://www.bis.cz/public/site/bis.cz/content/vyrocnizpravy/2014-vz-cz.pdf>).

BEZPEČNOSTNÍ INFORMAČNÍ SLUŽBA, 2016. *Výroční zpráva Bezpečnostní informační služby za rok 2015*. Online (<https://www.bis.cz/public/site/bis.cz/content/vyrocnizpravy/2015-vz-cz.pdf>).

BEZPEČNOSTNÍ INFORMAČNÍ SLUŽBA, 2017. *Výroční zpráva Bezpečnostní informační služby za rok 2016*. Online
(<https://www.bis.cz/public/site/bis.cz/content/vyrocnizpravy/2016-vz-cz.pdf>).

BEZPEČNOSTNÍ INFORMAČNÍ SLUŽBA, 2018. *Výroční zpráva Bezpečnostní informační služby za rok 2017*. Online
(<https://www.bis.cz/public/site/bis.cz/content/vyrocnizpravy/2017-vz-cz.pdf>).

BRYAN, Ian, 2010. Sovereignty and the Foreign Fighter Problem. *Orbis* [online]. 54(1), 115-129 [cit. 2019-07-31]. DOI: 10.1016/j.orbis.2009.10.008. ISSN 00304387. Dostupné z: <https://linkinghub.elsevier.com/retrieve/pii/S0030438709000817>

BUZAN, Barry, Ole WAEVER a Jaap de WILDE, 2005. *Bezpečnost: nový rámec pro analýzu*. Brno: Centrum strategických studií. Současná teorie mezinárodních vztahů. ISBN 80-903333-6-2.

BYMAN, Daniel, 2015. The Homecomings: What Happens When Arab Foreign Fighters in Iraq and Syria Return?. *Studies in Conflict & Terrorism* [online]. 38(8), 581-602 [cit. 2019-07-31]. DOI: 10.1080/1057610X.2015.1031556. ISSN 1057-610X. Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/1057610X.2015.1031556>

CRAGIN, R. Kim, 2017. The Challenge of Foreign Fighter Returnees. *Journal of Contemporary Criminal Justice* [online]. 33(3), 292-312 [cit. 2019-07-31]. DOI: 10.1177/1043986217697872. ISSN 1043-9862. Dostupné z: <http://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1043986217697872>

ČESKÁ REPUBLIKA, 2009. Zákon č. 40 ze dne 9. února 2009 trestní zákoník. In *Sbírka zákonů České republiky*, částka 11, s. 353- 464.

ČT24, 2019. Vyšetřovatelé obvinili z terorismu muže, který bojoval proti Ukrajině v Donbasu. *ČT24* [online]. [cit. 2019-07-31]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2876099-vysetrovatele-obvinili-z-terorismu-muze->

ktery-bojoval-proti-ukrajine-v-donbasu

DISMAN, Miroslav, 2011. *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele*. 4., nezměn. vyd. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-1966-8.

DODWELL, Brian, Daniel MILTON a Don RASSLER, 2016. *The Caliphate's Global Workforce: An Inside Look at the Islamic State's Foreign Fighter Paper Trail*. West Point: Combating Terrorism Center. [online]. Dostupné z: <https://ctc.usma.edu/the-caliphates-global-workforce-an-inside-look-at-the-islamic-states-foreign-fighter-paper-trail/>

DRURY, Colin, 2019. Shamima Begum: British Isis bride could be hanged in Bangladesh, minister says. *Independent* [online]. [cit. 2019-07-31]. Dostupné z: <https://www.independent.co.uk/news/uk/home-news/shamima-begum-bangladesh-hanged-isis-bride-abdul-momen-sajid-javid-a8897891.html>

EHL, M. a M. SOUČKOVÁ, 2014. Přijel jsem vás bránit, říká Čech na demonstraci ukrajinských separatistů v Doněcku. *Ihned.cz* [online]. [cit. 2019-07-31]. Dostupné z: <http://zahranicni.ihned.cz/evropaslovensko/c1-62384280-video-prijel-jsem-vas-branit-rika-cech-na-demonstraci-ukrajinskych-separatistuv-donecku>

FELTER, Joseph a Brian FISHMAN, 2007. *Al-Qa'ida's Foreign Fighters in Iraq: A First Look at the Sinjar Records*. West Point: Combating Terrorism Center. [online]. Dostupné z: <https://ctc.usma.edu/al-qaidas-foreign-fighters-in-iraq-a-first-look-at-the-sinjar-records/>

GANOR, Boaz, 2002. Defining Terrorism: Is One Man's Terrorist another Man's Freedom Fighter? *Police Practice and Research* [online]. 3(4), 287-304 [cit. 2019-07-31]. DOI: 10.1080/1561426022000032060. ISSN 1561-4263. Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/1561426022000032060>.

GARKISCH, David, 2014. Svědectví o smrti dvou Čechů na Ukrajině! [online]. [cit. 2019-07-31]. Dostupné z: <https://tn.nova.cz/clanek/zpravy/zahranici/exkluzivne-svedectvi-o-smrti-dvou-cechu-na-ukrajine.html>

HEGGHAMMER, Thomas, 2010. The Rise Of Muslim Foreign Fighters: Islam And The Globalization Of Jihad. *International Security* [online]. 35(3), 53-96 [cit. 2019-07-31]. Dostupné z: https://www.mitpressjournals.org/doi/pdf/10.1162/ISEC_a_00023

HEGGHAMMER, THOMAS, 2013. Should I Stay or Should I Go? Explaining Variation in Western Jihadists' Choice between Domestic and Foreign Fighting. *American Political Science Review* [online]. 107(1), 1-15 [cit. 2019-07-31]. DOI: 10.1017/S0003055412000615. ISSN 0003-0554. Dostupné z: https://www.cambridge.org/core/product/identifier/S0003055412000615/type/journal_article

HEGGHAMMER, Thomas a Petter NESSER, 2015. Assessing the Islamic State's Commitment to Attacking the West. *PERSPECTIVES ON TERRORISM* [online]. 9(4), 14-30 [cit. 2019-07-29]. ISSN 2334-3745. Dostupné z: <http://www.terrorismanalysts.com/pt/index.php/pot/article/view/440/871>

IDNES, 2018. Šest let a tři měsíce pro dva Čechy za spolupráci s Kurdy, potvrdil soud. *iDnes* [online]. [cit. 2019-07-31]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/turecko-mvz-cesi.A180723_152231_zahranicni_linv

INDEPENDENT, 2019. Shamima Begum. *Independent* [online]. [cit. 2019-07-31]. Dostupné z: <https://www.independent.co.uk/topic/shamima-begum>

INSTITUTE FOR ECONOMICS AND PEACE, 2016. *Global Terrorism Index 2016: MEASURING AND UNDERSTANDING THE IMPACT OF TERRORISM* [online]. Listopad 2016. [cit. 2019-07-21]. ISBN 978-0-9942456-4-9. Dostupné z: <http://economicsandpeace.org/wp-content/uploads/2016/11/Global-Terrorism-Index-2016.2.pdf>

INSTITUTE FOR ECONOMICS AND PEACE, 2018. *Global Terrorism Index 2018: MEASURING THE IMPACT OF TERRORISM* [online]. Listopad 2018. [cit. 2019-07-21]. ISBN 978-0-6483048-6-9. Dostupné z:

<http://visionofhumanity.org/app/uploads/2018/12/Global-Terrorism-Index-2018.pdf>

IROZHLAS, 2017. 'Chtěl jsem, aby mě zabili.' První Čech, který chtěl k Islámskému státu, je před soudem. *iRozhlas* [online]. [cit. 2019-07-31]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/-chtel-jsem-aby-me-zabili-prvni-cech-ktery-chtel-k-islamskemu-statu-je-pred-soudem_201702081218_akottova2

JANOUSH, Václav a Karel HRUBEŠ, Policie viní z terorismu bývalého imáma z Prahy. Jeho bratr válčí v Sýrii. *iDNES.cz* [online]. 2018 [cit. 2019-07-31]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/cesi-terorismus-obvineni-imam-syrie-al-kaida.A180122_204612_domaci_ane

JAWAID, Arsla, 2017. From Foreign Fighters to Returnees: The Challenges of Rehabilitation and Reintegration Policies. *Journal of Peacebuilding & Development* [online]. **12**(2), 102-107 [cit. 2019-07-21]. DOI: 10.1080/15423166.2017.1323660. ISSN 1542-3166. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/15423166.2017.1323660>

JEŽEK, Petr, 2017. Mladík, který chtěl k Islámskému státu, dostal u soudu 39 měsíců vězení. *iDNES.cz* [online]. [cit. 2019-07-31]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/plzen/zpravy/soud-silovsky-terorismus-islamsky-stat.A170224_082728_plzen-zpravy_pp

KARÁSKOVÁ, Ivana, 2017. Český džihádista č. 2 verboval spolužáky, na jeho chování upozornila škola. *iDNES.cz* [online]. [cit. 2019-07-31]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/cesky-dzihadista-trebic-student.A170703_204444_domaci_ale

LAINE, Tamara, 2017. Passing the Buck: Western States Race to Denationalise Foreign Terrorist Fighters. *Journal of Peacebuilding & Development* [online]. **12**(2), 22-35 [cit. 2019-07-21]. DOI: 15423166.2017.1333448. ISSN 1542-3166. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/15423166.2017.1333448>

LAMALLARI, Besfort, 2016. *Dealing with Returning Foreign Fighters* [online]. Listopad 2016, 1-8 [cit. 2019-07-21]. Dostupné z:

https://www.researchgate.net/publication/310796748_Dealing_with_Returning_Foreign_Fighters

LISTER, Charles, 2015. Returning foreign fighters: criminalization or reintegration? [online]. *BROOKINGS INSTITUTION* [cit. 2019-07-22]. Dostupné z:

<https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2016/06/En-Fighters-Web.pdf>

MALET, David, 2009. *Foreign fighters: transnational identity in civil conflicts. PhD dissertation*, George Washington University. Washington DC: UMI Number: 3359978

MALET, David, 2010. Why Foreign Fighters?. *Orbis (Philadelphia)* [online]. **54**(1), 97-114 [cit. 2019-07-23]. DOI: 10.1016/j.orbis.2009.10.007. ISSN 0030-4387. Dostupné z:

http://davidmalet.com/uploads/Why_Foreign_Fighters_Malet.pdf

MALET, David, 2015. Foreign Fighter Mobilization and Persistence in a Global Context. *Terrorism* [online]. **27**(3), 454-473 [cit. 2019-07-30]. DOI:

10.1080/09546553.2015.1032151. ISSN 09546553. Dostupné z: <https://www-tandfonline-com.ezproxy.is.cuni.cz/doi/full/10.1080/09546553.2015.1032151>

MALET, David a Rachel HAYES, 2018. Foreign Fighter Returnees: An Indefinite Threat?. *Terrorism and Political Violence* [online]. 1-19 [cit. 2019-07-21]. DOI:

10.1080/09546553.2018.1497987. ISSN 1556-1836. Dostupné z:

<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/09546553.2018.1497987>

MAREŠ, Miroslav, 2017. Czech Foreign Fighters in the Ukrainian Conflict: Legal Aspects and Propagandist Use. *Vojenské rozhledy*: **26** (5), 71-82. DOI: 10.3849/2336-2995.26.2017.05.071-082.

MAREŠ, Miroslav a Lukáš VISINGR, 2015. Zahraniční bojovníci v soudobém ukrajinském konfliktu. *Political Sciences* [online]. **18**(1), 86-106 [cit. 2019-07-30]. ISSN 13352741. Dostupné z:

http://www.politickevedy.fpvmv.umb.sk/userfiles/file/1_2015/MARES_VISINGR.pdf

MCCABE, Thomas R., 2015. A Strategy for the ISIS Foreign Fighter Threat. *Orbis* [online]. 60(1), 140-153 [cit. 2019-07-31]. DOI: 10.1016/j.orbis.2015.12.009. ISSN 00304387. Dostupné z: <https://linkinghub.elsevier.com/retrieve/pii/S0030438715000745>

MINISTERSTVO VNITRA ČR, 2019a. Zpráva o projevech extremismu a předsudečné nenávisti na území české republiky v roce 2018. [online]. Praha: Ministerstvo vnitra ČR . 34s. [cit. 2019-07-30]. <https://www.mvcr.cz/clanek/extremismus-vyrocní-zpravy-o-extremismu-a-strategie-boje-proti-extremismu.aspx>

MINISTERSTVO VNITRA ČR, 2019b. Ukončení a zrušení povolení k pobytu a odjezd z ČR. *Ministerstvo vnitra ČR* [online]. [cit. 2019-07-31]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/obcane-tretich-zemi-ukonceni-a-zruseni-povoleni-k-pobytu-a-odjezd-z-cr.aspx?q=Y2hudW09Mg%3d%3d>

MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ, 2017. Information from the Ministry of Foreign Affairs of the Czech Republic concerning the case of two Czech nationals detained in Turkey and concerning the Czech Republic's contribution to the fight against terrorism. *Ministerstvo zahraničních věcí ČR* [online]. [cit. 2019-07-31]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/ankara/en/bilateral_relations/information_from_the_ministry_of_foreign_1.html

MIODOWNIK, Dan a Oren BARAK, 2014. *Nonstate actors in intrastate conflicts*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press. ISBN 978-0-8122-4543-1.

NEJVYŠŠÍ SOUD, 2017. *Rozhodnutí NS 3 Tdo 1073/2017*
[http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/3E405C3935F79D36C12581FB004C7421?openDocument&Highlight=0,](http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/3E405C3935F79D36C12581FB004C7421?openDocument&Highlight=0)

PETROVIČ, Ján, 2015. V separatistickej armáde na Ukrajine založili česko-slovenskú jednotku. Hovorili sme s nimi. *Aktuality.sk* [online]. [cit. 2019-07-31]. Dostupné z:

<https://www.aktuality.sk/clanok/277366/exkluzivne-v-separatistickej-armade-na-ukrajine-zalozili-cesko-slovensku-jednotku-hovorili-sme-s-nimi/>

PRAGUE MONITOR, 2018. Report: Eleven leave Czechia to fight in Syria in 2017. *Prague monitor* [online]. [cit. 2019-07-31]. Dostupné z: <http://praguemonitor.com/2018/05/21/report-eleven-leave-czechia-fight-syria-2017>

RADICALISATION AWARENESS NETWORK, 2017. *Responses to returnees: Foreign terrorist fighters and their families*. [online]. 2017. [cit. 2019-07-21]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/ran_br_a4_m10_en.pdf

REED, Alastair a Johanna POHL, 2017. Disentangling the EU Foreign Fighter Threat: the Case for a Comprehensive Approach. *RUSI Newsbrief* [online]. Royal United Services Institute, 10.2.2017, 37(1), 1-3 [cit. 2019-07-21]. ISSN 0268-2656. Dostupné z: https://rusi.org/sites/default/files/nb_vol.37_no1_pohl_and_reed.pdf

REKAWEK, Kacper, 2017. Not only Syria: the phenomenon of foreign fighters in a comparative perspective. Amsterdam: IOS Press. NATO science for peace and security series, v. 134. ISBN 978-1-61499-757-3.

SCHMID, Alex, 2015. Foreign (Terrorist) Fighter Estimates: Conceptual and Data Issues. *Terrorism and Counter-Terrorism Studies* [online]. 6(4), 1-21 [cit. 2019-07-29]. DOI: 10.19165/2015.2.04. ISSN 24680664. Dostupné z: <http://icct.nl/publication/foreign-terrorist-fighter-estimates-conceptual-and-data-issues/>

UN Counter-terrorism Committee Executive Directorate. *The Challenge of Returning and Relocating Foreign Terrorist Fighters: Research Perspectives* [online]. Březen 2018. [cit. 2019-07-21]. Dostupné z: <https://www.un.org/sc/ctc/wp-content/uploads/2018/04/CTED-Trends-Report-March-2018.pdf>.

UNITED NATIONS, 2019a. Convention relating to the Status of Stateless Persons. *United Nations Treaty Collection* [online]. [cit. 2019-07-31]. Dostupné z: https://treaties.un.org/pages/ViewDetailsII.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=V-

3&chapter=5&Temp=mtdsg2&clang=_en

UNITED NATIONS, 2019b. Convention on the Reduction of Statelessness. *United Nations Treaty Collection* [online]. [cit. 2019-07-31]. Dostupné z: https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=V-4&chapter=5&clang=_en

UNITED NATIONS OHCHR, 2017. *Use of mercenaries as a means of violating human rights and impeding the exercise of the rights of peoples to self determination* [online]. [cit. 2019-07-31]. Dostupné z: (https://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/72/286).

UNITED NATIONS SECURITY COUNCIL, 2019. *Eighth report of the Secretary-General on the threat posed by ISIL (Da'esh) to international peace and security and the range of United Nations efforts in support of Member States in countering the threat* [online]. [cit. 2019-07-31]. Dostupné z: (https://www.un.org/sc/ctc/wp-content/uploads/2019/02/N1901937_EN.pdf).

UNITED NATIONS SECURITY COUNCIL, 2014. *Resolution 2178*. Adopted by the Security Council at its 7272nd meeting, on 24 September 2014, S/RES/2178 (2014) www.un.org/en/sc/documents/resolutions/2014/shtml

VAN GINKEL, Bibi a Eva ENTENMANN (EDS.), 2016. The Foreign Fighters Phenomenon in the European Union. Profiles, Threats & Policies. *The International Centre for Counter-Terrorism – The Hague* [online]. April 2016, 7(2), 1-70 [cit. 2019-07-21]. DOI: 10.19165/2016.1.02. ISSN 2464-0656. Dostupné z: https://icct.nl/wp-content/uploads/2016/03/ICCT-Report_Foreign-Fighters-Phenomenon-in-the-EU_1-April-2016_including-AnnexesLinks.pdf

VENHAUS, John, 2010. Why Youth Join al-Qaeda. *Small Wars Journal* [online]. 1-20 [cit. 2019-07-31]. Dostupné z: <https://www.usip.org/sites/default/files/SR236Venhaus.pdf>

VIDINO, Lorenzo, 2014. European Foreign Fighters in Syria: Dynamics and Responses.

European View [online]. **13**(2), 217-224 [cit. 2019-07-21]. DOI: 10.1007/s12290-014-0316-4. ISSN 1781-6858. Dostupné z: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1007/s12290-014-0316-4>

VLACH, Tomáš, 2019. Voják Eštu, obžalovaný z terorismu kvůli cestě na Donbas, je vinen. Dostal podmínku a ztratil vojenskou hodnost. *Lidovky.cz* [online]. [cit. 2019-07-31]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/domov/vojak-estu-je-vinen-soud-ho-potrestal-triletou-podminku.A190517_104603_ln_domov_vlh

VOJENSKÉ ZPRAVODAJSTVÍ, 2017. „Výroční Zpráva O Činnosti Vojenského Zpravodajství Za Rok 2016“ (<https://www.vzcr.cz/uploads/41-Vyrocni-zprava-2016.pdf>).

VOJENSKÉ ZPRAVODAJSTVÍ, 2018. „Výroční Zpráva O Činnosti Vojenského Zpravodajství Za Rok 2017“ (<https://www.vzcr.cz/uploads/41-Vyrocni-zprava-2017.pdf>).

WAISOVÁ, Šárka, 2004. Od národní bezpečnosti k mezinárodní bezpečnosti. Kodaňská škola na křižovatce strukturálního realismu, anglické školy a sociálního konstruktivismu. *International Relations* [online]. 39(3), 66-87 [cit. 2019-07-29]. ISSN 03231844.

WATTS, Clinton, 2008. Foreign Fighters: How Are They Being Recruited?. *Small Wars Journal* [online]. 1-10 [cit. 2019-07-31]. Dostupné z: <http://selectedwisdom.com/wp-content/uploads/2013/03/69-watts.pdf>

Seznam příloh

Příloha č. 1: Dotazník

Příloha č. 2: Odpovědi na dotazník